

Išči, uporabljaj, deli in širi obzorja z e-Roma Resource

Partnerji v projektu:

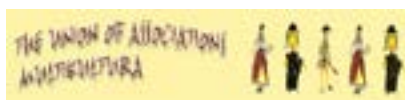

RAZVOJNO
IZOBRAŽEVALNI
CENTER NOVO MESTO

Razvojno izobraževalni center Novo mesto, Slovenija

Univerza Trnava/Trnavská univerzita v Trnave – TRUNI, Slovaška

Zveza društev MULTIKULTURA/Związek Stowarzyszeń MULTIKULTURA, Poljska

ADICE – Društvo za razvoj pobud/ADICE – Association pour le développement des initiatives, Francija

Ljudska univerza Kočevje, Slovenija

Hrvatski zavod za zaposlovanje, Podružnica Karlovac/Hrvatski zavod za zapošljavanje, Područni ured Karlovac, Hrvatska

Prevodi vseh manjkajočih predstavitev prosjnic bodo naloženi na spletni platformi projekta e-Roma Resource, zato vabljeni k spremljanju spletnega naslova www.eromaresource.com.

Za morebitne nenamerne napake se opravičujemo.

Program
Vseživljenjsko
učenje

Izvedba tega projekta je financirana s strani Evropske komisije.

Vsebina publikacije (komunikacije) je izključno odgovornost avtorja in v nobenem primeru ne predstavlja stališč Evropske komisije.

Project
e-RR
e-Roma Resource

UREDNIŠKI ODBOR:

Marjeta Gašperšič (RIC Novo mesto)
Damjana Fink (RIC Novo mesto)
Ana Granda Jakše (RIC Novo mesto)
Simona Pavlin (RIC Novo mesto)
Tea Sulič (RIC Novo mesto)

UREDNIKA: Marjeta Gašperšič (RIC Novo mesto)

OBLIKOVANJE: Katja Keserič

PREVODI: Tina Kočevar Donkov

LEKTORIRANJE: Karmen Sepaher

FOTOGRAFIJE: Alenka Peterlin, Anastasia Gubonina, Borut Peterlin,
Damjana Zupančič, Simona Pavlin

IZDAJATELJ: RIC Novo mesto

PREDSTAVNICA IZDAJATELJA: Marjeta Gašperšič

NOVO MESTO, 2015

DOSTOPNO NA NASLOVIH:

<http://www.ric-nm.si/si/projekti/mednarodni/err/>

<http://www.eromaresource.com/about-e-rr/publications/search-use-share-and-broaden-horizons-with-e-roma-resource.html>

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

316.347(=214.58)(082)(0.034.2)
376.7(=214.58)(082)(0.034.2)

Išči, uporabljaj, deli in širi obzorja z e-Roma Resource [Elektronski vir] : zbornik projekta e-Roma Resource in mednarodne konference Širi obzorja - izkušnje in povezovanje za uspešno vključevanje Romov / [urednica Marjeta Gašperšič ; prevodi Tina Kočevar Donkov ; fotografije Alenka Peterlin ... et al.]. - El. knjiga. - Novo mesto : RIC, 2015

Način dostopa (URL): <http://www.ric-nm.si/si/projekti/mednarodni/err/>

Način dostopa (URL): <http://www.eromaresource.com/about-e-rr/publications/search-use-share-andbroaden-horizons-with-e-roma-resource.html>

ISBN 978-961-6985-47-5 (pdf)

1. Gašperšič, Marjeta
283390464

Zbornik je izdan v projektu e-RR e-Roma Resource. Izvedba tega projekta je sofinancirana s strani Evropske komisije v programu Vseživljenjsko učenje.

Vsebina zbornika je izključno odgovornost avtorjev in v nobenem primeru ne predstavlja stališč Evropske komisije.

Kazalo

BESEDA UREDNICE	8
ZBORNIKU NA POT.....	9
Pomen projekta e-Roma Resource po mnenju urada	9
Išči, uporabljaj, deli in širi obzorja s platformo e-RR	10
Romi v Evropi.....	12
Rasizem in nestrpnost do Romov/ Ovira za vključevanje Romov	14
Med pravicami in odgovornostmi.....	16
O MEDNARODNI KONFERENCI	22
»Širimo obzorja – izkušnje in povezovanje za uspešno vključevanje Romov«	22
Zaključki konference	24

IZOBRAŽEVANJE

Poglavje 1: IZOBRAŽEVANJE 32

Temeljne zmožnosti – predpogoj za življenjsko uspešnost
32

Opismenjevanje romskih učencev – analiza govornih in bralnih zmožnosti
35

Uspešno vključevanje Romov v vzgojo in izobraževanje II
36

Poročilo Hrvaške o zgodnjem vključevanju Romov v predšolsko vzgojo (RECI+): Ugotovitve raziskave
37

Literacy Cubed – Poudarek na romskih družinah (LIT3)
38

S skupnimi močmi za uspešno vključevanje romskih otrok v izobraževanje
39

Izzivi v procesu vzgoje in izobraževanja romskih otrok v prilagojenem programu
40

Romski otroci potrebujejo tudi organizirane neformalne aktivnosti v njihovem okolju - dnevni center za romske otroke in mlade
41

Mobilna svetovalna služba za Rome – na poti k opolnomočenju Romov
42

MS4ROW – Mentorski sistem za izobraževalno in poklicno usmerjanje romskih deklet in žensk
43

Romsko kolo na poti izobraževanja
44

Temeljne kompetence finančne pismenosti z vidika raziskave PISA
46

Zgodnja poroka – kultura ali zloraba ...
47

Učenci Romi v prvih dneh pouka
48

Oš Bršljin – vsi napredujemo
49

Oš Bršljin – vsi sodelujemo
50

Oš Bršljin – vsi smo uspešni
51

Romski učenci v osnovni šoli s prilagojenim programom – pojav in reševanje nasilja
52

Kamenčki v mozaiku strpnosti – ustvarjalno delo z učenci Romi
53

Veselimo se podeželja
54

Uporabnost platforme e-RR – primer iz prakse
55

Primeri dobre prakse
56

Izzivi, ki jih prinesejo rešitve
59

Pomen timskega dela na predmetni stopnji pri delu z učenci Romi
60

Moje izkušnje pri poučevanju učencev Romov
61

Srečanje s pripovedništvom
62

Individualni program (za učenca Roma)
63

Zagotavljanje dostopa do kakovostnih predšolskih programov romskim otrokom in njihovim staršem
64

Delo z romskimi učenci na Oš Milke Šobar – Nataše Črnomelj: Uspehi romskih učencev
65

Podpora romski udeleženci od vključitve v izobraževanje do zaposlitve
66

Roma T&T – Izobraževanje in usposabljanje Romov / SEDRIN – Šolsko izobraževanje za integracijo Romov _ Nadnacionalne pobude za podporo izboljševanja uspeha izobraževanja romskih otrok
67

Poglavje 2:

ZAPOSLOVANJE ROMOV

Poglavje 2: ZAPOSLOVANJE ROMOV....
70

Temeljne kompetence za povečevanje možnosti zaposlovanja mladih z vidika raziskave PISA
70

Ali je možen premik od aktivacije kot ukrepa socialne politike do zaposlitve? Spoznanja raziskav in prakse Programa ZN za razvoj (UNDP).
71

Finančna pismenost in samozaposljivost
72

Boljše priložnosti romskih žensk na trgu dela
74

Dejavnosti hrvaškega zavoda za zaposlovanje za vključevanje Romov na trg dela
75

Romska obrtniška zadruga v romskem naselju
76

Vključevanje romske manjšine skozi kulinarično dogodivščino.....
77

Poglavje 3:

VLOGA ŠIRŠE SKUPNOSTI PRI VKLJUČEVANJU ROMOV

Poglavje 3: VLOGA ŠIRŠE SKUPNOSTI PRI VKLJUČEVANJU ROMOV
80

Uspešne prakse izboljšanja bivalnih razmer in podpore skupnosti – model partnerstva za izboljšanje stanovanjskih razmer ranljivih družin in zagotavljanje dodatne podpore skupnosti
80

Center za podporo Romom v občini Megara (dobre prakse)
82

Dobre ideje in slabe prakse? Izkušnje italijanskih Sintov na področju politične participacije
83

Projekt SKUPA-J – uspešna izvedba preventivnih aktivnosti v romski skupnosti
84

Vzorci potrošništva Romov – določanje prednostnih nalog.....
86

Posledice slabega spremljanja učinka socialnega transferja in razmisleki o predlogih za večjo učinkovitost »socialne države«
87

Finančna pismenost za boljšo kakovost življenja.....
88

Poglavje 4:

KULTURA

Poglavje 4: KULTURA 94

Folkloristika, etnografska in
dialektološka raziskava Romov in
Sintov v Severnem Porenju–Vestfaliji
(Köln, Düsseldorf, Duisburg, Essen,
Gelsenkirchen, Wuppertal).....
94

Kulturni projekt za vključevanje
romske populacije
98

Romska kultura na Slovaškem
99

Le Collectif Roms CHAKARAKA -
Romsko društvo CHAKARAKA
100

Mednarodne in državljanske možnosti
za diskriminirane posameznike
101

Združenje za romsko kulturo na
Poljskem
102

Poglavje 5:

ZDRAVJE

Poglavje 5: ZDRAVJE 106

Usposabljanje zdravstvenih delavcev
za izboljšanje dostopa in kakovosti
zdravstvenih storitev za migrante in
etnične manjšine, vključno z Romi,
projekt MEM-TP
106

Sodelovanje za zdravje Romov – SORO
108

Raziskovalne in projektne aktivnosti,
osredotočene na zdravje migrantov in
Romov na oddelku za javno zdravje
109

Objektivni kazalniki in subjektivno
dojemanje debelosti in prekomerne
teže med člani romske manjšine v
regiji Južna Češka.....
111

Vpliv izbranih vidikov življenjskega
sloga na debelost in prekomerno
telesno težo med člani romske
manjšine v Južno Češki regiji
113

Promocija zdravja med Romi
115

Poglavje 6:

PROJEKT E-RR SE PREDSTAVI

Poglavje 6: Projekt e-RR se predstavi .. 130

Partnerji v projektu.....
130

Razvojno izobraževalni center Novo
mesto, Slovenija
131

Univerza Trnava/Trnavská univerzita v
Trnave – TRUNI, Slovaška
132

Zveza društev MULTIKULTURA/
The Union of Associations
MULTIKULTURA, Poljska
133

ADICE – Društvo za razvoj pobud/
ADICE – Association pour le
développement des initiatives,
Francija
134

Ljudska univerza Kočevje, Slovenija.....
135

Hrvaški zavod za zaposlovanje,
Podružnica Karlovac/Hrvatski zavod
za zapošljavanje, Područni ured
Karlovac, Hrvaška
136

BESEDA UREDNICE

Marjeta Gašperšič, direktorica Razvojno izobraževalnega centra Novo mesto

Zbornik, ki je pred vami, vsebuje prispevke iz prakse, ki so bili predstavljeni na mednarodni konferenci Širi obzorja – izkušnje in povezovanje za uspešno vključevanje Romov. Nastal je na pobudo udeležencev konference, ki so menili, da je bogastvo prispevkov vredno ohraniti, povezovanje in mreženje pa še posebej spodbujati. Udeleženci konference so to poudarili tudi v svojih izjavah, ki smo jih zbrali v [video zapisu](#).

Zbrali smo opise večine predstavljenih praks in jih uredili po področjih IZOBRAŽEVANJE, ZAPOSLOVANJE, VLOGA ŠIRŠE SKUPNOSTI, KULTURA in ZDRAVJE.

Zahvaljujemo se vsem, ki ste s svojimi izkušnjami in strokovnimi prispevki obogatili konferenco. Hvala tudi častnemu pokrovitelju konference, predsedniku Republike Slovenije Borutu Pahorju, Uradu RS za narodnosti za podporo in sodelovanje ter skrbnici projekta Emili Venot, Education, Audiovisual & Culture Executive Agency za podporo in sodelovanje.

Da bo izmenjava izkušenj za bralce v nadaljevanju lažja, smo v angleščino in slovensčino prevedli tudi vse predstavitve, ki so objavljene na platformi projekta www.eromaresource.com v rubriki [Širi obzorja – izkušnje in povezovanje za uspešno vključevanje Romov](#).

Platformo projekta bomo vzdrževali tudi po izteku projekta e-Roma Resource, zato vas prijazno vabimo, da nam posredujete svoja gradiva (na e-naslov ric@ric-nm.si) in na platformi [predstavite svoje projekte](#).

ZBORNIKU NA POT

Pomen projekta e-Roma Resource po mnenju urada

Mag. Stane Baluh, direktor, Urad vlade Republike Slovenije za narodnosti,
Gregorčičeva 25, Ljubljana, Slovenija, www.un.gov.si
e-naslov: gp.un@gov.si

Projekt E-Roma Resource je po mojem mnenju in mnenju urada eden boljših projektov v zadnjih letih in predvsem prvi celovit projekt, ki je namenjen vsem, ki se pri svojem delu kakor koli srečujejo ali ukvarjajo s pripadnicami in pripadniki romske skupnosti ter posledično v veliki meri prispeva k izboljšanju položaja pripadnic in pripadnikov romske skupnosti in njihovem večjemu oziroma hitrejšemu vključevanju v družbo, v okoljih, kjer živijo. Ker se s projektom želi spodbuditi, širiti in izmenjevati rezultate, izkušnje in gradiva, ki so nastali v različnih aktualnih ali preteklih projektih ter aktivnostih, se na tak način direktno pripomore k večji uporabi in učinkovitosti že oblikovanih praks, pristopov in konkretnih gradiv, kar se v Sloveniji do sedaj še ni niti poskusilo narediti, kaj šele, da bi tovrstna praksa zaživela. Prav povezovalni pomen in preglednost nad že obstoječimi praksami ter že oblikovanimi možnimi rešitvami in pripomočki za doseganje napredka pri delu z Rominjami in Romi v praksi je po mnenju urada eden glavnih prispevkov projekta.

V projektu je bila vzpostavljena posebna platforma, ki prinaša informacije o romski skupnosti v Evropi, zagotavlja pregled položaja pripadnic in pripadnikov romske skupnosti po državah, od koder prihajajo projektni partnerji, in prinaša pregled nad večino pomembnejših projektov, ki so že vzpostavili pomembne aktivnosti, izkušnje in gradiva ter bodo preko te platforme dosegljivi za vse, ki se pri svojem delu srečujejo s pripadnicami in pripadniki romske skupnosti. Največji pomen projekta vidimo predvsem v povezovanju različnih subjektov, institucij in posameznikov, ki lahko s povezovanjem, sodelovanjem in izmenjavo izkušenj izboljšajo tako svoje delo z Rominjami in Romi v praksi, kot tudi obogatijo delo drugih institucij in posameznikov. Izrednega pomena je tudi dejstvo, da platforma, ki je nastala v projektu, ne predstavlja samo mesta, kjer so dostopne različne informacije na temo romskih skupnosti, ampak deluje kot izobraževalno in informacijsko orodje ter sredstvo za spodbujanje uporabe različnih gradiv, kar direktno prispeva k učinkovitejšemu izvajanju ukrepov za večje in hitrejše vključevanje pripadnic in pripadnikov romske skupnosti v družbo. Bistveno je, da so v ta proces pripadnice in pripadniki romske skupnosti aktivno vključeni, zato na uradu upamo, da bo platforma živ portal, ki se bo sproti dopolnjeval in kamor bodo aktivno vključene tudi Rominje in Romi, ki si bodo prizadevali za izboljšanje svojega položaja. Na uradu bomo tudi po zaključku projekta budno spremljali dopolnjevanje in delovanje vzpostavljene platforme in si bomo po svojih močeh ter v okviru svojih pristojnosti prizadevali za njen aktivni doprinos k ukrepom za izboljšanje položaja pripadnic in pripadnikov romske skupnosti in za njihovo večjo socialno vključenost.

Išči, uporabljaj, deli in širi obzorja s platformo e-RR

Ana Granda Jakše, Razvojno izobraževalni center Novo mesto, ric@ric-nm.si

V sklopu mednarodnega projekta e-RR, ki ga je vodil in koordiniral RIC Novo mesto, je od junija 2015 javno dostopna platforma www.eromaresource.com, s katero želimo podpreti procese vključevanja Romov v različne sfere družbenega življenja.

Eromaresource.com platforma je spletna, transnacionalna, izobraževalna in informacijska platforma, osredotočena na izobraževalce, izvajalce projektov, strokovnjake, oblikovalce politik, romske aktiviste ter druge uporabnike, upoštevajoč njihove različne potrebe.

Konzorcij partnerjev je ustvaril platformo na podlagi lastnih izkušenj ter obstoječih primerov dobrih praks, ki jih izvajajo mnoge organizacije, institucije, odločevalci in oblikovalci politik ter ostali deležniki. Platforma vključuje:

- pregled širše situacije, politik, zakonodaje ter institucij,
- vir informacij, različnih materialov ter primerov dobrih praks,
- možnost diseminacije projektov ter projektnih rezultatov.

Na platformi so tako predstavljeni aktualni podatki in opisi s področja politik in zakonodaje, vključevanja in enakih možnosti, izobraževanja, zaposlovanja, zdravja ter kulture v Slovenji, Hrvaški, Slovaški, Poljski, Franciji ter na področju Evropske unije. Posebno vrednost dajeta platformi knjižnica gradiv ter knjižnica projektov, s katero želimo spodbuditi predstavljanje različnih nacionalnih ter mednarodnih romskih projektov na področju Evropske unije.

Vse strokovnjake in praktike prijazno vabimo, da nam posredujete svoja gradiva (na e- naslov ric@ric-nm.si) in na platformi [predstavite svoje projekte](#) in njihove rezultate, primere dobrih praks ter gradiva, ki bi lahko bili v pomoč ostalim strokovnjakom s področja integracije Romov.

e-RR Evropa

Če iščete širok nabor podatkov, ki vsebuje tudi raznolike študije na temo romske skupnosti v EU, vse od kulturnega pa do zdravstvenega in izobraževalnega konteksta, začnite tukaj!

Države

Tudi nacionalne posebnosti romske tematike v partnerskih državah so sedaj zbrane na doseg roke! Raziskujte o družbeno-ekonomskih okoliščinah, zakonskih ureditvah, izidih poskusov integracije, implementaciji enakih možnosti, različnih primanjkljajih in še več!

Knjižnica

Naša e-RR Knjižnica omogoča strokovnjakom vedoželjno brskanje po podatkovni bazi, kjer boste našli različna študijska gradiva, publikacije, videe, bloge ipd. V hipu pridobite relevantne informacije in uživate v uporabniku prijaznem iskalniku.

Projekti

E-RR partnerji so uspeli zbrati bogato zbirko zanimivih projektov, projektnih rezultatov ter primerov dobre prakse, po katerih lahko brskajo strokovnjaki in čigar namen je uporabnost in diseminacija v nadaljnjem delu na področju romske tematike.

Romi v Evropi

Mag. Jožek Horvat Muc, predsednik Zveze Romov Slovenije in Evropske romske zveze, jozekhorvat.muc@gmail.com

Romske skupnosti v Evropi se še vedno soočajo z diskriminacijo, nestrpnostjo, rasizmom in segregacijo. Po širitvi Evropske unije leta 2004 romske skupnosti danes predstavljajo eno največjih etničnih manjšin v EU, ta naj bi štela od 12 do 15 milijonov prebivalstva. Širjenju bogastva Evropske unije škodujejo stereotipi in predsodki, tudi v obliki gospodarske, socialne in politične diskriminacije.

Vključevanje romskih skupnosti je skupna odgovornost Evropske unije in njenih držav članic. Po pregledu stanja v posameznih državah se Evropska unija pri reševanju romske tematike sklicuje na pozitivne primere pravnih ureditev v nekaterih državah članicah EU. Velik poudarek je predvsem na izvajanju teh predpisov v praksi. Katere izkušnje se lahko uporabijo, da bi obstoječi državno-pravni instrumenti in politiki bolj učinkovito pristopili k izboljšanju položaja Romske skupnosti? To obsega tudi učinkovitejši politični pristop k prepovedi diskriminacije nad Romi.

No, tisto kar nas najbolj skrbi, je prav trenutna situacija, ki se je v zvezi z Romi pojavila v evropskem prostoru. Vse več je aktivnosti in pojavov, tako prikritih kot javnih, ki spodbujajo k nestrpnosti, diskriminaciji in segregaciji Romov. Ti so bili v zadnjem času vidni na Madžarskem, Češkem, Italiji, Franciji, Hrvaškem, Srbiji in tudi v Sloveniji. Sprašujemo se, kakšni bodo ali so ukrepi evropskih držav, predvsem velesil (Nemčija, Anglija, Italija in Francija) in kakšna je in bo politika Evropske unije do reševanja tovrstnih tematik v zvezi z Romi. Ali bodo dovolj le različne deklaracije, morebiti Program EU o Romih? In kaj smo Romi sami pripravljene storiti in kako se angažirati za dobrobit Romov?

Položaj romske skupnosti je neustrezen in diskriminatoren. Ekonomski in socialni položaj Romov je slab, svetovna finančna kriza pa ga še dodatno zaostruje.

V zadnjem času so v nekaterih evropskih državah posebej zaskrbljujoči pojavi sovražnega govora, diskriminacije in nestrpnosti do Romov. Zakoni veljajo za vse državljane v evropskih državah, zato se morajo državni organi in lokalne skupnosti odločneje spoprijemati s pojavi nestrpnosti in ksenofobije.

Na te negativne pojave opozarjajo tudi institucije Sveta Evrope in Evropske Unije, saj je Evropski parlament sprejel »Evropski program za Rome«, prav na osnovi manjšin in Romov pa je Lizbonska pogodba.

Evropska romska zveza opozarja tudi na razkorak med deklaracijami in pravno ter zakonsko zaščito v nekaterih evropskih državah pripadnikov romske skupnosti na eni ter praktičnimi prizadevanji držav in lokalnih skupnosti za izboljšanje položaja Romov na drugi strani. Pri tem priporočamo vsem državam uveljavljanje pozitivne prakse do romske skupnosti v nekaterih evropskih državah, kjer se položaj Romov izboljšuje.

Ponovno poudarjamo znano resnico, da je položaj manjšin, torej tudi romske

skupnosti, praviloma ogledalo demokracije in demokratičnih standardov posameznih držav. Iz teh razlogov poudarjamo in si želimo, da bi se vsi v evropski skupnosti, države in narodi trudili za spoštovanje človekovih in manjšinskih pravic, da bomo bolj strpni in človeški.

Kdo v Evropi kroji romsko politiko, aktivizem in razvoj romske skupnosti?

Ali smo Romi lahko zaskrbljeni zaradi današnjega stanja v nekaterih evropskih državah zaradi povečanja diskriminacije in nestrpnosti nad Romi?

Zakaj tolikšna nenaklonjenost nekaterih evropskih držav do Romov in do reševanja romske tematike?

Čeprav se nekatere romske organizacije ustanavljajo in se njihovo število hitro povečuje, si postavljamo vprašanje o njihovi aktivnosti v smeri razvoja romske skupnosti na vseh področjih.

Zakaj Romi nismo dobro organizirani v Evropskem prostoru, da bi lahko bili enakopraven in dober sogovornik Evropske unije in državam Evrope, da bi lahko bili dober politični subjekt, ki bi lahko dobro in kvalitetno zastopal interese Romov v evropski regiji? In, ki bi imel besedo in ne strah pred državnimi in Evropskimi institucijami.

Morda so k temu vplivale nekatere slabosti:

- Odnos in vpliv romskih organizacij do državnih organov evropskih držav in evropskih institucij. Aktivnejše delovanje vlad evropskih držav in EU pri zaščiti romske skupnosti.
- Aktivnosti romskih organizacij v Evropskem prostoru niso uspešne, ker delujemo premalo povezano in usklajeno, nismo dovolj združili naša prizadevanja romskih organizacij v evropskem prostoru v dobro pripadnikov romske skupnosti.
- Ovire za boljše rezultate romskih organizacij v Evropskem prostoru pa so predvsem v neenotnosti romskih organizacij tako na državnih kot tudi na mednarodnih ravneh, pomanjkanju samozavesti in odločnosti nekaterih romskih aktivistov in voditeljev.
- Veliki razkoraki med pravno zaščito romske skupnosti in zagotovljenimi pravicami in prakso pri uresničevanju teh pravic v posameznih državah, težke socialne razmere, revščina, neizobraženost in diskriminiranost.

Rasizem in nestrpnost do Romov/ Ovira za vključevanje Romov

Dr. Vera Klopčič, Inštitut za narodnostna vprašanja, vera.klopacic@guest.arnes.si

V zadnjih dveh desetletjih je postalo vprašanje vključevanja Romov v širšo družbo eno od prioriteten razvojnih vprašanj v procesih evropske integracije v kontekstu nove Evrope kot tema, ki je nenehno prisotna tako v znanosti, širši javnosti in v medijih, kakor tudi v vsakdanjem življenju.

Mednarodni dokumenti poudarjajo izredni pomen projektov za odpravo predsodkov kot predpogoj za učinkovitost sprejetih obveznosti, saj izsledki raziskav in študij pričajo, da predsodki do drugačnega načina življenja in različne oblike rasizma in ksenofobije še danes ovirajo integracijo pripadnikov romske skupnosti v Evropi. Predvsem zaradi zgodovinskih okoliščin in predsodkov so Romi tudi danes pogosto žrtve kolektivnega sovraštva in stigmatizacije.

V tem okviru izstopajo nekatere vsebine, ki so povezane z zgodovino in dojemanjem Romov kot drugačnih od ostalega prebivalstva, in se zrcalijo v široki paleti zaznavanja te drugačnosti, od direktne obsodbe in odklanjanja romskega načina življenja kot nesprejemljivega v polpretekli zgodovini do sodobnejših interpretacij »kulturoloških« značilnosti načina življenja, drugačnosti in posebnosti Romov. Poudarjanje teh različnosti, bodisi v obliki negativnih ali pozitivnih posplošenih predstav, vodi k fenomenu današnjega anticiganizma, ki se izraža v številnih evropskih državah skozi izbruhe sovraštva in nestrpnosti do Romov.

V preteklih obdobjih je Rome označeval način življenja na robu družbe in ne etnična ali narodna pripadnost. Stigmatizacija Romov kot skupine, ki se ukvarja z ilegalnimi posli in prestopništvom, ter je vpletena v različna kriminalna dejanja, pa se nadaljuje do današnjih dni v številnih evropskih državah. Tako npr. Nemško - slovenski slovar iz leta 1980 pri prevodu besede »gauner« navaja »slepar, lopov, cigan« (Tomšič 1980: 277).

V pravnem pogledu se je njihov položaj spremenil v zadnjih desetletjih prejšnjega stoletja, vendar pa so usedline dojemanja romskega načina življenja kot nevarnega za družbo ostale prisotne do danes. V sodobnosti se odvijajo protislovni procesi, ki črpajo snov iz kulturološke različnosti Romov. Pri tem je potrebno poudariti, da je v Evropi še vedno prisoten paternalizem do romske skupnosti, ki kljub navidez pozitivnemu predznaku, k spodbujanju razvoja in ohranjanja značilnosti romske kulture s strani zagovornikov pravic Romov, ob konstruktivni idealizirani, romantični podobi romske kulture, v praksi vodi k nadaljevalni segregaciji in getoizaciji romske skupnosti.

Kljub temu se strokovni krogi strinjajo v oceni, da je v evropskem merilu že prišlo do kvalitativnega preobrata v pristopu k obravnavi položaja Romov. Prvič v evropski zgodovini je bil tak pristop celovito predstavljen v Priporočilu Parlamentarne Skupščine Sveta Evrope št. 1203 »Cigani v Evropi« (1993), ki med drugim ugotavlja, da Romi »v veliki meri prispevajo h kulturni raznovrstnosti Evrope«.

Spremembe v razumevanju romske identitete, ki se v Evropi pojavijo v drugi polovici 20. stoletja, so povezane s premiki v razumevanju kulturne raznolikosti kot bogastva in uveljavljanjem modela sožitja ob sprejemanju drugačnosti. Skupne evropske razsežnosti zajemajo zlasti naslednja področja: ovrednotenje prispevka Romov in romske kulture k evropski kulturni raznolikosti, pravni status in možnosti politične participacije Romov na evropski ravni, odpravo diskriminacije in za socialno vključevanje ranljivih skupin.

Programi za izboljšanje položaja Romov na področju izobraževanja, zaposlovanja, zdravstva in urejanja bivalnih razmer so vključeni v dejavnosti Sveta Evrope in Evropske unije kot obveznost za vse države, ki so jih dolžne izvajati v okviru sprejetih dolgoročnih nacionalnih strategij. Projekti, namenjeni izboljšanju modelov izobraževanja in usposabljanja Romov, ki se financirajo iz Evropskih skladov, upoštevajo tako integrativno in protektivno funkcijo teh programov in projektov, ki omogočajo vključevanje Romov v družbo in zmanjšujejo njihovo odvisnost od socialnih pomoči, kakor tudi socializacijske in promocijske cilje v smislu ohranjanja in razvoja elementov etnične identitete romske skupnosti in učinkovite participacije v življenju cele družbe.

Med pravicami in odgovornostmi

Prispevek za mednarodno konferenco Broaden Horizons, 26. in 27. november 2015, »Izkušnje in povezovanje za uspešno vključevanje Romov«

Vlasta Nussdorfer, univ. dipl. pravnica, varuhinja človekovih pravic, Varuh človekovih pravic RS, www.varuh-rs.si
e-pošta: info@varuh-rs.si

Najprej o Varuhu človekovih pravic RS. Varuh na podlagi 159. Člena Ustave RS varuje človekove pravice in temeljne svoboščine posameznikov v razmerju do državnih organov, organov lokalne samouprave ter nosilcev javnih pooblastil. Torej varuh nadzoruje delovanje nosilcev oblasti (npr. Državnih organov, občin), nikoli ne nadzoruje posameznikov. Kadar ugotovi kršitev človekovih pravic, varuh nosilcu oblasti predlaga določeno rešitev, vendar pa Varuh nima prisilnih mehanizmov za izvršitev svojih predlogov. Moč Varuha je v celoti odvisna od volje naslovljencev, torej od njihovega prostovoljnega spoštovanja predlogov.

V letu 2011 smo pri varuhu začeli sistematično obravnavati primere zaskrbljujočih bivalnih razmer romskega prebivalstva, ki imajo ponekod težave celo pri dostopu do pitne vode. Na drugi strani smo prisluhnili pritožbam ne romskega prebivalstva pri njihovih težavah v sožitju z romsko skupnostjo. Poročali so nam o tatvinah, streljanju, necepljenih psih, ogrožanju okolja ipd.

Varuh je ugotovil, da se kršitve človekovih pravic tako romske kot ne romske skupnosti najpogosteje in v največji meri pojavljajo na območjih, kjer Romi živijo v nelegalnih naseljih. Ti Romi iz dneva v dan živijo v negotovosti in nenehnem strahu, da se bodo morali boriti za streho nad glavo. Soočajo se s pomanjkanjem občutka varnosti, sprejetosti v okolju in revščino. Prebivalci nelegalnih naselij že s samim bivanjem prihajajo navzkriž z zakoni in se v razmere izhodiščne protipravnosti že rodijo, takšno stanje pa je za njih naravno«. Njihov način življenja je trajno zaznamovan s pogoji domovanja, ki so nezakoniti in neurejeni, s čimer so kršene pravice Romov do osebnega dostojanstva (34. člen Ustave RS), pravica do primerne stanovanja (78. člen ustave RS) ter posebne pravice romske skupnosti iz 65. člena Ustave.

Pri obravnavi pobud pripadnikov romske skupnosti Varuh največji pomen daje prav vzpostavitvi pravne in komunalne urejenosti romskih naselij, ki je po našem mnenju osnovni predpogoj, da bi uresničili namen zakona o romski skupnosti v republiki Sloveniji, to je vključitev pripadnikov romske skupnosti v slovensko družbo. Tudi Nacionalni program ukrepov, ki se izteka z letošnjim letom, pravno in komunalno ureditev romskih naselij določa kot prioriteto področje številka 1. Na osmi strani tega dokumenta preberemo: »Zagotovljeni ustrezni pogoji so temelj za vključevanje Romov v izobraževalni proces, na trg zaposlovanja in za socialno integracijo«.

V skladu z veljavno ureditvijo je pravno in komunalno urejanje romskih naselij v prvi vrsti naloga občin, ki bi morale v romskih naseljih, ne glede na njihov pravni status, takoj zagotoviti osnovne dobrine kot sta pitna voda in sanitarije ter tudi elektrika. Srednjeročno pa bi morale občine na podlagi sprejetih akcijskih načrtov romska naselja vključiti v prostorske načrte ter jim omogočiti legalizacijo.

Včasih Varuh s predlogi županov občin za zagotovitev pitne vode v romskem naselju uspe. Kot primer dobre prakse lahko navedem nekdanjega Novomeškega župana g. Muhiča, ki je na moj predlog v romskem naselju Žabjek avgusta leta 2013 v zelo kratkem času zagotovil oskrbo s pitno vodo.

V splošnem pa Varuh pri svojem delu ugotavlja, da se udejanjenje urejanja bivalnih razmer odvija bistveno prepočasi in na škodo cilja vključevanja pripadnikov romske skupnosti v slovensko družbo. Izkazalo se je namreč, da naloga pravne in komunalne ureditve romskih naselij v marsičem presega sposobnosti nekaterih občin. Ponekod manjka kader, znanje, drugje denar, pogosto pa tudi politična volja. V nekaterih romskih naseljih tako ni zagotovljena niti pitna voda, kar je nesprejemljivo s humanitarnega vidika, z vidika varstva človekovih pravic ter tudi z vidika prevzetih mednarodnih obveznosti republike Slovenije.

Varuh se zaradi neaktivnih občin pogosto obrača na državne organe in od njih terja prevzem odgovornosti za odpravo kršitve človekovih pravic. Varuh je maja leta 2012 na Državni zbor Republike Slovenije naslovil Posebno poročilo o bivanjskih razmerah Romov na območju jugovzhodne Slovenije. V njem se je med drugim zavzel tudi za zagotovitev primerne dostopa do pitne vode v romskih naseljih ne glede na pravni status zemljišč, na katerih stojijo. Priporočila je Varuh ponovil v svojih rednih letnih poročilih za leti 2012 in 2013, državni zbor pa jih je ob obravnavi poročila tudi sprejel. Kljub temu ta še vedno niso uresničena.

Nedavno smo pri obravnavi enega izmed romskih naselij na Dolenjskem zaradi večletne neaktivnosti občine pri urejanju romskega naselja Vladi RS predlagali, naj v najkrajšem možnem času sprejme in izvede vse potrebne ukrepe za zagotovitev dostopa do pitne vode in sanitarij v romskem naselju. Odziv vlade še čakamo.

Varuh ocenjuje, da se urejanje romskih naselij odvija prepočasi. Nekatere občine nimajo sprejetih podrobnih akcijskih načrtov, nekateri župani niti ne priznavajo obstoja romske skupnosti v svoji občini, čeprav tam živijo že desetletja. Tudi vlada se na predloge Varuha pogosto odziva z izgovorom, da je ureditev romskih naselij izključna pristojnost občin, da sami vanjo ne smejo posegati ter da je za urejanje razmer potreben čas ter tesno in konstruktivno partnerstvo vseh akterjev (občina, Romi, država). Kadar je predlog Varuha povezan z zagotavljanjem tako osnovne človekove pravice kot je dostop do pitne vode in sanitarij, prelaganje odgovornosti po mnenju Varuha ni sprejemljivo, posebej tudi zato, ker nadomestno ukrepanje Vlade RS za zagotovitev te nepogrešljive dobrine ni povezana z visokimi finančnimi bremenmi.

Pripadnikom romske skupnosti in prebivalcem iz okolice romskih naselij so navkljub ugotovitvam, predlogom in priporočilom Varuha, tako pogosto še naprej kršene človekove pravice. Prizadeti so v svojem dostojanstvu, osebnostnih pravicah, lastninski pravici, enakosti pred zakonom ter ne nazadnje v zaupanju v pravno državo. Vrtijo se v začaranem krogu medsebojnega nerazumevanja: Romi imajo težave pri vključevanju v slovensko družbo, šolanje, izobrazba, zaposlovanje – to so ideali, ki se jim zaradi nevzdržnih bivalnih

Darko Rudaš
(predsednik Foruma romskih svetnikov, Slovenija)

Današnjo mednarodno konferenco vidim kot priložnost za izmenjavo tako dobre kot tudi slabe prakse in kot priložnost za povezovanje na mednarodni ravni z namenom skupnega ustvarjanja dobrih projektov, ki bodo pomagali pri vključevanju Romov na trg dela. Sam sem predstavil projekt »Romska obrtniška zadruga v romskem naselju«, pri čemer pa je tudi moj končni cilj, da si kot del te konference razširim svoja obzorja o tem, kako uvesti socialno podjetništvo v romska naselja.

Dr. Stanka Preskar
(ravnateljica Osnovne šole Cerklje ob Krki)

Izmenjava izkušenj o delu z romskimi učenci ali njihovem poučevanju je zame zelo pomembna. Ne samo izkušenj v naši državi, temveč tudi mednarodnih, saj smo že prvem delu opazili, kot tudi sedaj opažamo, da so težave zelo podobne, vendar pa države iščejo zelo različne rešitve. Menim, da bom tudi sama lahko nekaj teh rešitev vključila v naš šolski sistem.

pogojev ne morejo približati. Neizobraženi in brezposelni se zapletajo v konflikte z Neromi, zaradi tega pa Neromi vztrajno nasprotujejo pravni in komunalni ureditvi naselij, češ tega si Romi ne zaslužijo!

Varuh meni, da ta začarani krog lahko prekine le Vlada RS, ki bi morala ukrepati vselej, kadar je občina neaktivna pri urejanju romskih naselij in to predstavlja kršitev človekovih pravic. Varuh namreč meni, da je država zaradi ratificiranih mednarodnih pogodb in 5. člena Ustave RS dolžna varovati človekove pravice in temeljne svoboščine na svojem celotnem teritoriju ter odpraviti njihove kršitve.

O MEDNARODNI KONFERENCI

»Širimo obzorja – izkušnje in povezovanje za uspešno vključevanje Romov«

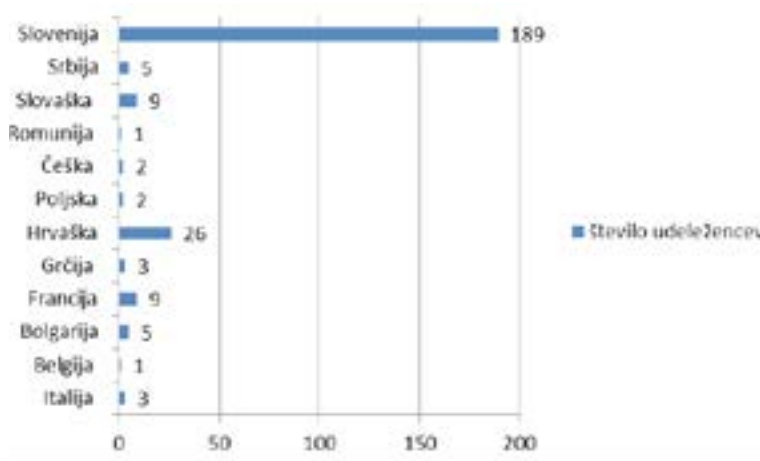
Razvojno izobraževalni center Novo mesto je skupaj s partnerji projektov e-Roma Resource in Finally in s podporo Urada RS za narodnosti organiziral 26. in 27. novembra 2015 v Dolenjskih Toplicah mednarodno konferenco »Širimo obzorja – izkušnje in povezovanje za uspešno vključevanje Romov«.

Konferenca je potekala pod častnim pokroviteljstvom predsednika Republike Slovenije Boruta Pahorja.

S konferenco smo želeli opozoriti na pomen povezovanja deležnikov, ki delujejo na področju vključevanja Romov, prispevati k povezovanju in sodelovanju med resorji in institucijami ter spodbuditi izmenjavo dobrih praks, gradiv in materialov, ki so nastali v različnih projektih v evropskem prostoru.

V dveh dneh je na konferenci svoje izkušnje predstavilo več kot 90 strokovnjakov in praktikov. Predstavljeno je bilo 73 strokovnih prispevkov, 25 projektov na projektni tržnici, v kotičku za mreženje pa je bila ves čas konference na voljo podpora za izmenjavo kontaktov in mreženje.

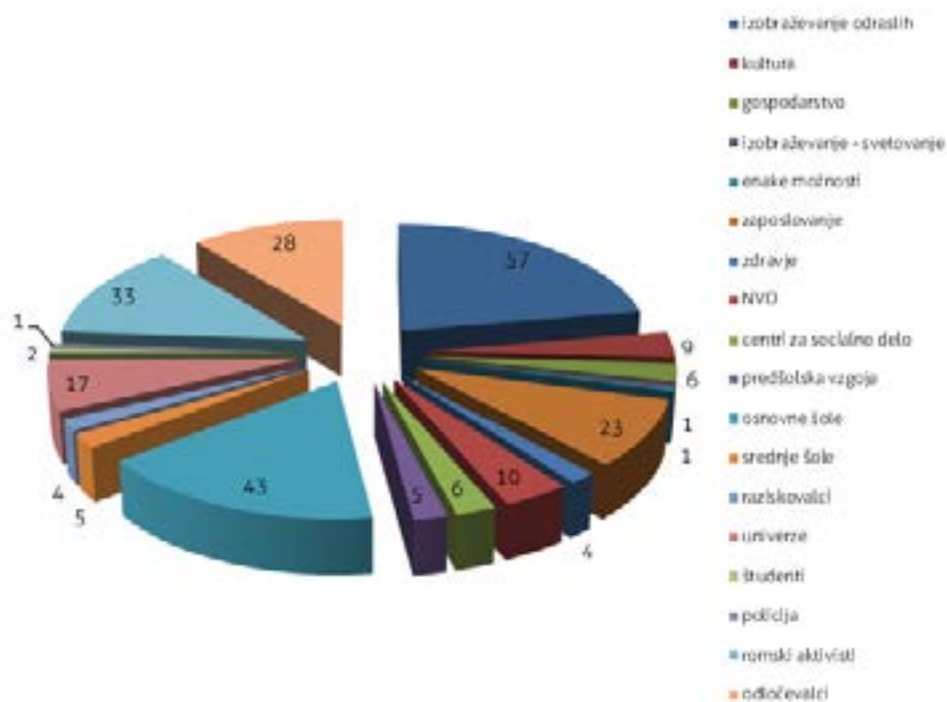
Skupno se je konference udeležilo 255 udeležencev (prvi dan 211, drugi dan pa 202) iz 12 držav:

Pregled udeležencev po državah

Udeleženci konference delujejo na različnih področjih – od oblikovalcev politik ter predstavnikov vladnih ter nevladnih organizacij, do strokovnjakov in praktikov, ki delujejo na področju izobraževanja, zaposlovanja, kulture, zdravja, enakih možnosti, v institucijah civilne družbe, vladnem sektorju, kot prostovoljci in aktivisti ...

Pregled udeležencev po področjih dela

Konferenca je bila priložnost za povezovanje, za učinkovitejše delovanje in sodelovanje.

Evalvacijske vprašalnike je oddalo 148 udeležencev konference. Konferenco so ocenili z oceno 4,43 (organizacija 4,47, vsebina 4,39), kar 93 % vprašanih je na konferenci vzpostavilo stike z različnimi udeleženci (30 % z 1-3 udeleženci, 28 % s 3 do 6 udeleženci, 21 % z več kot 6 udeleženci in 14 % z več kot 10 udeleženci). Ocenjujemo, da smo osnovni namen konference, to je izmenjava izkušenj in povezovanje med različnimi izvajalci in resorji, uresničili.

Gradiva s konference so objavljena na platformi www.eromaresource.com v jeziku, v katerem so bila predstavljena. Postopoma bodo vse predstavitve prevedene v oba jezika (angleščino in slovenščino).

Kratke opise strokovnih prispevkov na konferenci smo uredili v zbornik, ki je objavljen na platformi www.eromaresource.com.

Partnerji projekta e-RR bomo vzdrževali platformo še 3 leta po izteku projekta in zagotavljali objavo materialov in gradiv vsem, ki bodo to želeli.

Zaključki konference

V okviru konference so potekale organizirane predstavitve in okrogla miza, na katerih so udeleženci izmenjali izkušnje, kontakte in prakse ter opozorili na nekatere nujne aktivnosti v naslednjih letih:

1. Predsodki in stereotipi – izziv za vse

Danes so evropske institucije zavezane, da popravijo zgodovinske krivice proti Romom in spodbudijo njihovo vključevanje v družbo. V zvezi s tem so že sprejele mednarodne dokumente in pravne akte, v katerih se obsoja rasizem, nestrpnost in sovražnost do romske skupnosti. Kulturna raznolikost in pluralizem sta del skupne vizije sodobnih družb, ki temeljijo na spoštovanju človekovih pravic, etnične identitete in osebnega dostojanstva vsakega posameznika. Žal pa smo v praksi priče naraščanju nestrpnosti, sovražnosti in odklanjanju drugačnosti. Še posebej se te oblike pojavnosti stopnjujejo v času krize, danes npr. ob množičnem prihodu migrantov v Evropo. Nestrpnost se izraža tako v javnem diskurzu kot tudi na zasebni ravni, najočitneje pa se zrcali v sovražnem govoru, zakritem z anonimnostjo interneta.

Na okrogli mizi smo spregovorili o predsodkih in stereotipih do Romov, ki v prikriti in odkriti obliki prežemajo medsebojne odnose med Romi in ostalim prebivalstvom ter še vedno ustvarjajo konflikte in nasprotovanja v skoraj vseh evropskih državah. V vsakdanjem življenju so Romi še vedno diskriminirani in stigmatizirani na podlagi etnične pripadnosti. Kljub napredku na mnogih področjih družbenega življenja in na področju varstva človekovih pravic na splošno smo še vedno priča nastajanju in krepitvi posebnega fenomena anticiganizma ali romofobije.

Na okrogli mizi so sodelovali predstavniki romske skupnosti, predstavnice akademske sfere in izvajalke izobraževalnih programov in dejavnosti za Rome. S tako sestavo smo uspeli osvetliti to široko področje z različnih zornih kotov in spodbuditi udeležence okrogle mize in tiste iz občinstva k razmišljanju in izmenjavi mnenj. Posebno kvaliteto in novo vrednost razpravi je vneslo soočanje znanstvenega pristopa k raziskovanju fenomenov rasizma in nestrpnosti v današnji družbi z osebno izkušnjo udeležencev okrogle mize.

Ogled uvodnega spota projekta e-Roma Resource je spodbudil razpravo in dodatno obogatil vsebino refleksije. Predstavnica romske skupnosti je med drugim poudarila, da se ji video spot ne zdi diskriminatoren, saj predstavi eno od dejavnosti Romov, ki danes postaja privlačna »top tema« tudi za ostalo prebivalstvo, še več, pripadniki ostalih skupin prebivalstva jih celo izrinjajo iz te dejavnosti. Nekateri drugi udeleženci pa so dodali, da je zasnova spota uspela motivirati gledalce k nadaljnjemu seznanjanju z vsebino projekta. Prevladujoče mnenje vseh sodelujočih je bilo, da je potrebno ugotoviti, kakšno je stališče pripadnikov romske skupnosti do vsebine video posnetka in upoštevati njihovo mnenje kot odločilno.

V razpravi so udeleženci poudarili, da se je potrebno naučiti, kako živeti skupaj, za kar se morata potruditi obe strani. Romi se morajo proaktivno vključiti v kampanje za odpravo predsodkov, v javnem prostoru pa bi morali biti vsi zavezani etičnemu kodeksu, tako da primeri dobrih praks ne bi bili odvisni zgolj od dobre volje in razumevanja posameznih izvajalcev. Sovražni govor je potrebno prepoznati in označiti kot kaznivo dejanje in ga sankcionirati, zlasti če se izraža v instituciji in javnem prostoru.

2. Kako ustvariti in izkoristiti zaposlitvene priložnosti za Rome

Vključevanje Romov je več kot le vprašanje socialne vključenosti, saj ima tudi pozitiven gospodarski vpliv, zlasti v državah članicah z velikimi romskimi manjšinami. Romi v številnih državah predstavljajo velik in čedalje večji delež šoloobveznih otrok in bodoče delovne sile. Učinkovite politike zaposlovanja ter individualizirane in dostopne storitve za romske iskalce zaposlitve Romom omogočajo, da uresničujejo svoj človeški kapital ter se dejavno in enakopravno udeležujejo v gospodarskem in družbenem življenju.

Ključne ovire za večjo zaposljivost Romov se kažejo tako na strani ponudnikov na trgu dela, torej romske populacije, kot tudi na strani povpraševalcev, delodajalcev kot seveda pomanjkanje sistemskega reševanja te problematike.

Ključne ovire na strani ponudbe, torej romske populacije, so:

- pomanjkanje ključnih kompetenc,
- pomanjkanje tehničnih veščin, spretnosti,
- zaposlitev ni vrednota, prav tako kot ni vrednota šola/izobrazba,
- pomanjkanje kapitala (socialnih navez, finančnega kapitala ...).

Ključne ovire na strani povpraševanja so:

- zaposlitvena diskriminacija,
- pomanjkanje delovnih mest (gospodarska kriza),
- ponudba delovnih mest ne ustreza značilnostim ciljne skupine.

Tako govorci s prispevki kot tudi sodelujoči iz občinstva so nakazali naslednje prednostne ukrepe pri zaposlovanju Romov:

- razvoj in implementacija aktivne politike zaposlovanja, ki bo prilagojena potrebam romske skupnosti, še posebej romskim ženskam,
- delovna mesta v skladu z značilnostmi ciljne skupine,
- pozitivna diskriminacija Romov pri zaposlovanju v javnem sektorju,
- finančne stimulacije za podjetja, ki bi zaposlovala Rome,
- spodbujanje socialnega podjetništva med Romi,
- podpora in izobraževanje za samozaposlovanje,
- več vlaganj v izobraževalne programe za izboljšanje znanja, ključnih kompetenc, s čimer se bodo povečale zaposlitvene možnosti Romov,
- razvoj individualiziranih izobraževalnih programov za izboljšanje znanja, ključnih kompetenc, s čimer se bodo povečale zaposlitvene možnosti Romov, še posebej Rominj,
- več vlaganj v individualizirano svetovalno podporo in izboljšanje veščin iskanja zaposlitve,
- delavnice za karierno orientacijo Romov,
- poklicna usposabljanja za mlade Rome,
- pridobivanje znanj na področju finančne kompetence (upravljanja s financami, kako lahko povečam prihodke in se samozaposlim).

3. Vključevanje Romov v izobraževanje

Integracija Romov v izobraževanje je kompleksna, večplastna problematika, ki je v veliki meri zelo podobna v različnih državah. Vsi, ki se ukvarjamo s predšolskimi in osnovnošolskimi programi vzgoje in izobraževanja, iščemo modele in rešitve učinkovitejšega vključevanja romskih otrok v izobraževalni proces. Svoje izkušnje je predstavilo sedem razpravljavcev, ki so poudarili, da je zgodnja integracija romskih otrok v izobraževalni proces eden izmed pomembnejših razlogov za preseganje njihove socialne izključenosti, deprivilegiranosti, neenakosti in revščine Romov. Nekateri prispevki so govorili o tem, da so vključeni otroci imeli boljše bralne in pismene rezultate, da pa kasnejših učnih uspehov ni bilo mogoče dokazati z zgodnjim vključevanjem v izobraževanje.

Iz predstavitev ter na podlagi vprašanj in razprave prisotnih lahko strnemo skupne ugotovitve:

- da pri zgodnjem vključevanju romskih otrok igrajo pomembno vlogo njihove družine, predvsem matere, zaradi vloge, ki ji jo namenja romska kultura. Zato je potrebno spodbujati delo z romskimi družinami;
- poleg tega so pomembni dejavniki romska skupnost, šola z usposobljenimi učitelji, lokalna skupnost, državne institucije in organi ter organizacije, ki skrbijo za družbo in njeno blaginjo;
- da je za dobro komunikacijo in zaupanje med starši romskih otrok in šolo potrebno vložiti veliko napora, graditi odnose, ustvarjati priložnosti za sodelovanje, preseči nemotiviranost in nezaupanje s približevanjem in graditi sodelovanje s sistematičnimi aktivnostmi na vseh nivojih;
- da je romskim učencem slovenski, hrvaški, romunski oz. jezik večinskega naroda v bistvu tuji jezik. Ker je jezik najpomembnejše orodje izražanja in učenja, imajo romski otroci zaradi neobvladovanja jezika težave pri doseganju učnih rezultatov. Zato je potrebno razvijati strategije usposabljanja učiteljev v predšolskih ustanovah in šolah za poučevanje jezika kot tujega jezika, s čimer bi se razvila boljša bralna pismenost in boljše možnosti;
- da so številni projekti močno vplivali na razumevanje in razvoj posameznih področij vključevanja Romov v izobraževanje, vendar vsi projekti, tudi uspešni, s koncem projekta z delom zaključijo. Po zaključku se pogosto tako stvari vrnejo v stare tire, zato pričakujemo, da se bodo na podlagi dobrih rezultatov izmenjevale dobre rešitve in dobre prakse ter da jim bodo odločevalci na najvišjih položajih v družbi omogočili nadaljevanje oziroma vključevanje v sistemske rešitve;
- predstavljalci svojih projektov, dobrih praks ali rezultatov so menili, da je pomembno kompleksno, usklajeno in sistematično delovanje vseh akterjev na vseh področjih vključevanja Romov v družbo ter v šolo. Le tako lahko zagotovimo trajnost sprememb in dosežkov pri izobraževanju Romov.

4. Podporne dejavnosti za vključevanje Romov

Podporne dejavnosti, ki so bile predstavljene v skupini, dajejo velik poudarek delu z otroki v predšolski dobi, mladini, staršem, posebej dekletom in ženskam.

Prisotni so poudarili, da je najbolj pomembno delo s celo družino in spodbujanje družinske pismenosti, če hočemo doseči uspešno sodelovanje med Romi in večinskim prebivalstvom.

Okolje, v katerem živijo Romi, je potrebno vključevati v proces učenja, se njim približati tako, da v njihovih naseljih izvajamo različne vsebine, programe in podporne dejavnosti, ki naj bodo čim bolj dinamične, raznovrstne in prilagojene njihovim potrebam in primanjkljajem. Spodbujati je potrebno komunikacijo, razvijati njihove socialne veščine, jih učiti postavljati realne cilje, da dvigujemo kvaliteto njihovega življenja, preživljanja prostega časa in prispevamo k njihovi boljši samopodobi.

Poudarjeno je bilo tudi:

- da je potrebno ozaveščanje staršev, ki otroke pošiljajo v šolo, da je učenje pomembno za vključevanje v družbo;
- da je potrebno usposabljanje za osnovne aktivnosti, ki Romom pomagajo pri vključevanju v življenje: higiena, prehrana, izpolnjevanje obrazcev, položnic ipd.;
- da je za uspešno delovanje nujno sodelovanje staršev, učencev/otrok in učiteljev, kar prispeva k zmanjševanju osipa;
- da so za delo v multikulturnem (romskem) okolju potrebni usposobljeni učitelji, mentorji in drugi sodelujoči;
- da so zelo uspešni tandemi mentorjev, kjer je eden Rom, drugi mentor pa je iz večinskega prebivalstva;
- da je poleg koristi otrok potrebno upoštevati tudi koristi staršev, vključimo lahko vrstniško učno pomoč ipd.

Ključno vsem aktivnostim in ukrepom pa je, da se ne preštevamo, Romi in ostali, ampak skupaj delujemo in se povezujemo.

5. Politike in aktivnosti na področju zdravja Romov

Zdravje je najpomembnejši vidik, ko govorimo o integraciji Romov. Brez zdravja ni izobraževanja in ni zaposlovanja. Da je preventiva boljša in veliko cenejša kot kurativa, vemo tisti, ki delamo na preventivnih programih. Da je tako, pa je potrebno odločevalce še prepričati.

Naučili smo se pisati strategije in politike, ne vemo pa še najboljše, kako jih spraviti v prakso.

V skupini je bilo predstavljenih sedem praks s področja raziskovanja, politik in neposrednega dela z romsko populacijo. Potrebujemo kvalitetne raziskave,

na podlagi katerih lahko ukrepamo naprej. Pilotni projekti prinašajo dobre rezultate, ki jih je moč integrirati v redne dejavnosti, npr. izobraževanje o romski kulturi se lahko vnese v redno izobraževanje medicinskega osebja.

Razumevanje, kaj je zdravo in kaj ni, je kulturno specifično. Kdor želi delati z Romi ali pisati politiko zanje, mora poznati njihovo pojmovanje zdravja.

6. Projekti za Rome – trajnost projektnih rezultatov

V skupini je tekla izmenjava izkušenj udeležencev o doseganju trajnosti projektnih rezultatov, kar je (sestavni del) eden od najpomembnejših delov vsakega projekta. Prisotni so menili, da je možnosti za trajnejše sodelovanje več, kadar partnerstva vzpostavijo med seboj tesne in dolgoročne sodelovalne vezi in razvijejo mreže z ustreznimi deležniki, vključno z oblikovalci politik na vseh ravneh – lokalni, regionalni, nacionalni in/ali EU.

Trajnosti projektnih rezultatov, katere ni možno vedno zagotoviti, je potrebno zagotavljati tako s prenosom v redne aktivnosti sodelujočih institucij kot tudi tako (zato priporočamo), da izvajalci v času izvajanja projekta pritegnejo interes institucij, ki niso vključene v projekt, za prevzem posameznih rezultatov projekta (npr. izvajanje v projektu razvitega usposabljanja), s čimer se lahko zagotovi uporaba rezultatov po zaključku projekta.

Z rezultati projektov, ki morajo vsaj delno sovpadati z lokalnimi ali nacionalnimi cilji, naj projektni partnerji seznanijo oblikovalce politik in odločevalce svojih državah, jim predstavijo pozitiven vpliv projektnih rezultatov na lokalni, regionalni, nacionalni in/ali EU ravni ter predlagajo zagotavljanje nacionalnih finančnih sredstev za izvajanje najboljših ukrepov.

Temeljne zmožnosti – predpogoj za življenjsko uspešnost

Dr. Petra Javrh, Andragoški center Slovenije, Slovenija,
e-naslov: petra.javrh@acs.si

Do predstavitev prosim dostopate s klikom na naslov prispevka.

Problem

Aktualni razmisleki in različne aktivnosti, kamor lahko umestimo tudi projekta Finančna pismenost za Rome in projekt e-RR, vse bolj opozarjajo na vse večji prepad med izobraževanjem in potrebami resničnega sveta in vsakdanjega življenja. Opozorimo naj na nekaj najbolj akutnih problemov:

Proces globalizacije ni več nek teoretičen pojem, učinke globalizacije izkušajo odrasli v vseh porah družbenega življenja, še posebej na področju dela. Danes med seboj tekmujejo delavci vsega sveta, lokalna pravila se morajo včasih čez noč preoblikovati zaradi vdora globalnih interesov. S tega vidika se zdi, da so izobraževalni sistemi vse bolj zastareli, preživeli, preogromni za spremembe in da še vedno reproducirajo družbeni ustroj, ki se ne zna prilagoditi globini in razsežnostim zgodovinske spremembe, ki smo ji priča.

Tako se sposobnost pravočasne adaptacije kaže kot odločilna sposobnost za preživetje. Po drugi strani pa sta tu izvirnost in drugačnost, ki pomenita prednost v tekmi za delo. Neizpodbitno pa se kaže, da napredka ni več mogoče meriti z lokalnim ali zgolj nacionalnimi standardi. Globalizacija postavlja novo zahtevo: umestitev posameznika ne le v nacionalni okvir, ampak tudi oceno, kje in kako uspešno lahko vstopa na svetovni trg dela.

Življenjska uspešnost?

Ko razmišljamo o življenjski uspešnosti, se v ospredju postavlja vprašanje, kako uspešnost meriti. Zadnjih trideset let se strokovnjaki s področja izobraževanja, pa tudi z drugih področij, precej ukvarjamo s konstruktom kompetence oziroma temeljne zmožnosti, ki je med drugim nastal tudi iz potrebe opredeliti tiste osnovne sestavine uspešnosti, na katere kot izobraževalci lahko vplivamo. Še posebej pomembni so ti gradniki za uspešno delovanje na trgu dela, saj gre za tista temeljna znanja, veščine in spretnosti ter odnos, ki posamezniku omogočajo hitro prilagajanje v najrazličnejših okoliščinah. Vse bolj se uveljavlja pogled na kompetenco, ki se razume kot sposobnost primerno delovati v konkretnih okoliščinah, kar pomeni iz množice možnega zbrati natančno take vire, ki bodo omogočili dosego postavljenega cilja. Vse to pa poteka v okolju vsakodnevnega življenja, prepletenega z odnosi, pričakovanji, potrebami in tudi težavami ter ovirami. Še bolj pomembno je, da so kompetence kot konstrukti definirane kot neodvisne in prenosljive v različne okoliščine delovanja, na različnih ravneh zahtevnosti pa so osnova tudi za obvladovanje poklicnih kompetenc.

Gospodarstva, ki želijo oblikovati vizijo napredka, močno zanima, kako dobro so usposobljeni njihovi odrasli in kje so potrebna vlaganja v izobraževanje. Pravzaprav so v časih družbenih sprememb v razvitem svetu pogosta vprašanja: Ali so odrasli prebivalci pridobili take kompetence, ki jim bodo omogočile kompetitivno prednost? Kakšno vlogo pri tem je imel izobraževalni sistem in kaj lahko še stori za odrasle ljudi? Od pridobitve formalne izobrazbe in zaključka šolanja je namreč za mnoge odrasle minilo več let, včasih tudi desetletij. Velike raziskave, kot sta na primer IALS in PISA, so znanstveno dokazale, da obstaja močna povezava med uspešnostjo v mladosti, torej v času šolanja, in v kasnejših obdobjih. Bolj zaskrbljujoča pa je nadaljnja ugotovitev: Izobraževalni sistemi po zaključenem šolanju slabo pomagajo razvijati kompetence odraslih. Malo je podatkov o tem, kaj se je po zaključenem šolanju dogajalo z njihovim znanjem in spretnostmi, torej kompetencami. Zato je med strokovnjaki prevladala odločitev, da bo longitudinalna raziskava PIAAC merila kompetence na tak način, da bodo primerljive med državami, pa tudi znotraj posamezne države. Tudi Slovenija je pristopila k tej raziskavi. Doslej kompetence še niso bile merjenje na reprezentativnem vzorcu, sploh pa ne na tako velikem vzorcu (v PIAAC je bilo vključenih 33 držav in 166 tisoč odraslih¹).

Raziskava IALS (1994–1998) o pismenosti odraslih je na primer že pred časom zanesljivo pokazala, da je določena raven pismenosti (tj. dosežena 3. raven) predpogoj, da bo posameznik zares kos izzivom moderne družbe. Odrasli, ki te ravni ne dosežajo, so na nek način družbeno izključeni in jih lahko uvrščamo med tako imenovane ranljive skupine. To so skupine prebivalcev, ki jih bremenijo različne prikrajšanosti, so manj fleksibilni pri odzivanju na spremembe, zato tudi manj konkurenčni povsod, ker delujejo načela tekmovalnosti ali so viri omejeni. To konkretno pomeni tiste odrasle, ki imajo težave s procesiranjem najrazličnejših besedil - še posebej z branjem, in se težje učijo novih spretnosti za delo, ki ne obvladajo dovolj socialnih veščin, da bi dobro vzpostavljali vse potrebne socialne odnose in katerih znanja niso zadoščala za uspešno dokončanje srednje šole. Poglobljene evropske raziskave (npr. INCLUDED 2006–2011) pa so opozorile na posebej neugodno zakonitost, ki otežuje življenjsko uspešnost ranljivih skupin. Izraža se kot večkratna izključenost, ki jo opredeljujejo dalj časa trajajoča pomanjkanja, nezmožnost poiskati informacije, slabo »znajdenje«, nizek socialni kapital, nizka podpora socialnih omrežij in najpogosteje še neugodna družbena situacija v obliki visoke konkurence za razpoložljive zaposlitve, neučinkovitega socialnega sistema, visoki regionalni koncentraciji brezposelnosti, težko dostopnem ali dragem izobraževanju.

¹ Pravkar pa so v teku še priprave na tretji krog raziskave, kamor se vključuje še šest novih držav.

Raziskava PIAAC (2013–2016) po prvem merjenju v letu 2013 kaže: ta trenutek je v slabše razvitih državah tudi do tri četrtine ljudi, ki ne dosegajo te ravni, medtem ko je v najbolj razvitih državah še vedno tretjina takih odraslih. Pokazalo se je tudi, da ima le ena tretjina odraslih ljudi na svetu dovolj kompetenc, da lahko po svoji volji in potrebi komunicira z ljudmi iz drugih delov sveta. Nekoliko bolj razveseljivo je, da je med mladimi takih bistveno več, približno polovica. Pri tem pa je potrebno upoštevati nekaj splošnih zakonitosti, ki so se pokazale iz podatkov o kompetencah odraslih (OECD Skills Outlook 2013. First Results from the Survey of Adult Skills):

- Spretnosti, ki se ne uporabljajo zastarijo in oslabijo.
- Odrasli, ki spretnosti pogosto uporabljajo, so bolj pismeni ter bolje računajo in rešujejo probleme.
- Le eden od dveh odraslih z nizkimi spretnostmi je zaposlen.
- Zelo pomembno je za dobro usposobljenost odraslih ukvarjanje z ustreznimi dejavnostmi zunaj delovnega mesta, celo bolj pomembno kot ukvarjanje s podobnimi dejavnostmi na delovnem mestu.
- Razlike so še vedno tudi glede na spol: Ženske in moški uporabljajo spretnosti in kompetence na različne načine, predpostavlja se, da zaradi različnih delovnih mest. Ženske in moški imajo podobno raven spretnosti in kompetenc, vendar kljub temu različne delovne statuse.

Izzivi

Zaradi zgoraj navedenega se zdi logično, da se tako teoretiki kot praktiki vračamo nazaj k temeljnim izhodiščem, ki jih je potrebno na novo premisliti. V tem kontekstu dobijo temeljne zmožnosti nov pomen. Tako je na mestu ponovni premislek o tem, ali je učenje za življenjsko uspešnost način prilagajanja in sprejemanja kulture, spreminjanje in oblikovanje identitete ter pridobivanje in oblikovanje znanja skozi celoten življenjski cikel. Kakšno vlogo imajo pri tem izkustva odraslega, njegova stališča, še posebej pa njegove vrednote. V tem okviru se zdi razmišljanje o temeljnih zmožnostih skozi nove potrebe družbe upravičeno. Digitalna in informacijska revolucija povzroča spremenjene potrebe in nova družbena razmerja. Povečevanje deleža ljudi, ki se uvrščajo med ranljive skupine, je zaskrbljujoče. Zato ne smemo biti pozorni le na potrebe družbe nasploh in razvoj zmožnosti za delo, ampak tudi potrebe ljudi, posameznikov. Povečevanje neenakosti družbenih skupin prav izobraževalce zavezuje k opolnomočenju najbolj ranljivih in s tem k večji osredotočenosti na pravičnost. V tem okviru je partnerstvo med večinsko kulturo in posamezno (npr. romsko) skupnostjo možno le skozi enakovredno participacijo obeh strani.

Opismenjevanje romskih učencev – analiza govornih in bralnih zmožnosti

Tina Dovič, Osnovna šola Grm, Novo mesto, Slovenija,
e-naslov: tina.dovic@gmail.com

Do predstavitev prosjnic dostopate s klikom na naslov prispevka.

Šolsko neuspešnost romskih otrok so dosedanje raziskave upravičeno povezovala z drugojezičnostjo in socialno-kulturno deprivilegiranostjo, pa vendar doslej nismo imeli podrobnejšega vpogleda v dejanske jezikovne zmožnosti romskih otrok, ki bi temeljil na empirični raziskavi. Z raziskavo smo želeli pokazati, da je za uspešno vključevanje romskih učencev v vzgojno-izobraževalni sistem nujno ustrezno začetno opismenjevanje. Ugotavljali smo torej, kakšne so bralne zmožnosti romskih učencev ob koncu tretjega razreda osnovne šole, ko naj bi bil proces opismenjevanja že zaključen. Poleg tega smo raziskali njihove govorne kompetence; otrokovo pripovedovanje zgodbe ima namreč pomembno napovedno vrednost v razvoju pismenosti. Z dobljenimi rezultati smo podrobneje osvetlili velik razkorak v znanju med romskimi in neromskimi otroci, ki se iz razreda v razred le še povečuje. Empirična kvantitativna raziskava z ustrezno statistično analizo je v luči sodobnih spoznanj o opismenjevanju kot »porajajoči se pismenosti« ponudila pomemben vpogled v problematiko šolanja romskih otrok in obenem odprla možnosti razvijanja novih, ustrežnejših sistemskih rešitev, ki bi jih bilo mogoče uveljaviti v šolski praksi.

Uspešno vključevanje Romov v vzgojo in izobraževanje II

Maja Rupnik, Ljudska univerza Kočevje, Kočevje, Slovenija,
e- naslov: maja.rupnik@lu-kocevje.si

Do predstavitev prosjnic dostopate s klikom na naslov prispevka.

*Do predstavitve projekta na e-RR platformi dostopate s klikom na **OGLED PROJEKTA**.*

Konzorcijski partnerji:

- LJUDSKA UNIVERZA KOČEVJE, poslovodeči konzorcijski partner
- ZVEZA ROMOV SLOVENIJE
- UNIVERZA V LJUBLJANI, FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE
- RAZVOJNO IZOBRAŽEVALNI CENTER NOVO MESTO
- konzorcijski partnerji - 31 OSNOVNIH ŠOL IN VRTCEV (na območju JV Slovenije 15 osnovnih šol in 1 vrtec, na območju SV Slovenije 14 osnovnih šol in 1 vrtec)

Namen projekta, ki je trajal od 1. 9. 2011 do 31. 8. 2014, je bil preučiti posledice izključenosti iz procesov vzgoje in izobraževanja za pripadnike romske manjšine v Sloveniji, omogočiti učinkovitejše vključevanje Romov v predšolsko vzgojo in primarno izobraževanje, pri čemer smo se osredotočili predvsem na tisti čas v posameznikovem življenju, ko naj bi se aktivno šolal oziroma si pridobival poklicno izobrazbo. Pri tem smo upoštevali rešitve, ki jih predpostavlja Strategija vzgoje in izobraževanja Romov RS.

Eden od pomembnih ukrepov za uspešnejše vključevanje otrok in učencev Romov v sistem vzgoje in izobraževanja je bilo tudi delovanje romskega pomočnika v naseljih in šolah. V preteklem obdobju (od 2008 do 2010) je vključevanje romskega pomočnika v šole, katere so imele vključeno večje število romskih učencev, pomembno pripomoglo k večji prisotnosti romskih učencev pri pouku ter k povečanju stikov z romskimi starši in šolo. Poleg tega si je enaintrideset (31) pripadnikov romske skupnosti pridobilo znanja za doseganje standardov, ki jih predpisuje nacionalna poklicna kvalifikacija za romskega pomočnika.

S tem projektom smo želeli nadgraditi do sedaj opravljano delo in sicer tako, da smo dvignili kakovost dela romskih pomočnikov, saj cilj zgolj obiskovanje pouka ni bil več zadovoljiv. V triletnem obdobju trajanja projekta smo vlogo romskega pomočnika nadgradili tako v luči zahtev po zahtevani višji stopnji izobrazbe romskih pomočnikov kot tudi v luči hotenj po vključitvi romskega pomočnika v razvid del in nalog vrtcev in šol.

Poročilo Hrvaške o Zgodnjem vključevanju Romov v predšolsko vzgojo (RECI+): Ugotovitve raziskave

Dr. Lynette Šikić-Mićanović, višja raziskovalna sodelavka, Inštitut za družbene vede Ivo Pilar, Zagreb, Hrvaška,

e- naslov: lyn@pilar.hr

Do predstavitev prosojnic dostopate s klikom na naslov prispevka.

*Do predstavitev projekta na e-RR platformi pa s klikom na **OGLED PROJEKTA**.*

Kratek opis raziskave in metodologije, uporabljene za Poročilo Hrvaške o Zgodnjem vključevanju Romov v predšolsko vzgojo Roma (RECI+) ter ključne ugotovitve raziskave v zvezi z dostopom in kakovostjo predšolskega in šolskega izobraževanja za romske otroke na Hrvaškem. Predstavljeni so bili najpomembnejši izzivi, s katerimi se soočajo romske družine. Ti vključujejo:

- Življenjske razmere in številne dejavnike revščine.
- Domače okolje in okolje skupnosti.
- Vlogo romskih žensk, mater in negovalk.
- Šolski uspeh in integracijo.
- Vrzeli v izvajanju.

Literacy Cubed – Poudarek na romskih družinah (LIT3)

Ariana-Stanca Văcărețu, mag., Consorțiul International Lectura si Scrierea pentru Dezvoltarea Gandirii Critice/Reading and Writing for Critical Thinking International Consortium (Mednarodni konzorcij Branje in pisanje za kritično mišljenje), Cluj-Napoca, Romunija,

e-naslov: ariana.vacaretu@vimore.com

Do predstavitevnih prosojnic dostopate s klikom na naslov prispevka.

*Do predstavitve projekta na e-RR platformi dostopate s klikom na **OGLED PROJEKTA**.*

Projekt Literacy Cubed – Poudarek na romskih družinah (LIT3), ki se je izvajal med decembrom 2013 in novembrom 2015, je projekt nadnacionalnega sodelovanja, ki spodbuja ukrepe vseživljenjskega učenja za integracijo Romov s ciljem razvoja in zagovarjanja politik in praks učinkovite družinske pismenosti (bralna in zdravstvena pismenost) za in v prikrajšanih romskih skupnostih z namenom dviga ravni, ki jo dosežejo romski otroci pri splošni izobrazbi, in izboljšanja pismenosti pri odraslih Romih. Projekt je razvil in na terenu testiral program družinske pismenosti, namenjen trem generacijam v širši družini in oblikoval z dokazi podprto evropsko politiko družinske pismenosti za prikrajšane romske skupnosti ter vključil interesne skupine v razvoj lokalnih strategij za izvajanje politik in programov za družinsko pismenost v treh mestih (Cluj-Napoca, Romunija; Podgorica, Črna gora; Dolny Kubin, Slovaška).

Rezultat projekta je, da imajo romski otroci in njihovi starši bolj pozitiven odnos do opismenjevanja; romski otroci imajo boljše bralne sposobnosti; romski starši so postali bolj samozavestni pri spodbujanju učenja svojih otrok; družinska pismenost se je uvrstila na dnevni red lokalnih javnih organov in izobraževalnih ustanov; nosilci projektov družinske pismenosti in vključevanja Romov v Evropi so pridobili novo orodje zagovarjanja; rezultat prizadevanj za razširjanje je večje zavedanje pomena družinske pismenosti kot učinkovitega ukrepa integracije Romov. Izzivi, s katerimi se soočajo izvajalci projektov pri svojih prizadevanjih za zagotovitev trajnosti rezultatov projekta, se nanašajo na pridobivanje romskih družin, usposabljanje posrednikov za družinsko pismenosti in na splošno, zagotavljanje institucionalne zaveze javnih organov za izvajanje lokalnih strategij, razvitih med projektom.

Projekt LIT3 (www.lit3-project.eu) je bil financiran s podporo Evropske komisije, v okviru LLP, projekt št. 543068-LLP-1-2013-1-RO-KA1-KA1MPR.

S skupnimi močmi za uspešno vključevanje romskih otrok v izobraževanje

Jagoda Novak, UNICEF, Hrvaška,

e-naslov: jnovak@unicef.hr

Do predstavitev prosjnic dostopate s klikom na naslov prispevka.

PPT predstavitev na kratko predstavi strateške cilje UNICEF-a Hrvaška na področju spodbujanja zgodnjega izobraževanja otrok kot predpogoj za enako dostopno in kakovostno izobrazbo za romske otroke na Hrvaškem. Za doseganje svojih ciljev je UNICEF vzpostavil partnerstvo z Open Academy Step by Step in razvil program »Ready together«, ki ga izvaja v mestih Sisak in Slavonski Brod – obe mesti z znatnim odstotkom romskih otrok. Predstavljeni so cilji, ciljne skupine in dejavnosti programa ter strategije za ponovitev tega modela na lokalni in nacionalni ravni. Predstavitev vključuje kratek dokumentarni film o razvoju programa. V naslednjih 6 mesecih bo na voljo tudi zunanja ocena in rezultati programa.

Sandi Horvat
(Romski akademski klub, Slovenija)

Ta vrsta trga projektov, kot jo vidimo danes tukaj, je zelo pomembna, saj tudi mi, Romi, lahko odkrijemo številne novosti, ki so že prisotne v tujini, vendar še ne v Sloveniji.

Izzivi v procesu vzgoje in izobraževanja romskih otrok v prilagojenem programu

Helena Prosen Zupančič, prof. def., OŠ Dragotina Ketteja, Novo mesto, Slovenija,

Do predstavitvenih prosojnic dostopate s klikom na naslov prispevka.

Prispevek opozarja na previdnost pri usmerjanju romskih otrok, sklicujoč se na Strategijo vzgoje in izobraževanja Romov v RS, ki pravi, da »romski učenci kot etnična skupina ne morejo biti učenci s posebnimi potrebami«. 12 % romskih otrok z novomeškega območja se izobražuje v prilagojenem programu OŠ Dragotina Ketteja, kjer ti predstavljajo polovico učencev. Podatki šolske dokumentacije kažejo: V prilagojenem programu v zadnjem desetletju število Romov intenzivno raste, večina je v program usmerjena na sredini šolskega leta, v postopek usmerjanja vse večkrat vstopajo v zadnjem triletnem, najpogosteje zaradi vedenjske problematike. Ti učenci neopravičeno izostajajo, ne obiskujejo pouka, opuščajo pouk pred izpolnjenjo OŠ obveznostjo in uspešno izdelajo do 7 razredov. Šola je razvila učinkovite mehanizme za motiviranje učencev za obiskovanje pouka, vzpostavljanje stikov s starši ter za ustavljanje nasilja in neželenega vedenja. Za večji učinek VI procesa bi bilo treba učence, ki to dejansko potrebujejo, preusmeriti v ustrezne programe v zgodnejših letih šolanja. Želeli bi si več podpore s strani drugih inštitucij, ko v določenem primeru šola predhodno izčrpa vse možnosti pri iskanju rešitev in ostane prepuščena sama sebi in nemočna. Pri tem se ne sme pričakovati le, da se romski učenci prilagodijo vzgojno-izobraževalnemu sistemu, temveč se je potrebno znotraj možnih okvirov približati romskemu kulturnemu okolju ter omogočiti individualni pristop. Zato bi potrebovali romskega mentorja in znižanje normativov. Delo z romskimi učenci zajema širok spekter izzivov, celotna slika pa je širša, kot je predstavljeno tukaj. Izkušnje na šoli kažejo, da je za uspeh ključna pozitivna naravnost, odprtost za sodelovanje, timsko delo, medsebojna pomoč med zaposlenimi, povezano sodelovanje z učenci in starši, usmerjenost v iskanje rešitev in učinkovito reševanje problemov, strpnost in odprto sprejemanje drugačnosti, jasno zastavljene meje ter vsestranska doslednost pri upoštevanju pravil in dogovorov.

Romski otroci potrebujejo tudi organizirane neformalne aktivnosti v njihovem okolju - dnevni center za romske otroke in mlade

Andreja Luštek, univ. dipl. soc. ped., Društvo za razvijanje prostovoljnega dela
Novo mesto, Novo mesto, Slovenija,
e-naslov: andreja.lustek@drpdnm.org

Do predstavitev prosim dostopate s klikom na naslov prispevka.

Med Romi na Dolenjskem, v Posavju in Beli krajini izstopa izrazito nizka izobrazbena struktura in sorazmerno visoko število pripadnikov romske skupnosti, ki so nepismeni ali brez dokončane osnovne šole. Pomanjkanje izobrazbe pa predstavlja oviro pri iskanju in pridobivanju zaposlitve, oblikovanju zdravega življenjskega sloga ter pri aktivnem vključevanju v družbo. Prav zaradi teh razlogov se izobraževanje kaže kot največja skrb v povezavi z Romi.

Romi so izključeni na vseh področjih življenja, vendar zagotovo nikjer s tako škodljivimi posledicami kot ravno na področju izobraževanja, zato je izboljšanje pristop do znanja in veščin ključen za napredek romske skupnosti. In s tem namenom je nastal Dnevni center za romske otroke in mlade, ki ga Društvo za razvijanje prostovoljnega dela Novo mesto izvaja v dveh največjih romskih naseljih v Novem mestu, in sicer v romskem naselju Brezje in Šmihel. Namen programa je skozi neformalne oblike učenja in kvalitetnega preživljanja prostega časa opolnomočiti otroke in mlade Rome ter tako prispevati k njihovi večji socialni vključenosti, večji vključenosti v šolski sistem in višji ravni kakovosti življenja. V ta namen poleg učne pomoči in učenja slovenščine organiziramo številne aktivnosti, skupinske in individualne aktivnosti za razvijanje socialnih spretnosti, asertivnosti, socialnega kapitala, ustvarjalnosti ter aktivnosti za promocijo duševnega zdravja in zdravega načina življenja. V program, ki poteka vsak delovnik od 12. do 17. ure, se kontinuirano vključuje preko 130 otrok.

Poleg formalnega izobraževanja je lahko tudi neformalno učenje prepoznano kot pomembno orodje za doseg ciljev, saj je izpostavljeno kot najbolj učinkovit, pozitiven in privlačen način pridobivanja znanja, sposobnosti in izkušenj. Prednost neformalnega učenja je v njegovi prostovoljni naravi, prilagodljivosti, možnosti sodelovanja, tesnejši povezavi z zanimanji in težnjami uporabnikov in kot tako lahko bistveno pripomore k preprečevanju socialne izključenosti otrok in mladih Romov.

Mobilna svetovalna služba za Rome – na poti k opolnomočenju Romov

Tina Strnad, Razvojno izobraževalni center Novo mesto, Slovenija,
e-naslov: tina.strnad@ric-nm.si

Do predstavitev prosilnic dostopate s klikom na naslov prispevka.

*Do predstavitve projekta na e-RR platformi dostopate s klikom na **OGLED PROJEKTA**.*

V Svetovalnem središču Novo mesto, ki je eno izmed 14 svetovalnih središč v Sloveniji, namenjenih vsem odraslim v regiji, so odrasli Romi že vse od njegove ustanovitve prepoznani kot ciljna skupina, ki potrebuje posebno pozornost v informiranju in svetovanju. Pri dnevnem srečevanju z Romi v RIC-u Novo mesto smo spoznavali njihove potrebe, interese, predsodke, šibka in močna področja in ugotavljali, da potrebujejo drugačno, manj institucionalizirano pomoč in podporo tudi v okviru svetovalne dejavnosti. Kot odgovor na te ugotovitve je v letu 2007 nastal model mobilne svetovalne službe za Rome, saj se z ustaljenimi načini dela na njihove potrebe nismo mogli dovolj dobro odzivati. Model mobilne svetovalne službe temelji na »outreach« pristopu in tako mobilni svetovalec dela z odraslimi Romi neposredno na terenu, v romskih naseljih. V naseljih izvaja osebno svetovanje in različne delavnice za odkrivanje in razvijanje poklicnih interesov, motivacijske obiske z namenom motiviranja za vključitev v izobraževanje, se pogovarja s starši o izobraževanju, učenju, pomenu znanja, jim pomaga pri težavah, s katerimi se srečujejo zaradi nizke pismenosti ipd. Odrasle Rome motivira za iskanje zaposlitve, jim pomaga pri pisanju vlog, iskanju informacij, skratka, odziva se na vse njihove potrebe ... S takšnim delom zagotavljamo organiziranje in izvajanje dejavnosti na način, ki med Romi vzbuja zaupanje in jih pritegne k sodelovanju. V to obliko terenskega dela smo vključevali našo mrežo partnerjev svetovalnega središča (izobraževalne organizacije, CSD, zavod za zaposlovanje) in sodelavce v JD socializacija in integracija Romov. Pomoč pri vzpostavljanju dobrega stika in zaupanja pa so nam bili tudi posamezni Romi iz naselja, bodisi romski svetniki ali pa čisto navadni Romi. V času delovanja Mobilne svetovalne službe za Rome kot posebne dejavnosti v okviru projekta CVŽU Dolenjska (2008 – 2010) smo imeli vključenih 250 udeležencev, opravili več kot 520 svetovalnih storitev, 850 ur svetovanja. V okviru dejavnosti svetovalnega središča pa imamo vsako leto vsaj 8 % obravnav za ciljno skupino Romov (okvirno 150 svetovalnih obravnav). Žal omejena sredstva ne pokrijejo vseh potreb, ki jih prepoznamo na terenu. Ker verjamemo, da je dobro prakso potrebno ohranjati, model nadgrajujemo tudi v drugih projektih in programih ter stremimo k temu, da Rome opolnomočimo ter jim pomagamo na poti, da jim znanje postane vrednota.

MS4ROW – Mentorski sistem za izobraževalno in poklicno usmerjanje romskih deklet in žensk

Patricija Pavlič, univ. dipl. soc., Center za izobraževanje in kulturo Trebnje, Slovenija,

e- naslov: Patricija.pavlic@ciktrebne.si

Do predstavitev prosim dostopate s klikom na naslov prispevka.

Do predstavitev projekta na e-RR platformi dostopate s klikom na OGLED PROJEKTA.

Romska dekleta se dnevno soočajo z večkratno diskriminacijo in izključenostjo na različnih področjih. Nizka pismenost in izobraženost zmanjšujeta zaposlitvene možnosti, ovirata napredek in jih pehata v začarani krog revščine in ekonomske odvisnosti. Izobrazba in zaposlitev sta vrednoti, ki pomembno prispevata k izboljšanju položaja tudi romskih žensk. Kljub temu, da se stanje na tem področju sicer izboljšuje, pa ne moremo biti zadovoljni, da je visoko izobraženih in zaposlenih le peščica Rominj. Zato je potrebno romska dekleta, romsko skupnost in širšo javnost informirati in osveščati o pomenu izobraževanja in zaposlovanja Rominj.

Osrednja nosilka vzgoje in izobraževanja otrok, skrbnica njihovega socialnega razvoja in vključenosti je še vedno ženska. Zato je njena ustrezna usposobljenost za izvajanje starševske vloge – biti promotor in zgled otrokom na področju izobraževanja in zaposlovanja, ključna.

Kot je dokazal projekt MS4ROW so romska dekleta pripravljena na izobraževanja, željna so znanj, poklicev in zaposlitve ter si želijo aktivno prispevati k izboljšanju svojega položaja. Le priložnost, spodbudo in podporo potrebujejo. MS4ROW nudi prav to. S pomočjo skrbno načrtovanih aktivnosti, odprte komunikacije in zaupanja spodbuja in podpira romska dekleta pri oblikovanju in uresničevanju njihove izobraževalne in poklicne poti. Individualna srečanja z mentorico omogočajo sistematično in poglobljeno načrtovanje in spremljanje izobraževalnih in zaposlitvenih možnosti in ciljev udeleženk. Skupinske delavnice so namenjene refleksiji, izmenjavi izkušenj in učinkovitih rešitev med udeleženkami in mentoricami ter nudijo prostor spoznavanja dobrih praks – uspešnih zgodb. S pomočjo namensko zasnovanih izobraževalnih aktivnosti (usposabljanj, tečajev ...) pa udeleženke ob podpori spletne aplikacije in e-učenja usvajajo splošna in poklicna znanja ter spretnosti. Učinkovitost MS4ROW je tako v njegovi senzibilnosti in celovitosti. Več na www.ms4row.eu.

Romsko kolo na poti izobraževanja

Željko Krištofić, mag. prim. educ., Osnovna škola Orehovica, Orehovica, Hrvatska,

e-naslov: zeljko.kristofic@skole.hr

*Do predstavitve projekta na e-RR platformi dostopate s klikom na **OGLED PROJEKTA**.*

Cilji projekta

Splošni cilj: Ustvariti in spodbujati enake možnosti dostopa do izobrazbe za prikrajšane skupine

Posebni cilji: Izboljšanje šolskega uspeha, znanje hrvatskega jezika, vključevanje romskih učencev v izven šolske dejavnosti, socialno vključevanje, spodbujanje razvoja večkulturnega ozračja v šoli in Orehovici, uvajanje izobraževanja o ekologiji, izboljšanje socialnih in komunikacijskih spretnosti ter povečanje motivacije romskih otrok za vključevanje v srednješolsko izobraževanje.

Dejavnosti in voditelji

1. Podaljšano bivanje za učence od 1. do 4. razreda. Izvedene so bile naslednje dejavnosti: učenje in delanje domače naloge, zahtevano branje in branje otroških revij, igre, kreativne delavnice (umetnost, glasba, literatura, drama, oblikovanje, ročna dela), rekreacija na športnem igrišču in v telovadnici. Dejavnosti so se izvajale 5 dni v tednu, trajale so po 4 ure in učenci so vsak dan dobili kosilo.
2. Dodatne učne ure hrvščine kot tujega jezika so bile namenjene učencem od 1. do 8. razreda, da bi jim omogočili uspešno sodelovanje v vsakodnevni pogovorni situaciji, izboljšali komunikacijo, okrepili ozaveščenost o pomembnosti jezikovnih spretnosti, premagali strah pred jezikom in postopoma pridobili hrvatski jezikovni standard. Dejavnosti so se izvajale 90 minut na teden.
3. Učenje s sodelovanjem je bilo namenjeno učencem od 5. do 8. razreda. Šlo je za neformalno toda organizirano obliko izobraževanja. Dejavnosti so se izvajale 90 minut na teden. Učenci prostovoljci so prejeli kartico prostovoljca in so izvajali tudi prostovoljna nadzorovanja. Učenci so razvili spretnosti in sposobnosti za načrtovanje in organizacijo učenja, naučili so se rednega in aktivnega učenja, izboljšali komunikacijske spretnosti, oblikovali pozitivno predstavo o sebi, razvili empatijo in odnose sodelovanja.

4. Delavnice vključevanja (delo s starši) so se izvajale dvakrat na mesec ob predhodno določenih terminih. Delavnice so trajale 90 minut in na njih je sodelovalo do 20 staršev. Teme delavnic so bile: »družina in šola«, »starševska odgovornost«, »všeč mi je moja služba«, »nismo vsi enaki, vendar smo vsi enakopravni«. Izvajale so se tudi športne igre med učitelji in starši (krepitev skupinskega duha), kostanjev piknik in filmski večer.

5. Vzdrževanje šolskega vrta in sadovnjaka, gradnja paviljona – dejavnosti so izvajali učenci, osebje osnovne šole Orehovica in prebivalci kraja Orehovica. Posadili smo sadovnjak, oblikovali šolski vrt in uredili kompostnik. Prav tako smo zgradili poletno učilnico v velikosti 8 x 8 metrov, kjer se izvaja pouk in druge različne dejavnosti.

6. Poletni tabor za skavtsko skupino je bil zasnovan za učence od 5. do 8. razreda ter udeležence v skavtski skupini. Ob spremstvu štirih učiteljev so bile izvedene 8-dnevne počitnice v kraju na Jadranskem morju. Učenci so imeli strukturiran čas čez dan in skupne dejavnosti. Kupili smo celotno opremo za taborjenje in uniforme za skavte (50 učencev).

7. Mala šola gospodinjstva in skrbnega ravnanja je bila namenjena učencem 7. in 8. razreda, njihovim staršem in drugim zainteresiranim staršem. Izvedene so bile delavnice na naslednje teme: upravljanje proračuna gospodinjstva, oblikovanje okoljske ozaveščenosti, načela pravilne prehrane, obvladanje veščin, potrebnih za vodenje gospodinjstva, kuhanje, priprava peciva in ozimnice, šivanje in popravljanje oblačil, ročna dela, higiena doma in aranžiranje cvetja.

8. Predstavitev romskih običajev in kulture je imela nalogo predstaviti romske navade in kulturo širši publiki, s katero se uveljavlja romske običaje in kulturo, izboljšuje pogoje za njihovo ohranitev in razvoj, odpravlja stereotipe in predsodke ter socialno marginalizacijo Romov. More information about the project: Več informacij o projektu: www.os-orehovica.hr (Projekti → Romsko kolo)

Temeljne kompetence finančne pismenosti z vidika raziskave PISA

Klaudija Šterman Ivančič, Pedagoški inštitut, Ljubljana, Slovenija,
e-naslov: klaudija.sterman@pei.si

Do predstavitev prosim dostopate s klikom na naslov prispevka.

Program mednarodne primerjave dosežkov učencev OECD PISA je mednarodna raziskava, s pomočjo katere v Sloveniji ugotavljamo matematično, bralno in naravoslovno pismenost, zajema pa 15 let stare učenke in učence. V letu 2012 smo se zaradi vedno večje posameznikove odgovornosti in prevzemanja tveganja za finančno prihodnost odločili tudi za ugotavljanje finančne pismenosti. Gre za razumevanje finančnih konceptov v vsakdanjih situacijah, takih, s kakršnimi se dnevno srečujejo slovenski mladostniki. V celotni raziskavi je sodelovalo 5703 učenk in učencev, izmed katerih je bilo v vzorec zajetih 12 romskih učencev in učenk iz različnih izobraževalnih programov. Slovenski učenci in učenke so na področju finančne pismenosti v primerjavi s povprečjem OECD dosegli nižje rezultate (485 točk proti 500 točk), kjer temeljno raven finančne pismenosti (2. raven) dosega 82 % učenk in učencev (OECD, 2014). Romske učenke in učenci so tako na področju matematične kot finančne pismenosti v povprečju dosegali najnižje dosežke v primerjavi z ostalimi udeleženci raziskave. Vonta in Jager (2013) opozarjata, da letno več kot polovica romskih otrok ne zaključi osnovnošolskega izobraževanja, v drugem triletju pa se pomembno poveča število učencev z odločbami. Razlog temu je najverjetneje tudi v tem, da jih večina v prvem triletju ne usvoji temeljnih kompetenc, ki omogočajo nadaljnje učenje (npr. branje, računanje, odnos do učenja).

Te temeljne kompetence pa so osnova za kasnejše razumevanje finančnih konceptov. Pomembne izzive na področju krepitve kompetenc finančne pismenosti pri romskih učencih tako vidimo na naslednjih področjih: krepitev osnovnih veščin branja in računanja v najzgodnejših letih, kjer je pogoj zagotavljanje stalne vključenosti romskih otrok v pouk s sovrstniki, in kasnejši prenos teh veščin v konkretne finančne situacije, poučevanje temeljnih elementov finančnega sveta (npr., kaj je bančni račun, ugoden nakup) in predvsem krepitev motivacije za iskanje podatkov in nasvetov ter krepitev samozaupanja na finančnem področju (Šterman Ivančič, 2013).

Literatura:

1. OECD (2014). PISA 2012 Results: Students and Money: Financial Literacy Skills for the 21st Century-
2. (Volume VI). PISA, OECD Publishing.
3. Šterman Ivančič, K. (ur.) (2013). Izhodišča merjenja finančne pismenosti v raziskavi PISA 2012 s primeri nalog. Ljubljana: Digitalna knjižnica Pedagoškega inštituta.
4. Vonta, T. (ur.) in Jager, J. (ur.) (2013). Uspešnost romskih učencev v slovenskih osnovnih šolah. Ljubljana: Pedagoški inštitut.

Zgodnja poroka – kultura ali zloraba

Barbara Mavrin, univ. dipl. nemcist, Ljudska univerza Kočevje, Kočevje, Slovenija,

e-naslov: Barbara.Mavrin@lu-kocevje.si, info@lu-kocevje.si

Do predstavitvenih prosojnic dostopate s klikom na naslov prispevka.

*Do predstavitve projekta na e-RR platformi dostopate s klikom na **OGLED PROJEKTA**.*

Mednarodno partnerstvo projekta »Zgodnja poroka – kultura ali zloraba?« sestavljamo Ljudska univerza Kočevje, Razvojno izobraževalni center Novo mesto (Slovenija), Amalipe Center for Interethnic Dialogue and Tolerance (Bolgarija) ter FormAzione Co&So Network – Consorzio scs. (Italija). Naše projektne aktivnosti se v obdobju od 1. 10. 2014 do 30. 9. 2016 osredotočajo na zgodnje odkrivanje in izvajanje preventivnih ukrepov, vezanih na preprečevanje zgodnjih porok med Romi.

Z vodenimi vprašalniki, izvedenimi med romsko populacijo, bomo oblikovali podlago za oblikovanje stališč med anketiranimi o odločitvah za zgodnje oblikovanje družine in nakazali na povezave oziroma vzroke za takšne odločitve.

Izvedba izobraževanja s področja mediacije v večkulturni skupnosti, namenjeno strokovnjakom s področja izobraževanja, socialnega dela, svetovanja in zdravstvene oskrbe, predstavnikom lokalne skupnosti in policije ter predstavnikom romske skupnosti, bo v veliko podporo vsem udeleženi pri njihovem vsakdanjem stiku in delovanju z Romi. Zelo pomemben in nov pristop predstavlja zaposlitev t. i. »Romskega mediatorja«, ki izvaja obiske »od vrat do vrat« po romskih naseljih in osvešča, posreduje različne informacije, prepoznava morebitne primere zgodnjih porok ter različne konfliktne situacije. V okviru projekta bo oblikovana tudi »medinstitucionalna« skupina, ki bo redno sežnanjena z delom Romskega mediatorja ter tako aktivno sodelovala in iskala rešitve in predlagala preventivne ukrepe na področju preprečevanja zgodnjih porok. Pomembni del terenskega dela romskega mediatorja bo tudi spodbujanje romskega prebivalstva k aktivnemu vključevanju v širše družbeno dogajanje, med drugim tudi vključevanje romskih žensk v načrtovane projektne delavnice in diskusije.

V projekt je vključena tudi osnovnošolska mladina, in sicer v izvedbo kratkega preventivnega izobraževalnega programa, ki zajema teme: reproduktivno zdravje, spolna vzgoja, načrtovanje družine, vrednote, oblike nasilje, mirno reševanje konfliktov in osveščanje o kulturnih raznolikostih, različnih kulturnih običajih.

Ozaveščanje širše javnosti o poteku projekta in pobudah bo izvedeno v obliki različnih delavnic, okroglih miz in posvetov, na katerih bodo sodelovali predstavniki lokalne skupnosti in institucij.

Več o aktualnih novicah, rezultatih, nastalih gradivih in drugih utrinkih pa na spletni strani projekta (www.early-marriage.eu).

Učenci Romi v prvih dneh pouka

Zlata Vranešič, učiteljica razrednega pouka, OŠ Mirana Jarca Črnomelj, Slovenija,

e-naslov: zlata.vranesic@guest.arnes.si

Do predstavitev prosim dostopate s klikom na naslov prispevka

Sem učiteljica Zlata Vranešič. Že 30 let poučujem na OŠ Mirana Jarca v Črnomlju.

Učim v 1. razredu devetletne osnovne šole. Delo z učenci na tej starostni stopnji je zelo razgibano, včasih naporno, predvsem pa lepo. Učiteljem nudi veliko možnosti za ustvarjalno delo. Otroci so sproščeni, veseli česa novega, drugačnega, zanimivega.

Za predstavitev sem se odločila zato, ker se vsako leto srečujem z romskimi učenci in še vedno so zame zanimiv izziv.

Kljub temu, da sem se udeleževala usposabljanja na temo dela z Romi, so bila to le teoretična predavanja, ki so imela bolj malo skupnega s prakso. Sama sem se morala naslanjati zlasti na lastno iznajdljivost in izkušnje, ki sem jih pridobila z delom, nasveti drugih učiteljic, s pomočjo pedagoginje, z delom, trdom, voljo in veliko mero potrpežljivosti.

Na OŠ Mirana Jarca Črnomelj je v šolskem letu 2015/16 vključenih 74 romskih učencev, kar predstavlja 21 % celotne osnovnošolske populacije. V prvih razredih je v letošnjem šolskem letu 60 učencev, od tega 20 romskih. Število je vsako leto približno enako.

Učenci Romi ob vstopu v šolo prinašajo s seboj kot popotnico svojo lastno kulturo, vzgojo in jezik.

Prve dneve se učenci zelo težko ločijo od svojih staršev. Romskemu otroku je vrtec ali šola prvi, pogosto edini neposredni stik z zunanjim svetom in hkrati prva ločitev od staršev. Otroci jokajo, bežijo in se ne dajo ločiti od staršev.

Največkrat niso pripravljeni na šolo. Zanje je šola novo okolje, ki ga niso navajeni. Zmede jih že množica novih obrazov, neznanih ljudi, zaprtega prostora... Da bi se romski otroci dobro počutili in se lažje učili, je potrebno vzpostaviti dobro komunikacijo in zagotoviti varnost, zaupanje in sprejetost.

Prvi dan še ni težav, ker se vse dogaja okrog njih: predstava, pogostitev, drobne pozornosti, darilca (igrača). Njihova pričakovanja so izpolnjena. Problem nastane naslednji dan. Imam občutek, da jih starši s šolo strašijo in jih skušajo disciplinirati.

Med drugim jih vprašam, kje in s kom bi radi sedeli. Komunikacijo pa je vsaj od začetka težko izpostaviti, ker ne poznajo jezika, preveč so tihi, zaprti, nezgovorni in prestrašeni.

Prve dneve pouka si predvsem ogledujejo učilnico, iščejo si prostor, kjer se počutijo varne.

Po drugi strani pa zaprtega prostora ne marajo in komaj čakajo, da gredo domov.

Tudi temperatura v razredu jim pogosto ne ustreza in se morajo nanjo navaditi.

Zgodi se tudi, da otroci nočejo ostati v šoli, ko jih starši pripeljejo. V takih primerih priskoči na pomoč romska pomočnica. Omogočim jim tudi, da v razredu ostaja eden od staršev, dokler se otrok ne prilagodi.

Seveda pa je potrebno povedati, da obstajajo romski otroci, ki so na šolo pripravljeni.

Oš Bršljin – vsi napredujemo

Mateja Hadler, prof. razrednega pouka, Oš Bršljin, Novo Mesto, Slovenija,
e-naslov: mateja.hadler@brsljin.si

Do predstavitvenih prosojnic dostopate s klikom na naslov prispevka.

Učenci v Oš Bršljin se med seboj razlikujejo tako zaradi različne narodnostne pripadnosti kot zaradi družbenih dejavnikov. Navedeni dejavniki niso povezani z otrokovimi lastnimi izbirami, na katere bi lahko vplival, temveč gre za okoliščine, v katerih se je otrok rodil in bistveno zaznamujejo njegovo nadaljnjo življenjsko pot. Povsem nesprejemljivo bi bilo, če tega v učilnici ne bi upoštevali.

Bogastvo Oš Bršljin glede etične in kulturne raznolikosti je v sposobnosti, da poskrbimo za individualne potrebe učencev, hkrati pa upoštevamo kulturne in jezikovne razlike. Menim, da spadamo med šole, ki upoštevajo načelo enakih možnosti in idej multikulturalnosti, saj s svojim delom omogočamo pouk, ki zagotavlja premoščanje razlik, prav tako pa hkrati omogočamo ohranjanje maternega jezika učencev, kulture in oblikovanje njihove identitete. Največji odstotek romskih učencev je v prvem vzgojno izobraževalnem obdobju, ki je tudi ključno za usvajanje temeljnih znanj in normalno vključevanje v vzgojno-izobraževalno delo.

Tudi v ostalih evropskih državah se med ukrepi dobre prakse pojavlja vpeljava romskih vsebin v nacionalni učni načrt. Namen vključevanja vsebin romske kulture pri pouku ni zgolj spoznavanje te kulture, pač pa predvsem ozaveščanje slovenskih kulturnih posebnosti, saj naj bi se človek šele ob soočenju z drugo identiteto intenzivneje zavedel lastne.

Torej, a smo kaj drugačni? Seveda, vsak od nas je zgodba zase. Upam, da bom tudi v prihodnje kot učiteljica uspela raznolikost vedno usmerjati v enotnost, ki bo stremela k čim večjemu znanju, spretnostim in doseganju učnih ciljev vseh otrok v razredu.

Oš Bršljin – vsi sodelujemo

Metka Uršič, pedagoginja Oš Bršljin, specialistka managementa v izobraževanju, Osnovna šola Bršljin, Novo mesto, Slovenija,
e- naslov: metka.ursic@brsljin.si

Do predstavitev prosjnic dostopate s klikom na naslov prispevka.

Pedagoško delo z romskimi učenci zahteva specifični, vsestranski pristop. Poudarek je na didaktičnem in metodičnem prilagajanju zaradi premoščanja sociokulturnih razlik in nerazumevanja slovenskega jezika ter sodelovanju z okoljem.

Izhajamo s stališča, da sta uspešna vključitev v obkrožajočo družbo ter povprečna raven znanja dosegljivi le pod pogojem sobivanja različnih etničnih skupin v okolju, v katerem so zagotovljeni kar se da dobri učni pogoji.

Delo z romskimi otroki je intenzivno, zato moramo vzpostaviti pogoje, da bo to poučevanje romskih otrok dovolj kvalitetno tudi v prihodnje, ne glede na večanje populacije. To pomeni, da moramo v šolah ohraniti uspešne modele poučevanja romskih otrok, kot so npr. individualna, skupinska ter dodatna strokovna pomoč (ISDP), ki jih izvajamo na Oš Bršljin.

Uspešno delo v Oš Bršljin temelji na spodbujanju stalnega strokovnega izpopolnjevanja učiteljev, razvijanju osebnostne rasti, kvalitetni individualizaciji in diferenciaciji pouka ter na vključevanju evalvacije in refleksije. Pri svojem delu smo strokovni in dosledni, upoštevamo zakonodajo in se trudimo za sodelovanje s starši. Vzpostavljen je sodelovalni dialog med šolo in okoljem ter v okolju samem. Odprte oblike učenja in sodelovanja ter pozitivne izkušnje o samostojnem in skupnem učenju z otroki in starši omogočajo uspešnejše prilagajanje romskih družin na obveznost osnovnošolskega izobraževanja.

Premoščanje sociokulturnih razlik je dolgotrajen, postopen in nikoli dokončan proces. Njegova strategija mora biti jasna in izhajati iz potreb vseh deležnikov. Sobivanje predpostavlja konstruktiven dialog med šolo in romsko skupnostjo.

Pričakujemo spremembo etnične sestave družbe, ki mora vzpostaviti mehanizme za integracijo katerekoli etnične skupine, ki se priseljuje na ozemlje neke države. Nujno je, da s konstruktivnim sodelovanjem poznavalcev romske tematike in trenutne situacije na Oš Bršljin ustvarimo dolgoročno smiselno vodeno politiko desegregacije. Oš Bršljin že sedaj predstavlja model družbe v malem in glede na razmere v njeni ožji in širši okolici je lahko primer dobrih rešitev.

OŠ Bršljin – vsi smo uspešni

Lidija Lampe, prof. razrednega pouka, Osnovna šola Bršljin, Novo mesto, Slovenija,

e- naslov: lidija.lampe@brsljin.si

Do predstavitev prosimo dostopate s klikom na naslov prispevka.

Dvojezični otroci imajo boljše kognitivne sposobnosti. Dvojezičnost vpliva na koncentracijo in miselne sposobnosti. Obenem predstavlja učencu velik izziv, saj mora ohranjati pozornost, da ne uporablja napačnih besed in med sabo ne zamenjuje dveh različnih jezikovnih kodov. Šestletni učenci Romi so ob vstopu v 1. razred ob slovenščini, ki je prvi tuji jezik, začnejo učiti še angleščine kot drugega tujega jezika. To lahko pri posameznikih povzroči dodatni stres in obremenitev. Učenje angleščine kot drugega tujega jezika naj bi bilo naravnano motivacijsko in čim bolj sproščeno. Vsebine so prilagojene starosti učencev tako kot njihovim izkušnjam iz vsakdanjega življenja.

Mnogi učenci ne razumejo stiske romskega otroka, ki ne dojame, kaj se dogaja pri samem pouku, zato jih je potrebno soočiti s podobnimi situacijami. Vsem učencem predstavimo pravljice v različnih jezikih (angleško, nemško, romsko, italijansko). Učenci potem povedo, kako so se počutili in se poskušajo vživeti v vsakdanjik romskih otrok.

Težave pri poučevanju romskih učencev so tudi šibko besedišče, neizobraženost staršev, skromnost osnovnega besedišča v maternem jeziku, nespodbudno okolje. Učitelj se mora zavedati, da slovenščina ni materni jezik romskih učencev. Romščina tudi ni standardizirani jezik s slovnico in pravopisom, da bi si učitelj lahko s poznavanjem romščine pomagal pri poučevanju angleščine.

Pouk mora biti personaliziran in vsebovati mora takojšnjo povratno informacijo. Učencu je potrebno ponuditi uspešne strategije učenja. Učenje jezikov naj vsebuje metodo telesnega odziva, veliko plesnih dejavnosti, čim več gibalnih iger. Dejavnosti pri pouku naj se menjajo takoj, ko popusti koncentracija. S tem se poveča tudi motivacija za učenje jezikov, saj se otroci zelo radi igrajo in še raje sodelujejo. Kadar so uspešni in dobijo od učitelja pohvalo za napredek, se lažje učijo in napredujejo.

Romski učenci v osnovni šoli s prilagojenim programom – pojav in reševanje nasilja

Jasna Banovec, prof. defektologije, OŠ Dragotina Ketteja, Šegova ulica 114, 8000 Novo mesto, Slovenija,

e-naslov: jasnabanovec@gmail.com

Do predstavitevnihi prosojnic dostopate s klikom na naslov prispevka.

Na Osnovni šoli Dragotina Ketteja ugotavljamo, da se v zadnjih 10-ih letih drastično povečuje vpis romskih učencev v prilagojen izobraževalni program z nižjim izobrazbenim standardom. Romski učenci trenutno predstavljajo kar 48,3 % vseh vpisanih učencev v tem programu. Vzroke za vse večjo vključenost romskih učencev na osnovno šolo s prilagojenim programom lahko poiščemo marsikje, zagotovo pa na preusmerjanje vplivajo šolska neuspešnost in vedenjska problematika. Pravi vzroki neuspešnosti pa niso raziskani. Vedenjska problematika romskih učencev postaja na naši šoli vedno večji problem. Tako se je v šolskem letu 2014/15 taka pojavnost oblik kot pogostost nasilja nad vrstniki povečala do te mere, da je bilo potrebno v reševanje vključiti tudi zunanje institucije, predvsem policijo in center za socialno delo, saj se je v več primerih ugotovilo, da gre za dalj časa trajajoče medvrstniško nasilje. V vseh primerih so bili izvajalci tega romski učenci. Z ukrepi, ki jih je šola lahko izvedla na podlagi svojega vzgojnega načrta in z ukrepanjem zunanjih institucij, se je pojav medvrstniškega nasilja omejil in ostaja pod nadzorom. A problem ostaja še vedno pereč in aktualen, saj je nasilje še naprej del šolskega vsakdana. Zaradi povečanega zaznavanja in obravnave nasilja v zadnjih letih smo sprejeli sklep o ničelni toleranci le-tega. Pri reševanju težav se učitelji lahko naslonimo na vzgojni načrt šole in ukrepe, ki so predvideni v njem. Učenci – žrtve nasilja so zaradi posebnih potreb še posebej ranljivi, saj so večinoma nemočni pri reševanju težav. Zato potrebujejo še več usmerjanja in pomoči učiteljev in staršev. Bivanje v okolju s takšno pojavnostjo nasilja ni stimulatívno zanje in njihove posebne potrebe. Zato bo vloga šole še naprej preprečevanje nasilja, prepoznavanje oblik nasilja in ozaveščanje o njem. Naš namen ni posploševati, ampak izpostaviti problem nasilja v povezavi z naraščanjem števila romskih učencev ter s tem seznaniti širšo javnost.

Kamenčki v mozaiku strpnosti – ustvarjalno delo z učenci Romi

Mojca Klobučar, profesorica slovenščine, Osnovna šola Šmihel, Šmihel 2,
Novo mesto, Slovenija,

e-naslov: mojca.klobucar@os-smihel.si

Do predstavitvenih prosojnic dostopate s klikom na naslov prispevka.

Pri načrtovanju dela z romskimi učenci šola določa aktivnosti za vzpostavljanje zaupanja v šolo, odpravljanje stereotipov in predsodkov ter aktivnosti za spoznavanje in krepitev močnih področij učencev, razvijanje socialnih spretnosti in drugih kompetenc, ki romske učence in starše opolnomočijo kot dejavne soustvarjalce delovnega odnosa in procesa.

Individualni pristop pri doseganju zastavljenih ciljev pouka poteka v okviru nudenja dodatne strokovne pomoči. Na ta način izboljšujemo učni uspeh učencev, odpravljamo primanjkljaje na učnem, socialnem, vedenjskem področju in pridobivamo učenčevo zaupanje. Večina romskih učencev ima omogočeno dodatno strokovno pomoč, ki jo izvajajo učitelji. Vsak učitelj pripravi za posameznega učenca individualizirani program za delo pri posameznem predmetu in sproti prilagaja metode in oblike dela, prilagojene njihovim učnim sposobnostim. Za dvig bralne pismenosti omogočamo romskemu učencem, ki zaradi specifičnih primanjkljajev ne morejo slediti programu redne bralne značke, vključitev v prilagojeno bralno značko z izborom književnih del slovenskih in romskih ustvarjalcev. Uspešen inštrument za izboljšanje sodelovanja med šolo in romskimi starši so tudi obiski na domu, kar pripomore k izboljšanju obiska pouka in zvišanje motivacij za učenje in šolsko delo.

Kamenčki, s katerimi gradimo mozaik strpnosti, so pestre dejavnosti šole, med katerimi so vsakoletna obeležitev romskega praznika, raznovrstne delavnice (literarne, ustvarjalne, kuharske ...) in izvedba nacionalnega UNESCO projekta Približajmo se romski kulturi, s katerim smo šolam po Sloveniji in širši družbi na inovativen način predstavili in približali posebnosti in bogastvo romske kulture z vidika ohranjanja kulturne dediščine, spoznavanja romskega načina življenja in bivanjskih razmer ter krepitev sožitja kultur in medkulturnega dialoga.

Izzivi, s katerimi se srečujemo pri delu z romsko populacijo, se navezujejo predvsem na iskanje novih motivacijskih pristopov za rednejše obiskovanje pouka in nadaljevanje šolanja, ohranitev zaupanja romskih staršev in izboljšanje sodelovanja vseh udeležencev vzgojno-izobraževalnega procesa ter dvig zavesti o pomenu šolanja in zaposlitve za kakovostnejše življenje in dejavno vključevanje v družbo.

Veselimo se podeželja

Beáta Danišová, mag., Project of NGO Úsmev ako dar/Smile as a Gift – Center MAK/ Poppy seed Trnava – Slovakia, Slovaška,

e- naslov: danisovabeata@gmail.com

Do predstavitvenih prosojnic dostopate s klikom na naslov prispevka.

Projekt NVO Úsmev ako dar/Nasmeh kot darilo – Center MAK Trnava – Slovaška

Predmet dokumenta so dejavnosti projekta »Veselimo se podeželja«, ki je bil izveden leta 2014 v centru MAK – Nasmeh kot darilo. Center sodeluje pri vseživljenjskem učenju lokalne romske skupnosti Coburg Street v Trnavi. Center MAK je namenjen romskim otrokom iz skupnosti Coburg Street, ki jih skušajo delavci centra vključiti v večinsko družbo s pomočjo raznolikih prostočasnih aktivnosti in tudi v sodelovanju z njihovimi starši. Namen projekta je bil med drugim naučiti otroke, da cenijo naravo in svoje okolje ter da obenem okrepijo zavest, da njihova lastna udeležba in prizadevanje vplivajo na njihovo okolje. V centru MAK ohranjajo dolgoletno tradicijo preživljanja poletnih mesecev skupaj z romskimi otroci na različnih izletih, bazenih, dnevnih taborih in podobno. Zato so se delavci leta 2014 odločili, da sodelujejo pri tem projektu in s tem omogočijo otrokom, da se udeležijo več zanimivih izletov, polnih dogodivščin, in raziskujejo pokrajino. Preko dejavnosti, ki so bile izvedene v projektu, so otroci imeli možnost, ne samo da preživljajo prosti čas izven svoje skupnosti, ki jih popolnoma razume, ampak da tudi poglobijo medsebojne odnose, spoznajo svojo okolico in se naučijo veliko novega o naravi. Med projektom so imeli delavci možnost, da so bolje spoznali otroke in izpopolnili njihove medsebojne odnose ter okrepili in izboljšali obojestransko komunikacijo. Na podlagi pozitivnih odzivov, ki so jih delavci prejeli med projektom, center MAK nadaljuje z izvajanjem podobnih izletov tudi po zaključku projekta. Velikokrat samo izleti, obiski gledališča in kina, sodelovanje na različnih kulturnih prireditvah in izleti konec tedna motivirajo romske otroke, da se lepo obnašajo in podprejo zamisel, da so kakor vsak od nas tudi sami sestavni del dogajanja.

Uporabnost platforme e-RR – primer iz prakse

Katarina Črtalič, prof. slov. jezika, OŠ Bršljin, Novo mesto, Slovenija,
e-naslov: katarina.crtalic@brsljin.si

Do predstavitevnih prosojnic dostopate s klikom na naslov prispevka.

*Do platforme e-RR dostopate s klikom na **OGLED PLATFORME**.*

Na učenje in dosežke učencev vpliva vrsta dejavnikov, učitelj pa je prav gotovo še vedno najpomembnejši v tem procesu. Učiteljeva pričakovanja, njegovo navdušenje nad predmetom poučevanja ter pedagoški in didaktični prijemi so ključni za doseganje uspeha. Zahteve po diferenciaciji, individualizaciji in personalizaciji pouka terjajo od izvajalcev nenehno izobraževanje in iskanje novih didaktičnih metod, ki jih med drugim prinašajo tudi gradiva platforme e-RR. Pri poučevanju učencev Romov je zelo pomembno poznavanje njihovega življenjskega okolja, načina življenja, kulture ipd. Platforma ponuja gradiva, ki učitelja opolnomočijo z znanjem o Romih in je za učitelja zato več kot dobrodošla kot vir novih rešitev z namenom zagotavljanja kakovostnejšega izvajanja poučevanja.

Učenci Romi na OŠ Bršljin in drugod se v šolskem okolju srečajo s problemom učenja v tujem jeziku, ki ni osnovano na učenju maternega jezika; tako je njihovo šibko znanje s področja branja in pisanja pričakovano. Pri pouku slovenščine se skozi učenje različnih besedil učijo branja in pisanja ter razumevanja slovenščine kot tujega jezika. Zaradi učinkovitejšega doseganja ciljev v OŠ Bršljin didaktične metode nenehno prilagajamo, spreminjamo, dopolnjujemo. Platforma e-RR nam je ponudila vpogled v že izdelane projekte, kjer so učitelji izkoristili močna področja romskih otrok in jih na ta način ustrezneje opismenjevali.

Predvsem na temelju »Art4ROM Methodology Handbook« sem v izvedbo učne ure aplicirala umetnost. Učenci Romi so poslušali pripovedovanje pripovedke ob gledanju umetniških ilustracij. Estetskost ilustracij in barvna shema toplih tonov sta delovali motivacijsko ter dodatno podkrepili fazo poslušanja. Povzemanje vsebine, motivov je potekalo v obliki ilustracij, ki so jih izdelali učenci sami. Besedilo so zapisali v obliki stripa.

Primeri dobre prakse

Janja Pečelin, univ. dipl. pedagog, OŠ LA Grosuplje, Grosuplje, Slovenija,
e-naslov: janja.pecelin@oslag.si

Do predstavitev prosajnic dostopate s klikom na naslov prispevka.

Moje prve izkušnje z romsko populacijo segajo na začetek mojega študija. Do takrat sem jih, kljub temu, da živijo v našem kraju, srečevala le, ko so pozvonili na naša vrata in tu in tam na ulici. Moja podoba o Romih se je tako razvijala predvsem na podlagi filmov in knjig. Zame so bili to temnopolti ljudje, ki so se ukvarjali z različnimi rokodelskimi poklici. Bili so večni popotniki, ki živijo v šotorih in prikolicah ter ob večerih plešejo ob ognju. S to podobo sem stopala v odnos z njimi. Ko sem prvič srečala modrookega dečka ob obisku njegovega doma poleg smetišča, se je romantična podoba o Romih razblinila. V času, ko sem z njimi delala kot prostovoljka, sem pridobila dragocene izkušnje, predvsem pa sem razvila odnose, ki se izkazujejo za neprecenljive pri delu, ki ga opravljam zdaj. Kot izvajalka dodatne strokovne pomoči za učence Rome delam dobrih deset let. V tem času smo dosegli velik napredek na različnih področjih, še vedno pa se spopadamo z določenimi težavami. Področja, ki smo jim v preteklosti posvečali veliko energije in pozornosti, danes jemljemo kot nekaj samoumevnega. Učna pomoč je bila takrat usmerjena predvsem na razvijanje občutka varnosti, saj so učenci pogosto jokali in poskušali pobegniti iz šole. Navajali smo jih na uporabo stranišč ter na skrb za osebno higieno. Poudarek je bil na usvajanju osnovnega besedišča v slovenskem jeziku. Pri pouku so bili pogosto prisotni le dan ali dva v tednu. V dnevih prisotnosti se v proces niso aktivno vključevali, ampak so prevzeli vlogo opazovalca.

V prispevku želim predstaviti primere dobre prakse na področju vključevanja šoloobveznih romskih otrok v vzgojno-izobraževalni sistem.

V 1. razred smo vpisovali učence, ki so bili stari tudi 10 let. V naselju so živele družine, ki v našem šolskem okolišu niso imele stalnega bivališča in zanje nismo vedeli.

Še vedno se pogosto seznami šolskih novincev iz centralnega registra ne ujemajo z dejanskim številom šoloobveznih otrok, ki živijo v našem šolskem okolišu. Zadnja leta smo v sodelovanju z zunanjo strokovno delavko, ki dobro pozna romske družine v naših naseljih, uspešni pri vpisu šolskih novincev. Pomaga nam pri vzpostavitvi stika s starši oziroma starimi starši, ki pogosto prevzamejo skrb za enega od vnukov in ne živijo v našem šolskem okolišu, kljub temu, da imajo tu prijavljeno stalno bivališče. Starše obvestimo, da je njihov otrok že šoloobvezen in jih usmerimo na najbližjo osnovno šolo. Družini nudimo oporo pri postopku vpisa v šolo. S tem se izognemo možnosti, da šoloobvezni otroci izpadejo iz šolskega sistema.

Pri vpisu novincev starši pogosto izrazijo željo po odloženem šolanju. Romski starši se težko ločijo od otroka in pri vstopu v šolo se soočijo s prvo izkušnjo razdvojenosti od otroka, zato želijo vstop v šolo odložiti. S pogovorom jih

želimo spodbuditi, da razmišljajo o tem ali je razlog, ki ga navajajo upravičen in bo odlog šolanja otroku dolgoročno koristil. Izkušnje namreč kažejo, da otroci z enoletnim odlogom ne napredujejo oziroma napredujejo v manjšem obsegu v primerjavi z otroki, ki šolo obiskujejo z vrstniki in imajo kasneje več težav pri doseganju učnih ciljev.

Redno obiskovanje pouka je tesno povezano z napredovanjem učenca v višji razred. Ob pogostem izostanku je učna snov hitro pozabljena, saj ni utrjena, učni primanjkljaj pa se večja. V prizadevanju, da bi učenci pouk obiskovali redno, je občina organizirala poseben prevoz za učence Rome. Tako od takrat vsako jutro kombi iz naselij otroke odpelje v šolo in jih po končanem pouku pripelje nazaj. Učenci so pouk obiskovali bolj redno, niso pa hodili na predure, ki so zaradi vedno večjega števila učencev na šoli in lažje izvedbe pouka postajale pogostejše. Rešitev smo videli v dodatnem prevozu, ki bi romskim učencem omogočal prihod na predure. V letošnjem letu so tako tudi romski učenci dobili priložnost, da se pouka udeležijo v celotnem obsegu. O napredku še ne moremo govoriti, saj je potreben čas, da tako učenci kot njihovi starši spremembe vključijo v svoj vsakdan.

Zadnja leta imamo vsaj enega učenca, ki se udeleži tabora, šole v naravi ali plavalnega tečaja. Sprva smo se dogovarjali z vsakimi starši individualno in jih prepričevali, da se njihov otrok udeleži dejavnosti, ki so potekale izven domačega kraja. Starši so povedali, da jih je strah, da se jim kaj zgodi (prometna nesreča, utopitev). Sprva jih je na dejavnosti spremljala oseba, ki so ji starši zaupali. Z vzpostavitvijo odnosa, ki temelji na zaupanju, se učenci danes bolj redno udeležujejo teh dejavnosti. Kot primer dobre prakse se nam je izkazal roditeljski sestanek, ki ga organiziramo za starše romskih učencev v naselju. Zdi se mi pomembno, da starše soočamo z novimi izzivi, kot je udeležba njihovih otrok na nekaj dnevnem taboru v okolju, v katerem se počutijo varno. Seznanimo jih z dejavnostmi, ki bodo potekale v posameznem šolskem letu. Tabore in šolo v naravi jim poskušam približati z izkušnjami romskih otrok, ki so se jih že udeležili. Na tak način staršem omogočimo potreben čas za razmislek in odločitev, da otroku dovolijo, da se udeleži tabora ali šole v naravi.

Dosedanje izkušnje nam kažejo, da je zaupanje staršev do šole izjemnega pomena. Zaupanje je potrebno graditi na ravni celotne šole in ne le v razmerju s posameznimi učitelji. Da nam je to v določeni meri uspelo, lahko opazimo v večjem vključevanju romskih družin v dejavnosti, ki potekajo na ravni šole. Vedno več staršev se poleg ustaljenih oblik sodelovanja (GU, roditeljski sestanki) udeleži tudi drugih neformalnih oblik sodelovanja, kot so slavnostni sprejem šolskih novincev, valet, šolskih prireditev ter drugih srečanj.

V zadnjih dveh letih zaznavamo porast učencev, ki se izobražujejo na domu. Težavo vidim v tem, da se za to obliko izobraževanja odločajo starejši učenci, ki so pred tem neredno obiskovali pouk. Menim, da so v tem našli rešitev, kako se izogniti obiskovanju pouka in učenju. Učence Rome, ki se trenutno izobražujejo na domu, v dopoldanskem času srečujemo v šolskem okolju, hkrati pa se pogosteje zatekajo k delikventnemu vedenju. Da bi bili ti učenci deležni vsaj ene oblike izobraževanja, smo se povezali s CIK Trebnje, ki izvaja šolo za odrasle Rome v našem kraju. Učenci lahko obiskujejo šolo pod pogojem, da jih spremlja oseba, ki je dopolnila 18. let in še nima dokončane osnovne šole. Cilj sodelovanja je predvsem vključiti v izobraževanje tako učence, ki se izobražujejo na domu kot tudi njihove starše, ki običajno nimajo zaključenega devetega razreda.

Romski učenci odraščajo v romsko govorečem okolju, s slovenščino se običajno srečajo šele ob vstopu v šolo. Tako kljub enakim formalnim pogojem izobraževanja dejansko nimajo enakih možnosti za usvajanje znanja v šoli. Neromski otroci ob vstopu v šolo že berejo, nekateri romski učenci pa ne znajo držati svinčnika v rokah. Tako se po predhodnih izkušnjah in predznanju ne morejo meriti s slovenskimi vrstniki. Zaradi tega je pomembno, da so tudi romski otroci v predšolskem okolju v čim večji meri deležni kakovostnih spodbud iz okolja. Kako pomembno vpliva to na kasnejše delo v šoli nakazuje naslednja izkušnja.

Otroci iz naselja, v katerem že nekaj let deluje romski inkubator, so se pred začetkom njegovega delovanja v šoli srečevali z večjimi težavami pri usvajanju učne snovi kot romski učenci, ki prihajajo iz bolj urejenih romskih naselij. Danes pa opažamo, da temu ni več tako. Otroci, ki se vključujejo v različne dejavnosti, katere potekajo v okviru inkubatorja, pridejo v šolo z bolj razvito grafomotoriko, boljšim znanjem slovenskega jezika ter večjim spektrom izkušenj, ki jim kasneje v šoli pomagajo pri hitrejšemu usvajanju znanja ter boljši učni uspešnosti. To kaže na dejstvo, da je predšolska vzgoja zelo pomembna in pomembno vpliva na napredovanje učencev v šoli.

Starši se doma ne morejo in ne znajo ukvarjati s šoloobveznimi otroki. V okviru romskega inkubatorja poteka tudi učna pomoč za šoloobvezne otroke. Pozitiven učinek takšne pomoči se kaže pri učenju in opravljanju domačih nalog. Učenci imajo na razpolago prostor in redno pomoč pri učenju in opravljanju domačih nalog.

Večina učencev kljub vsemu še vedno napreduje na podlagi njihovega splošnega napredka, predvsem starejši učenci, ki so že ponavljali. To pomeni, da še vedno prihaja do prilagoditev pri ocenjevanju in posledično tudi pri napredovanju v višje razrede. Učenci iz 4. in 5. razreda običajno napredujejo v višji razred z negativno oceno pri angleščini. Da bi angleščino romskim učencem približali in jih opremili z osnovnim znanjem angleščine, smo jim v letošnjem letu ponudili interesno dejavnost, kjer se jo lahko na igriv in sproščen način učijo.

Če želimo, da bodo romski učenci v vzgojno-izobraževalnem procesu uspešni, reševanje težav na šolski ravni ne bo zadostovalo. Potrebno je načrtovati in razvijati nove pristope in sisteme, ki bodo vključevali povezovanje in sodelovanje vseh deležnikov, ki se pri svojem delu srečujejo z romsko populacijo, predvsem pri zagotavljanju rednega obiskovanja pouka, ki je temelj za uspešno udejstvovanje romskih otrok v šoli.

Izzivi, ki jih prinesejo rešitve

Antonela Vovk, univ. dipl. pedagog, OŠ LA Grosuplje, Grosuplje, Slovenija,
e-naslov: Antonela.vovk@oslag.si

Do predstavitev prosojnic dostopate s klikom na naslov prispevka.

V prispevku bom predstavila izzive, ki jih srečujem pri delu z učenci Romi na naslednjih področjih: vpis šoloobveznih otrok, obiskovanje pouka ter napredovanje učencev v višje razrede.

Pri vpisu šolskih novincev se srečujem s starši romskih otrok, ki se ne odzovejo vabilu na vpis. Težavo rešujemo s pomočjo zunanje strokovne delavke, ki pomaga pri vzpostavitvi stika z družino. Na državni ravni pogrešam varovalni mehanizem, ki bi onemogočil romskim otrokom izpad iz vzgojno-izobraževalnega sistema zaradi selitev in značilnosti njihove kulture.

Zaznavam, da je obiskovanje pouka romskih učencev različno. Dosedanje rešitve so bile kratkoročne, zato vztrajno stremim k iskanju dolgoročnih rešitev, ki bi zagotovile redno obiskovanje pouka vseh romskih otrok. Ustrezna socialna vključenost romskih otrok v šoli, pogostejše udejstvovanje na dnevih dejavnosti, vključevanje v interesne dejavnosti in sodelovanje na prireditvah so izzivi, na katerih delamo.

Neredno obiskovanje pouka rešujemo v sodelovanju s starši, ki pogosteje izražajo vzgojno nemoč. Vzgojni ukrepi so navadno izrečeni zaradi neopravičenih ur. Prešolanje, ki sledi tretjemu vzgojnemu ukrepu, pa ne nudi rešitve problema. Učitelji se tako počutimo nemočni, saj nimamo drugih vzvodov za ukrepanje in izboljšanje situacije.

Na slabši učni uspeh poleg nerednega obiskovanja pouka vpliva tudi neenakovreden položaj z vrstniki ob vstopu v šolo, ki bi ga lahko izenačili z vključevanjem romskih otrok v predšolsko vzgojo.

Vedno več je romskih otrok, ki se zaradi negativnega odnosa do šole izobražuje na domu. Izziva se je potrebno lotiti sistematično in rešitve iskati tudi na državni ravni. Potrebno je natančneje določiti pogoje za uveljavitev pravice do izobraževanja na domu.

Uspešno vključevanje učencev Romov v vzgojno izobraževalni sistem je odvisno od aktivnega vključevanja učencev, učiteljev, staršev in institucij, ki pomembno vplivajo na vse deležnike. V tem trenutku ni pomembno, kaj je kdo od nas prispeval pri napredku Romov, temveč, kako se bomo lotili izzivov, ki nam jih prinaša vsakodnevno delo z njimi.

Pomen timskega dela na predmetni stopnji pri delu z učenci Romi

Petra Radujko, dipl. ped., OŠ Louisa Adamiča Grosuplje, Slovenija,
e-naslov: petra.radujko@oslag.si

Do predstavitev prosjnic dostopate s klikom na naslov prispevka.

Prehod na predmetno stopnjo je lahko zanimiv, prijeten in včasih malce zastrašujoč. Sprememba ravni izobraževanja je za nekatere neopazna, drugi pa imajo pri tem težave. In učenci Romi imajo, skoraj brez izjeme, težave.

Novo okolje, zlasti na matični enoti OŠ Louisa Adamiča Grosuplje, ki je številčno največja osnovna šola v Sloveniji, je izrazito drugačno, zahtevnejše. Šesti razred zahteva določeno stopnjo samostojnosti, organizacijskih veščin, socialne zrelosti ter nenazadnje znanja in dobro razvite učne navade.

Učenci Romi so ob prihodu v 6. razred običajno starejši od vrstnikov, večina jih je v višji razred napredovala z negativno oceno, socialno so manj veščini in imajo težave z ustreznim reševanjem konfliktov, učno so šibki in imajo težave na več učnih področjih. Na predmetni stopnji niso več v varnem zavetju svojega razreda, učilnice oziroma učiteljice.

Zahteve novega okolja so (pre)velike, občutek nemoči je velik, prisotna sta strah in stres. Učenci Romi so kljub svojim specifičnostim soočeni z enakimi pogoji in zahtevami kot drugi učenci. Enaka učna snov, isti cilji in zahteve.

Zato se postavi vprašanje o ustreznosti učnih vsebin in ciljev, kar pa je neizogibno povezano s problematiko uspešnega doseganja teh ciljev. Uspeh je mogoč le ob kakovostnem sodelovanju vseh deležnikov.

Pri delu z učenci Romi morajo biti ti odnosi nujno drugačni, kakovostni. Klasičen trikotnik med učencem, starši in šolo ne zadostuje. Sodelovaje z drugimi organizacijami izven šole je seveda zelo dragoceno, a dobro timsko delo med vsemi strokovnimi delavci šole je nujno.

Moje izkušnje pri poučevanju učencev Romov

Lili Vavžik, učiteljica razrednega pouka, OŠ Grm Novo mesto, Slovenija,
e-naslov: lilivavzik@gmail.com

Do predstavitev prosim dostopate s klikom na naslov prispevka

Poučevanje učencev Romov na OŠ Grm v Novem mestu nima dolge tradicije. Vsekakor pa ima dober tim učiteljev in strokovnih delavcev, ki skrbi za napredek teh učencev. Individualizirani načrti, individualizacija, diferenciacija pouka, sledenje zastavljenim ciljem v zvezi z napredovanjem so načini, s katerimi poizkušamo dosegati vedno nove, višje cilje v izobraževanju Romov. Enak poudarek pa dajemo tudi socialni vključenosti teh učencev v življenje in delo šolske skupnosti. Pripravljamo romske plesne predstave, izvajamo bralne urice za učence Rome, s svojimi deli enakovredno sodelujejo na razpisih in natečajih. Usposobiti želimo učence, ki bi se z določenimi znanji in spretnostmi lahko vključili v družbo in postali njen enakopravni član.

Tajana Posavec
(Hrvaški zavod za zaposlovanje, Hrvaška)

Odzvali smo se na povabilo partnerja v projektu e-Roma Resource, hrvaškega zavoda za zaposlovanje, regionalni urad Karlovac, ker smo želeli predstaviti projekt, ki ga je pred štirimi leti izvajal hrvaški zavod za zaposlovanje, regionalni urad Zagreb. Želeli smo prikazati položaj romskih žensk na trgu dela, kar pomeni, da smo obravnavali vprašanja, povezana z vključevanjem in zaposlovanjem romskih žensk.

Srečanje s pripovedništvom

Alenka Bašelj, univ. dipl. socialna pedagoginja, Osnovna šola Šentjernej, Šentjernej, Slovenija,

e- naslov: alenka.baselj@gmail.com

Do predstavitev prosjnic dostopate s klikom na naslov prispevka.

Na Osnovni šoli Šentjernej so bili v šolskem letu 2014/15 romski učenci vključeni v projekt Igrišče za gledališče pod organizacijo Zavoda Bunker, ki je s projektom želel med mlade vnesti sodobno gledališče. Znotraj projekta je bila posebna pozornost namenjena ranljivim skupinam mladih, kar nas je dodatno spodbudilo, da v projekt vključimo učence Rome. Izmed ponujenih segmentov gledališke umetnosti smo se odločili za pripovedništvo, ker je le-to preprosto za uporabo in razumevanje, hkrati pa nas lahko močno nagovori.

Aktivnosti znotraj projekta so potekale tako, da sta umetnici pripovedovalki Ana Duša in Špela Frlic izmenično prihajali na šolo. Na vsakem srečanju sta učencem povedali eno zgodbo, kateri je sledil pogovor o razumevanju zgodbe. Ob poslušanju in pripovedovanju so imeli učenci možnost estetskega doživljanja in čustvenega podoživljanja, hkrati pa so krepili še mnoge spretnosti. Predvsem so bogatili besedni zaklad in urili komunikacijske veščine, ozaveščali so lastne izkušnje v povezavi s slišano vsebino in pa poglobljali predstavo o svetu, življenju, kulturi in sebi. Umetnici sta učence tudi spodbujali, da bi se sami preizkusili kot pripovedovalci. Ob tem so učenci razvijali domišljijo in ustvarjalno rabo jezika in usvajali strategije pripovedovanja. Čisto na koncu, vendar ne najmanj pomemben pa je bil zaključek projekta na Gradu Sevnica. Tam so naši učenci nastopili z romsko pesmijo in zgodbo, ki smo jo skupaj sestavili v slovenskem in romskem jeziku. S svojim nastopom so med prisotnimi opozorili na svojo prisotnost v državi na pozitiven način.

Menimo, da je projekt pomembno prispeval k vključevanju učencev Romov in podobne projekte pozdravljamo tudi v prihodnje.

Individualni program (za učenca Roma)

Andrej Prah, predmetni učitelj tehnične vzgoje s proizvodnim delom in matematike, Osnovna šola Šmihel, Šmihel 2, Novo mesto, Slovenija,
e- naslov: andrej.prah@guest.arnes.si

Do gradiva dostopate s klikom na naslov prispevka.

Individualni program (za učenca Roma) je eden od pripomočkov za uspešno delo z učencem.

Sestavljen je iz:

- osnovnih podatkov (predmet, šolsko leto, ime in priimek učenca, leto šolanja, datum rojstva),
- kratkega opisa stanja (vedenjske značilnosti učenca, okolje v katerem živi, pogoji za učenje doma, aktivnosti učenca v prejšnjih letih, močna in šibka področja učenca, uspešne in neuspešne metode dela v preteklosti, učenčevo predznanje),
- predlogih pomoči (predlagane metode in oblike dela z učencem, načini motiviranja, sodelovanje z ostalimi pedagoškimi delavci na šoli) in osnovnem kriteriju napredovanja (osvojeno vsaj dve tretjini minimalnih standardov znanja za napredovanje v višji razred),
- spremljanja (kratek opis posebnosti pri usvajanju standarda znanja, uporabljeni pripomočki in metode ...) in vrednotenja doseganja standardov znanja predmeta (1 ... osvojen cilj v celoti, D ... delno osvojen cilj (več kot 50 %), 0 ... standard ni osvojen (manj kot 50 %)),
- priporočil in usmeritev za naslednje šolsko leto.

Individualni program je primeren tudi za učence z odločbo za usmerjanje otrok s posebnimi potrebami (DSP) ter za učence, ki imajo podobne težave, vendar brez odločb.

Zagotavljanje dostopa do kakovostnih predšolskih programov romskim otrokom in njihovim staršem

Samanta Baranja, Pedagoški inštitut, Razvojno-raziskovalni center pedagoških iniciativ Korak za korakom, Gerbičeva 62, 1000 Ljubljana, Slovenija,
e-naslov: samanta.baranja@pei.si

Do predstavitvenih prosojnic dostopate s klikom na naslov prispevka.

Vpliv visokokakovostnih predšolskih programov se je dokazal za vse otroke, najbolj pa za tiste, ki prihajajo iz socialno ogroženih okolij, med katere zanesljivo sodijo tudi romski otroci (Grunewald in Rolnick, 2007, v Vonta, 2009). V okviru projekta »Zagotavljanje dostopa do kakovostnih predšolskih programov romskim otrokom in njihovim staršem« (2014-2016), ki je financiran s strani Open Society Foundations, skupaj s šestimi vrtci razvijamo tri modele dostopa do kakovostnih predšolskih programov:

model 1 je usmerjen v širjenje ponudbe kakovostnih predšolskih programov za romske otroke, ki niso vključeni v vrtec, in njihove starše;

model 2 je usmerjen v dvig kakovosti neposrednega vzgojno-izobraževalnega dela v oddelkih prvega (0-3) in drugega (3-6) starostnega obdobja, v katere so vključeni romski otroci;

model 3 je usmerjen k hkratnemu delovanju vrtca v smeri širjenja ponudbe za romske otroke, ki niso vključeni v vrtec, in njihove starše, ter višanja kakovosti neposrednega vzgojno-izobraževalnega dela v oddelkih, v katere so vključeni otroci Romi.

Z namenom zagotavljanja dostopnih in kakovostnih predšolskih programov za romske otroke in njihove starše izvajamo usposabljanja za profesionalni razvoj strokovnih delavcev, hospitacije z refleksijo in oblikovanjem individualnih načrtov profesionalnega razvoja, monitoringe in druge oblike strokovne podpore. Le visoko usposobljeni strokovni delavci namreč lahko zagotavljajo visokokakovostne predšolske programe. Posebno pozornost namenjamo tudi povezovanju vrtca z romsko in s širšo lokalno skupnostjo ter oblikovanju inkluzivnega in večjezičnega učnega okolja. Ustanovili smo tudi REYN Slovenija – mrežo za kakovostno vzgojo in izobraževanje romskih otrok, ki povezuje strokovne delavce in aktiviste romske kot tudi drugih narodnosti, ki se na področju zgodnjega razvoja srečujejo z romskimi družinami. Namen mreže je postati inkluzivna, profesionalna in učeča se skupnost, v kateri člani poglobljajo različna znanja in veščine, izmenjujejo izkušnje, promovirajo primere dobrih praks, vzpostavljajo učinkovita partnerstva in skrbijo za profesionalni razvoj.

Delo z romskimi učenci na OŠ Milke Šobar – Nataše Črnomelj: Uspehi romskih učencev

Jana Vranešič, OŠ Milke Šobar – Nataše, Črnomelj, Slovenija,
e-naslov: jana.vranesic@gmail.com

Do predstavitev prosim dostopate s klikom na naslov prispevka.

OŠ Milke Šobar – Nataše je namenjena izobraževanju otrok in mladostnikov z motnjami v duševnem razvoju. Šola izvaja dva programa, in sicer: devetletni prilagojeni izobraževalni program z nižjim izobrazbenim standardom ter posebni program vzgoje in izobraževanja. Poleg svojih rednih programov pa šola nudi tudi dodatno strokovno pomoč na osnovnih šolah v Beli krajini.

Na naši šoli romski učenci predstavljajo velik del šolske populacije. Večina težav vseh šol je neobiskovanje pouka romskih učencev. Tudi pri nas ne obiskujejo pouka vsi vpisani romski učenci. Pohvale vredni pa so učenci, ki redno obiskujejo pouk. In teh je velika večina.

Vsi naši učenci se udeležujejo različnih tekmovanj, natečajev, iger na lokalnem, regijskem in državnem nivoju. Pri tem so naši romski učenci tudi zelo uspešni. Vključeni so v veliko projektov, se udeležujejo izletov, preko katerih pridobivajo pomembne dobre in pozitivne izkušnje.

Romski učenci se pri nas udeležujejo tudi šole v naravi, ko so odsotni od doma tudi po več dni.

Zelo uspešni smo na športnih tekmovanjih na občinskem in regijskem kot tudi državnem nivoju.

Na področju tehnike so naši romski učenci pobrali že nekaj zlatih priznanj.

Radi pokažejo tudi svoj umetniški talent. Tako se redno udeležujejo raznih natečajev, likovnih srečanj, kiparskih kolonij.

Ko premagajo začetno tremo in ob pomoči učiteljev, pa tudi nastopajo na raznih javnih prireditvah.

Kaj torej prispeva k uspehom in aktivnosti naših romskih učencev? Smo majhna šola, kjer se ustvari varno in zaupno okolje, imamo reden stik s starši, tesno sodelujemo s Centrom za socialno delo, morebitne konfliktna situacije rešujemo takoj, nudimo pomoč staršem na vseh področjih ...

Kljub uspehom pa so tudi pri nas prisotne težave. Veliko energije in dela je vložena v ustvarjanje zaupanja, iskanju skupnih rešitev, pravih poti. Žal pa kljub uspešnosti na naši šoli romski učenci nimajo navade nadaljevati šolanja. Pot svojega izobraževanja tako zaključijo pri nas.

Tako si želimo še tesnejšega sodelovanja z družinami teh otrok, da bi se naše delo nadaljevalo tudi doma, da se bi doseženo gradilo naprej. Da se uspešnost teh učencev ne bi zaključila z 9. razredom.

Sledili bomo svojim prepričanjem, da smo vsi lahko uspešni in viziji naše šole: S pozitivno energijo, spoštovanjem in strokovnim delom premagajmo ovire in težave na poti do »sončnega« cilja – celovitega razvoja na vseh področjih otrokovega funkcioniranja.

Podpora romski udeleženci od vključitve v izobraževanje do zaposlitve

Zvonka Potočar, univ. dipl. sociologinja, RIC Novo mesto, Topliška cesta 2, 8000 Novo mesto, Slovenija,

e-naslov: zvonka.potocar@ric-nm.si

Do predstavitev prosjnic dostopate s klikom na naslov prispevka.

RIC Novo mesto izvaja različne dejavnosti, programe in nudi podporo različnim ciljnim skupinam, med katere pomembno sodijo tudi romski udeleženci. V tem sklopu igra pomembno vlogo Projektno učenje za mlajše odrasle (PUM), ki je neformalni javnoveljavni izobraževalni program.

Za udeležence je to motivacijski in podporni program, ki vključuje učenje in svetovanje.

Zanj je značilen odprti kurikulum s projektnim načinom dela, mentorji in zunanji sodelavci pa imajo skupinski in predvsem individualni pristop do udeležencev. Povezovanje programa PUM v lokalnem okolju je ključno z vidika prepoznavanja izobraževalnih ciljev in iskanja zaposlitvenih priložnosti udeležencev.

Celostna podpora udeležencem v okviru PUM, Osnovne šole za odrasle, Svetovalnega središča Novo mesto, različnih romskih projektov in usposabljanja ter javnih del zaposlovanja je ena od značilnosti RIC-a, organizacije za izobraževanje odraslih v MO Novo mesto. Prispevek povzema celotno pot romske udeleženke od vključitve v izobraževanje do zaposlitve.

Sodelovanje med programom PUM in Zavodom RS za zaposlovanje je omogočilo, da je bila kandidatka napotena v postopek vključitve v neformalni program. V sodelovanju z mentorji PUM je izdelala individualni načrt ciljev in prepoznavala svoje potrebe. Sodelovala je pri projektnih in interesnih aktivnostih v PUM-u. Nudili smo ji varno socialno in spodbudno učno okolje, ki ga je po izpadu iz formalnega izobraževanja potrebovala.

Na pobudo svetovalke v svetovalnem središču, kjer je bila deležna informiranja in svetovanja, se je vključila v usposabljanje za romskega koordinatorja. Med usposabljanjem in ob zaključku smo jo usmerjali pri zbiranju potrebnih referenc, ji nudili podporo pri oblikovanju portfolija, ki je obvezni del pri potrjevanju nacionalne poklicne kvalifikacije (NPK).

Uspešen zaključek usposabljanja in pridobljen NPK romska koordinatorica je Rominji omogočil povabilo na razgovor in zaposlitev na javnem delu Pomoč Romom pri socializaciji v RIC-u Novo mesto.

Roma T&T – Izobraževanje in usposabljanje Romov/SEDRIN – Šolsko izobraževanje za integracijo Romov - Nadnacionalne pobude za podporo izboljševanja uspeha izobraževanja romskih otrok

Mag. Konstantinos Diamantis- Balaskas, Action Synergy, Atene, Grčija,
e-naslov: euprograms@action.gr

Do predstavitev prosjnic dostopate s klikom na naslov prispevka.

*Do predstavitve projekta na e-RR platformi dostopate s klikom na **OGLED PROJEKTA**.*

Izboljšanje uspeha izobraževanja romskih otrok je ključni dejavnik za učinkovito socialno vključevanje romskih skupnosti. Cilj tega prispevka je predstavitev rezultatov dveh evropskih nadnacionalnih projektov, ki ju sofinancira program vseživljenjskega učenja, katerih koordinator je skupina Action Synergy in sta obravnavala vprašanje vključevanja romskih otrok v predšolsko in osnovnošolsko izobraževanje. Glavni cilj prvega projekta, ki se imenuje Izobraževanje in usposabljanje Romov (Roma T&T), je bil razviti in preizkusiti model organizacije predšolskih centrov za romske otroke v predšolski starosti, ki jim bo omogočil, da bodo bolje pripravljeni za vključitev v šolsko okolje. Model je opisal veliko vprašanj, povezanih z najboljšo možno organizacijo predšolskih centrov, vključno s splošno organizacijo (postopki in infrastrukture), kvalifikacije in vlogo učitelja ter medkulturnega posrednika, pedagoški okvir, načela predšolskega učnega načrta, področja poučevanja, zamisli in predloge za dejavnosti na vsako temo itd. Na podlagi tega modela je bilo organizirano usposabljanje učiteljev in medkulturnih posrednikov ter tečaji e-učenja za stalno usposabljanje učiteljev. V tem času so bili na pilotni način vzpostavljeni predšolski centri v štirih državah (Grčija, Španija, Italija in Madžarska) z dvajsetimi otroci v vsaki državi. Glavni cilj drugega projekta z imenom SEDRIN – Šolsko izobraževanje za integracijo Romov je bil okrepiti moč romskih žensk, da pripravijo svoje otroke za obiskovanje šole. V okviru projekta SEDRIN je bila razvita metodologija za usposabljanje romskih žensk za podporo svojih otrok v šoli. Organizirane so bile delavnice usposabljanja za romske ženske v sedmih različnih državah, organizirana pa so bila tudi usposabljanja za romske otroke s podporo romskih žensk v in izven šole. Več informacij o projektu Roma T&T lahko najdete na spletni povezavi www.romateaching.eu in več informacij o projektu SEDRIN na naslovu www.sedrin.eu.

Temeljne kompetence za povečevanje možnosti zaposlovanja mladih z vidika raziskave PISA

Klaudija Šterman Ivančič, Pedagoški inštitut, Ljubljana, Slovenija,
e-naslov: klaudija.sterman@pei.si

Do predstavitev prosim dostopate s klikom na naslov prispevka.

Živimo v družbi, ki temelji na spremembah, razvoju, gospodarski rasti in znanju, in družbi, ki za to potrebuje posameznike, ki so na trgu dela prilagodljivi, znajo razmišljati in uporabiti v šoli pridobljeno znanje v konkretnih situacijah. Posameznike, ki so matematično, bralno, naravoslovno in finančno kompetentni. Raziskava PISA je eden izmed kazalnikov, s katerim ugotavljamo doseganje omenjenih kompetenc tudi v slovenskem prostoru. Rezultati kažejo, da v okviru zasledovanja EU meril glede zmanjševanja deleža učencev, ki ne dosegajo temeljnih ravni pismenosti (15 %), dosega Slovenija merilo le na področju naravoslovne pismenosti (13 %), na področju matematike in branja pa ne (16,5 % in 18 %). V letu 2012 se je Slovenija vključila tudi v ugotavljanje finančne pismenosti 15-letnikov, kjer gre za razumevanje finančnih konceptov v vsakdanjih situacijah. V celotni raziskavi je sodelovalo 5703 učenek in učencev, izmed katerih je bilo v vzorec zajetih 12 romskih učencev in učenek iz različnih izobraževalnih programov. Slovenski učenci in učenke so na področju finančne pismenosti v primerjavi s povprečjem OECD dosegli nižje rezultate (485 točk proti 500 točk), kjer temeljno raven finančne pismenosti (2. raven) dosega 82 % učenek in učencev (OECD, 2014). Romske učenke in učenci so na področju matematične in finančne pismenosti v povprečju dosegali najnižje dosežke v primerjavi z ostalimi udeleženci raziskave. Katere kompetence torej potrebujejo slovenski mladostniki za uspešnejši vstop na trg dela? Na področju branja in matematike zaznavamo potrebo po krepitvi veščin integracije, interpretacije, vrednotenja, povezovanja, prenosa in uporabe znanja v konkretne, praktične situacije. Z vidika romskih učencev vidimo predvsem potrebo po krepitvi osnovnih veščin branja in računanja v najzgodnejših letih in kasnejši prenos teh veščin v konkretne finančne situacije, poučevanje temeljnih elementov finančnega sveta in predvsem krepitev motivacije za iskanje podatkov in nasvetov ter krepitev samozaupanja na finančnem področju (Šterman Ivančič, 2013).

Literatura:

1. OECD (2014). PISA 2012 Results: Students and Money: Financial Literacy Skills for the 21st Century.
2. (Volume VI). PISA, OECD Publishing.
3. Šterman Ivančič, K. (ur.) (2013). Izhodišča merjenja finančne pismenosti v raziskavi PISA 2012 s primeri nalog. Ljubljana: Digitalna knjižnica Pedagoškega inštituta.

Ali je možen premik od aktivacije kot ukrepa socialne politike do zaposlitve? Spoznanja raziskav in prakse Programa ZN za razvoj (UNDP)

Jasmina Papa, UNDP Hrvaška in regionalni urad UNDP za Evropo in SND, Hrvaška,

e-naslov: jasmina.papa@undp.org

Juliette Delescluse, UNDP Zagreb, Hrvaška,

e-naslov: juliette.delescluse@undp.org

Do predstavitvenih prosojnic dostopate s klikom na naslov prispevka.

Podatki regionalne raziskave iz leta 2011 o socialno-ekonomskem statusu Romov v 12 državah srednje in jugovzhodne Evrope, ki so jo izvedli UNDP, Svetovna banka in Evropska komisija v partnerstvu z Agencijo EU za temeljne pravice (FRA) kažejo, da se vrzeli v zaposlenosti romskega in neromskega prebivalstva niso zmanjšale v desetletju, v katerem je bila zaposljivost eno prednostnih področij posredovanja. Celo stopnje brezposelnosti Romov presegajo stopnje neromskih skupnosti za 30 % do 250 %. Poskusi zvišanja stopnje zaposlenosti Romov so pogosto omejeni na aktivacijo in aktivne politike trga dela z malo prožnosti za vključevanje raznolikih in nujno potrebnih vrst podpore v širšem kontinuumu celovitih programov socialne zaščite in politik zaposlovanja. Ob odsotnosti neto ocene aktivnih programov trga dela se zdi, da projekti in izkušnje posameznih uporabnikov kažejo, da so pogosto to enkratne izkušnje udeležbe z omejenim trajanjem in v najboljšem primeru ponavljajoče se dejavnosti sodelovanja. Morda obstaja primer, kjer je treba preučiti, kako narediti premik od aktivacije kot ukrepa socialne politike, ki naj bi povečal zaposljivost, do programov dejanske zaposlitve.

Finančna pismenost in samozaposljivost

Prof. dr. Srdjan Marinković, Faculty of Economics, University of Niš, Niš, Srbija,

e-naslov: srdjan.marinkovic@eknfak.ni.ac.rs

Do predstavitev prosilnic dostopate s klikom na naslov prispevka.

*Do predstavitve projekta na e-RR platformi dostopate s klikom na **OGLED PROJEKTA**.*

V predstavitvi skušamo obravnavati povezave med konceptom finančne pismenosti in možnostmi, da se neka oseba samozaposli. Pri finančni pismenosti (v ožjem pomenu besede) gre za finančne storitve in pojme. Biti finančno pismen namreč pomeni, da imaš ustrezno znanje in spretnosti, medtem ko širši koncept vključuje tudi nekaj več področij (Atkinson, McKay, Kempson in Collard, 2006). Koncept, ki ga poznamo kot finančno zmožnost, sestavlja tudi sposobnost upravljanja z denarjem (da nimamo večjih težav pri reševanju finančnih obveznosti), ali vodenje evidence (da imamo pregled izdatkov), načrtovanje vnaprej (da smo usmerjeni v prihodnost), izbiro izdelkov (razumno odločanje glede finančnih zadev) in prizadevanje za obveščenost.

Izobraževanje o financah je način za povečanje finančne pismenosti. Pomembno je za vse, še posebej za mlade, upokoјence in ljudi brez stalne zaposlitve ali z nizkim osebnim dohodkom. Romi spadajo v tretjo skupino. V finančnih situacijah so večinoma nevidni, potrebujejo spodbudo in izobraževanje za odgovorno raziskovanje svojih lastnih finančnih možnosti (nadpovprečno visoka stopnja nepismenosti, možna diskriminacija, formula: brez sredstev, brez prihodka, brez službe itd.).

V predstavitvi analiziramo tudi razlike v pristopih različnih deležnikov, ki so v družbenih podvigih odgovorni za povečanje stopnje finančne pismenosti med prebivalstvom (ponudniki finančnih storitev, njihovi regulativni organi in različni učitelji). Potrebno je poudariti, da lahko samo skupna prizadevanja zagotovijo odkrit in nepristranski (uravnotežen) pristop.

V tem dokumentu preučujemo, ali sta finančna pismenost in osebno blagostanje med seboj povezana, in če sta, kako sta povezana. V skladu z določenimi empiričnimi ugotovitvami (povzetih v Kirchler, 2013) višja stopnja finančne pismenosti spodbuja povpraševanje po raznih finančnih storitvah, višja stopnja finančne pismenosti je pozitivno soodnosno povezana z načrtovanjem upokoјitve, prihranki in ustvarjanjem bogastva, medtem ko so nizke stopnje finančne pismenosti povezane s slabimi kreditnimi podatki (kopičenje dolga/prezadolženost). Ali imajo finančno pismeni ljudje teoretično večjo možnost za samozaposlitev jasno dokumentirano? Ugotovljeno je bilo, da se možnost osebe za uspešen zagon svojega lastnega podjetja poveča, če bolje pozna poslovno okolje, konkurenčne strategije, podjetja in ponudbo, svoje prednosti, priložnosti, tržno nišo itd.

Nekatere sposobnosti bodo nekomu pomagale, da se obdrži v poslovnem okolju, npr. vodenje evidence (svojih dejavnosti, stroškov ...), usmerjenost v prihodnost ali razumno ravnanje v (različnih) zadevah. To so popolna enake stvari, ki nas delajo finančno sposobne. Dober načrtovalec poslovanja mora imeti dober pregled svojih dejavnosti in načrtovanje naložb, izdatkov, plač, cen itd. Poleg tega ista načela veljajo pri oblikovanju tako osebnega/družinskega proračuna kot tudi poslovnega proračuna, medtem ko boljše razumevanje poslovnega okolja koristi obema.

Obstajajo nekatere neposredne povezave med osebnim in poslovnim uspehom, npr. osebna/družinska poraba ni jasno ločena od porabe, namenjene poslovanju, osebni prihranki se uporabljajo v poslovne namene in poslovni prihodek se uporablja za osebno/družinsko porabo. Denar za zagon podjetja lahko izvira iz osebnih prihrankov ali sposobnosti/zmožnosti osebe, da si ga izposodi. Obratno pa poslovni uspeh koristi tudi družinskemu blagostanju, saj prihodek iz poslovanja okrepi družinsko porabo, poveča osebno samospoštovanje in družbeno priznanje.

Katarina Črtalič
(Osnovna šola Bršljin, Novo mesto, Slovenija)

Na konferenci sem predstavila primer dobre prakse. Uporabila sem gradiva na platformi e-RR in sicer gradiva ART4ROM, na osnovi katerih sem spoznala, kako pomembna je umetnost za Rome. Kasneje sem jih uporabila kot učno gradivo pri branju besedila.

Boljše priložnosti romskih žensk na trgu dela

Tajana Posavec, Hrvatski zavod za zapošljavanje, Područni ured Zagreb, Hrvaška,

e-naslov: tajana.posavec@hzz.hr

Do predstavitev prosjnic dostopate s klikom na naslov prispevka.

*Do predstavitve projekta na e-RR platformi dostopate s klikom na **OGLED PROJEKTA**.*

Povzetek:

Projekt je bil osredotočen na razvoj novih oblik podpore in metod za krepitev pomoči, poklicnega razvoja in iskanja zaposlitve za marginalizirane in diskriminirane skupine žensk, ena katerih so tudi nezaposlene romske ženske. Ta projekt je zagotovil priložnosti in podporo pri premagovanju obstoječih ovir z ozirom na vključevanje na trg dela, ki so bile usmerjene v osebno krepitev, večje ozaveščanje o potrebah osebnega in poklicnega razvoja, pridobivanje kvalifikacij (poklica), znanja in sposobnosti za iskanje zaposlitve. Nezaposlene romske ženske so bile opolnomočene in usposobljene preko dejavnosti in delovnih metod, da so bile sposobne prevzeti bolj aktivno vlogo na trgu dela in v družbi. Prav tako smo vključili promocijske dejavnosti za delodajalce, lokalne skupnosti in romska združenja z namenom prenosa pridobljenega znanja in izkušenj ter primerov najboljše prakse v individualne pristope in podporo pri iskanju zaposlitve. Projekt se je izvajal v mestu Zagreb od novembra 2010 do novembra 2011, skupaj z naslednjimi partnerji: Mesto Zagreb, Center za izobraževanje, svetovanje in raziskave (CESI) in Združenje romskih žensk na Hrvaškem »Boljša prihodnost«.

Izvedene dejavnosti:

- analiza ciljne skupine;
- vzpostavitev in delovanje »CASI Romani«: infrastruktura, promocija, usposabljanje 6 zaposlitvenih mentorjev, oblikovanje skupine 30 upravičencev, prirejanje delavnic, individualna srečanja in srečanje podporne skupine, pomoč pri iskanju zaposlitve;
- razvoj spretnosti in kompetenc: 1. Tečaji IT za osnovno uporabo računalnika (10 upravičencev); 2. Usposabljanje in pridobivanje poklica (10 hotelskih sobaric, 10 kuharjev pomočnikov); 3. Pomoč upravičencem med in po usposabljanju;
- spodbujanje zaposlovanja romskih žensk: 1. Predstavitev programov aktivnih politik trga dela delodajalcem; 2. Organizacija individualnih srečanj upravičencev projekta in delodajalcem;
- promocija projekta: konferenca, spletna stran, letak projekta, informativni vodnik, brošura, DVD, „jumbo“ plakat itd.

Dejavnosti hrvatskega zavoda za zaposlovanje za vključevanje Romov na trg dela

Marina Veljača, prof., Hrvatski zavod za zapošljavanje, Zagreb, Hrvatska,
e-naslov: marina.veljaca@hzz.hr

Do predstavitvenih prosojnic dostopate s klikom na naslov prispevka.

Hrvaški zavod za zaposlovanje je izvajal dejavnosti in ukrepe posebej namenjene vključevanju Romov na trg dela od sprejetja Nacionalnega programa za Rome in Akcijskega načrta za Desetletje vključevanja Romov 2005–2015 v letu 2003. Povečanje stopnje sodelovanja socialno najbolj ranljivih ljudi je eno prednostnih področij Smernic za razvoj in izvajanje aktivne politike trga dela 2015–2017.

Hrvaški zavod za zaposlovanje izvaja dejavnosti, namenjene pripravi na zaposlitev, in ukrepe aktivne politike zaposlovanja, usmerjene v aktivacijo in motivacijo za zaposlitev. Dejavnosti, namenjene pripravi na zaposlitev so obveščanje, svetovanje, posvetovanje, različne delavnice iskanja zaposlitve, strokovno informiranje in svetovanje, ocena preostale delovne zmogljivosti, ciljno usmerjeni obiski delodajalcev, srečanja, skupinsko informiranje o samozaposlitvi.

Hrvaški zavod za zaposlovanje izvaja tudi poseben sveženj ukrepov aktivne politike trga dela, namenjen Romom. Ukrepi obsegajo usposabljanje in poklicno usposabljanje brez pričetka zaposlitve, javna dela, subvencije za zaposlitev/samozaposlitev.

V obdobju zadnjih štirih let se je povečevalo število Romov, vključenih v aktivne politike trga dela. Skupno število udeleženi v obdobju od 2010 do 2014 je bilo 3033 (1005 žensk). Najpogosteje uporabljan ukrep so javna dela – 2842 udeležencev (950 žensk), ki jim sledi usposabljanje, subvencije za zaposlitev, subvencije za samozaposlitev in poklicno usposabljanje brez pričetka zaposlitve. V prvi polovici leta 2015 je bilo vključenih 637 oseb v aktivne politike trga dela (39,7 % od tega je bilo žensk).

Romska obrtniška zadruga v romskem naselju

Darko Rudaš, Romano Kher, Slovenija,
e-naslov: romanokher5@romanokher.si

Do predstavitev prosjnic dostopate s klikom na naslov prispevka.

*Do predstavitve projekta na e-RR platformi dostopate s klikom na **OGLED PROJEKTA**.*

Projektna ideja Romska obrtniška zadruga v romskem naselju je nastala iz potrebe, da se romska skupnost močnejše upre na lastne vire, da bo lahko v finančni perspektivi 2014–2020 izkoristila priložnosti, ki jih ponujajo evropski in državni razvojni dokumenti in v njih opredeljeni ukrepi.

Ne gre za časovno omejen projekt, temveč za sistemsko oblikovanje razvoja romskega podjetništva s ciljem urediti sodobno območje v romskem naselju, kjer bi delovali romski obrtniki, ki imajo danes svoje samostojne storitvene dejavnosti ali se odločajo podati na obrtniško pot.

Če hočemo demarginalizacijo dostikrat getoiziranega prostora, je potrebno delovati v smeri socialnega in prostorskega odpiranja romskih naselij, vzpodbujati obstoječe tendence in pomagati romski skupnosti h krepitvi njenih receptivnih kapacitet in pospeševati sočasen socialni, ekonomski, prostorski in kulturni razvoj romskih naselij.

Romska obrtniška zadruga v romskem naselju je aktivacija v tej smeri;

- Amortizacija socialnih problemov in reintegracija socialno izključenih v polje plačanega dela in v širšo družbo s pomočjo združnega socialnega podjetništva.

Vključevanje romske manjšine skozi kulinarčno dogodivščino

Mag. Matej Tisaj, Združenje EPEKA, so. p., Maribor, Slovenija,

e-naslov: matej@epeka.si, info@romani-kafenava.si

Štefan Simončič, Združenje EPEKA, so. p., Maribor, Slovenija,

e-naslov: stefan@epeka.si, info@romani-kafenava.si

Do predstavitev prosjnic dostopate s klikom na naslov prispevka.

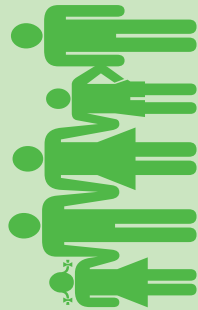
*Do predstavitev projekta na e-RR platformi dostopate s klikom na **OGLED PROJEKTA**.*

Korenine projekta »Romani Kafenava« segajo v čas pred načrtovanjem aktivnosti in so se porodile ob bogato obloženi mizi z romsko kulinariko. Skozi različna sodelovanja in povezovanja s predstavniki ranljive romske manjšine smo se v združenju EPEKA odločili, da s pomočjo evropskih sredstev in podporo nacionalnih institucij izkoristimo nove možnosti zaposlovanja in tako je po turbulentnih začetkih na mednarodni dan Romov dne, 10. 4. 2014, odprla vrata prva romska restavracija po principu socialnega podjetništva v Evropi.

Naše aktivnosti so usmerjene najprej k nudenju kulinarčne dogodivščine prebivalcem mesta Maribor in širše. Skozi kulinariko želimo narediti prvi korak k razbijanju stereotipov in predsodkov, ki veljajo v naši družbi. Proces integracije ranljive romske manjšine vidimo kot dvosmeren proces, zato skozi različne aktivnosti povezujemo pripadnike romske manjšine in drugih v naši družbi prisotnih kultur. Glasba, ples, umetnost in zgodovina so le nekateri kulturni elementi, ki spadajo zraven k naši kulinarčni dogodivščini. Poleg ohranjanja romske kulture težimo tudi k izobraževanju, vključevanju na trg delovne sile in splošni angažiranosti pripadnikov romske kulture pri projektnih aktivnostih. Verjamemo, da je posledica tega dvig samozavesti lokalne romske manjšine, kar pa večinsko prebivalstvo vidi prej kot prednost in obogatitev kot pa grožnjo. Vse to dosegamo skozi inovacije, kot so delovanje po principu socialnega podjetništva in s tem povezanim dojemanjem družbene odgovornosti. Veščin naših zaposlenih ne spreminjamo, temveč nadgrajujemo. Kot vsako podjetje se srečujemo z izzivi, ki veljajo na trgu. Zavedamo se, da je za trajnostni obstoj gostinske dejavnosti potrebno nenehno izobraževanje, doseganje vrednostnih konsenzov in še kako potrebno razbijanje predsodkov širše družbe. Na naš dolgoročni uspeh nedvomno vpliva podpora lokalnega romskega in neromskega prebivalstva ter institucij na lokalnem, nacionalnem in evropskem nivoju, katere bi si želeli še več.

Uspešne prakse izboljšanja bivalnih razmer in podpore skupnosti – model partnerstva za izboljšanje stanovanjskih razmer ranljivih družin in zagotavljanje dodatne podpore skupnosti

Boriana Parvanova, Habitat for Humanity Bulgaria, Sofija, Bolgarija,
e-naslov: office@hfh.bg, parvanova@hfh.bg

Do predstavitenih prosojnic dostopate s klikom na naslov prispevka.

V skladu s svojim poslanstvom delovanja v smeri odprave neustreznih stanovanjskih razmer v Bolgariji organizacija Habitat for Humanity Bulgaria od leta 2008 razvija in izvaja model partnerstva za izboljšanje stanovanjskih razmer ranljivih družin in zagotavljanje dodatne podpore skupnosti.

Ta model omogoča družinam z nizkimi dohodki, ki živijo v slabih stanovanjskih razmerah, da izboljšajo svoje domove in so deležni dodatne raznolike družbene podpore.

V obdobju 2014–2019 ta program financira fundacija VELUX Foundations.

Habitat Bulgaria zagotavlja podporo z vzpostavljanjem partnerstev z lokalnimi nevladnimi organizacijami, ki aktivno delajo z ranljivimi skupinami in skupnostmi, ki so izpostavljene tveganju revščine.

Habitat Bulgaria izkorišča obnovljive sklade izboljšanja domov za lokalne partnerje, ki nato izplačajo manjše zneske kot brezobrestna posojila družinam, ki izpolnjujejo merila programa. Ti manjši zneski lahko pokrijejo stroške nekaterih nujnih stanovanjskih popravil, se odplačujejo v majhnih mesečnih obrokih v obdobju do enega leta.

Vsi mesečni obroki, zbrani od strank, se naložijo nazaj v lokalni Sklad za izboljšave doma in se izplačajo naslednjim pomoči potrebnim družinam.

Primerne družine so po navadi upravičenke partnerskih nevladnih organizacij in koristijo njihove različne socialne storitve kot so družinsko svetovanje, tečaji izobraževanja odraslih, usposabljanja, zdravstvena nega in mnoge druge. Poleg te možnosti mikrofinanciranja Habitat Bulgaria zagotavlja številna usposabljanja, namenjena razvijanju zmogljivosti in izboljšanju strankinih sposobnosti reševanja kriznih situacij v resničnem življenju kot

so: usposabljanje za družinski proračun, usposabljanje za vzdrževanje doma, usposabljanje za energetska učinkovitost itd.

Ta program zagotavlja dodatno priložnost za podporo lokalni skupnosti in delo lokalnih partnerjev.

Ob koncu vsakega leta projekta je do 25 % zneska Sklada za izboljšave doma preusmerjenega v socialne in družbene storitve, ki jih zagotavlja vsaka lokalna organizacija. Storitve, ki jih subvencionira program, se osredotočajo na izboljšanje življenj in razvoj otrok v skupnosti. Ta možnost mikrokreditiranja v kar največji meri povečuje celoten vpliv programa.

Zahvaljujoč skupnim prizadevanjem organizacije Habitat Bulgaria so družine deležne večplastne, celostne rešitve za vsaj nekatere njihove mnoge težave. Partnerstvo s Habitat Bulgaria dopolnjuje in dodaja vrednost družbeni podpori, ki jo zagotavljajo lokalne nevladne organizacije.

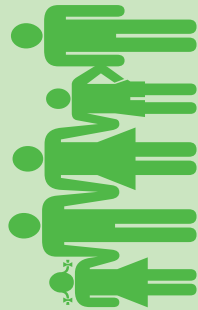

Dr. Trajko Petrovski
(Center za izobraževanje, raziskave in socialno varstvo
Romani Emancipacija, Beograd, Srbija)

Jutri bom govoril o antropoloških, jezikovnih in dialektoloških raziskavah Romov. Partnerji, ki sodelujejo v tej mreži, se lahko dogovorijo o vodilnem partnerju projekta.

Iz videa:

Sutra ču da govorim o jednom projektu ko koritička ekološka i dialektološki izraživanje roma. Ovi partneri koju so uvdje umreženi možemo, da se dogovorimo koja će da bude nosilac projekta.

Center za podporo Romom v občini Megara (dobre prakse)

Ioanna Renieri, Irodoros- Občina Megara, Grčija,
e-naslov: joannarenieri@yahoo.gr, irodorosmeg@gmail.com

Do predstavitev prosilnic dostopate s klikom na naslov prispevka.

Organizacija NPDD »Irodoros« je javni subjekt socialne solidarnosti in športa, ustanovljena leta 2011, nadzoruje 4 vrtce, 3 centre za odprto varstvo starejših (KAPI), 3 enote »pomoči na domu« za starejše, občinske športne prostore in 1 center za socialno in zdravstveno podporo Romom.

V Grčiji je približno 250.000 Romov (poznani tudi pod imenom »cigani«). Pogosto živijo 2–3 kilometre izven vasi v taborih, naseljih, v katerih je le nekaj umazanih hiš brez opreme, v kletih.

Romsko prebivalstvo v Megari šteje okrog 1.323 prebivalcev. Občina si v veliki meri prizadeva za izboljšanje situacije (zdravstvene storitve prve stopnje, podpora Romom pri reševanju birokratskih zahtev, podpora pri iskanju zaposlitve itd.). Naše poslanstvo je spodbujanje dejavne udeležbe in enakega dostopa do razvojnih procesov in virov s težiščem na dostopu do kakovostne izobrazbe, zdravstvenega varstva in socialnih storitev.

V centru dela šest ljudi (1 sociolog, 1 patronažni delavec, 1 mediator, 1 strokovnjak za zaposlovanje, 1 psiholog in 1 strokovnjak za podporo romskih otrok pri izobraževanju).

Prizadevamo si za neposredno vključevanje in aktivacijo ciljne skupine (metodologija izvajanja, mrežnje z drugimi zdravstveno-socialnimi centri in drugimi storitvami, promocija rezultatov projekta s sredstvi javnega obveščanja in pri širši javnosti itd.).

Naše dobre prakse pri zaščiti otrok in revščini so: zagotavljanje storitev podpore, učinkovito delo s šolami, z učitelji, otroci in njihovimi družinami, svetovanje in usmerjanje staršev iz revnih gospodinjstev na podlagi njihovih potreb in potreb njihovih družinskih članov, pospeševanje zaposlovanja, družinsko svetovanje, poučevanje o higieni.

Prav tako zagotavljamo usposabljanje in informiranje romskih žensk (glede higiene, nege otrok, hrane, higienskih pravil, vodenja higiene v skupnosti in upravljanja denarja, plačevanja računov, pokrivanja osnovnih potreb, kuhanja, skrbi za gospodinjstvo itd.).

Nazadnje, glede zaposlovanja, sodelujemo z Univerzo v Atenah pri izobraževalnih programih za odrasle in otroke in naš cilj je zmanjšanje stopnje osipa romskega prebivalstva v šolah, uvedba medkulturnega izobraževanja, spodbujanje vseživljenjskega učenja v romski skupnosti in izboljšanje izobrazbenega statusa Romov.

Naš dolgoročni cilj je izdaja knjige o romski kulturi. S poznavanjem svoje lastne zgodovine in kulture se izboljša samopodoba skupnosti.

Dobre ideje in slabe prakse? Izkušnje italijanskih Sintov na področju politične participacije

Persico Greta – Phd, Milano - Bicocca University, Italija,
e-naslov: greta.persico@unimib.it

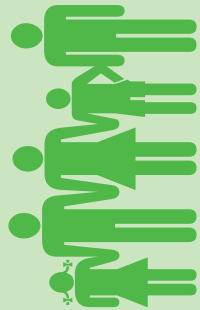
Do predstavitevni prosojnic dostopate s klikom na naslov prispevka.

Predstavitev je del širše raziskave, izveden v Italiji, Romuniji in Braziliji.

Splošni cilj raziskave je bil opisati odnose med Romi, Sinty in skupino Calòn ter neromsko družbo skozi analizo interakcije z lokalnimi javnimi organi kot so šole, javne uprave, lokalna policija in NVO.

Ta predstavitev se osredotoča na analize politik, s katerimi do dovoljenega naselja Sintov pristopajo desničarske in kasneje levičarske lokalne uprave v majhnem mestu na severu Italije. Raziskava se je začela leta 2010 in še vedno traja.

Metodologijo predstavlja poglobljeno etnografsko delo na terenu v naselju Sintov in poglobljeni intervjuji s ključnimi akterji kot so socialni delavci (projekta »Figli del vento«), vzgojitelji, policisti, uradniki, učitelji, posamezni Sinty, javni uslužbenci itd. Gre za zanimiv primer, saj so se oblikovalci politike na predlog lokalne NVO, ki izvaja socialni program v naseljih, odločili, da vzpostavijo medinstitucionalno okroglo mizo z naslovom »Okrogla miza o Sintih« z namenom vodenja naselja na bolj vključevalen način. Tako javni organi kot tudi zasebni sektor so povabili vse akterje, ki delajo s Sinty. Povabljeni sta bila tudi dva predstavnika Sintov, da se udeležita srečanja, in če navedemo slogane, ki so jih uporabili politiki in javni uradniki, dejavno sodelujeta v procesu odločanja. S to študijo primera smo analizirali, kako sta dve različni upravi upravljali in še upravljata ta proces, kako sta v preteklosti obvladovali in kako v sedanjosti obvladujeta zahteve in predloge Sintov, kateri pristop sta izbrali za obravnavanje skupine Sintov ter njegove posledice za razmerje med Sinty in neromsko družbo.

Projekt SKUPA-J – uspešna izvedba preventivnih aktivnosti v romski skupnosti

Manuel Vesel, višji policijski inšpektor, Policijska akademija, Generalna policijska uprava, Ljubljana, Slovenija,

e-naslov: manuel.vesel@policija.si

Do predstavitev prosjnic dostopate s klikom na naslov prispevka.

Sobivanje različnih etničnih in narodnostnih skupin je eden izmed pogojev za razvoj in napredek vsake družbe. K uspešnemu izgrajevanju pozitivnega odnosa med pripadniki različnih skupin veliko prispevamo tudi v policiji, kjer strmimo k izgrajevanju sodobne, predsodkov osvobodjene organizacije, ki si prizadeva za spoštovanje in uresničevanje človekovih pravic in svoboščin, in sicer za vse prebivalce enako. Z izobraževanjem, ki je tudi podlaga uspešni socialni integraciji, lahko preprečimo in premagamo številne konflikte, ki velikokrat izhajajo iz neznanja, nerazumevanja in strahu pred nepoznanim. S preprečevanjem in uspešnim reševanjem konfliktov pa se izboljšuje tudi raven varnosti v državi. V policiji zato že vrsto let skupaj z drugimi pristojnimi institucijami, nevladnimi organizacijami in predstavniki romske skupnosti izvajamo preventivne aktivnosti in programe za delo v večkulturni družbi. V letu 2013 pa smo se pridružili tudi projektu SKUPA-J. Ime projekta izhaja iz romske besede „skupa“, ki pomeni skupaj. Romski besedi je dodana še črka „j“, kar nazorno združuje romsko in slovensko besedo, ki imata enak pomen. Združitev besed pa simbolizira sodelovanje romske in slovenske skupnosti. Namen projekta je bil preseči družbena nerazumevanja in razlike, ki izhajajo iz etnične oziroma narodnostne pripadnosti ter dvigniti kakovost sobivanja med večinskim prebivalstvom in romskimi skupnostmi. Projekt SKUPA-J je bil v grobem razdeljen na dva glavna dela: prvi je namenjen javnim uslužbencem (predvsem iz centrov za socialno delo in ostalim javnim uslužbencem), ki so v stiku z romsko populacijo, drugi del pa je namenjen pripadnikom romske skupnosti. Člani projektne skupine so v času trajanja projekta izvedli 15 delavnic, ki se jih je udeležilo 279 javnih uslužbencev, ki delajo z Romi. Izvedli so tudi 5 tečajev učenja romskega jezika, ki se jih je udeležilo 69 udeležencev. Z namenom izmenjave informacij, znanja ter dobrih praks je bil izveden sestanek s 14-imi romskimi koordinatorji, ki so sodelovali v projektu. Za neposredno delo v romski skupnosti je policija v romskem naselju Dobruška vas 35, občina Škocjan postavila mobilno učilnico in uredila infrastrukturo za nemoteno delo. Zaposleni delavki sta v mobilni učilnici vsak delovni dan, med 09.00 in 13.00, z romskimi predšolskimi otroci izvajale aktivnosti po pripravljenem programu. V nadaljevanju se je projektu priključil tudi program Centra za šolske in obšolske dejavnosti MZIŠ, in sicer sta zaposleni delavki med 13.00 in 15.00 uro izvajali

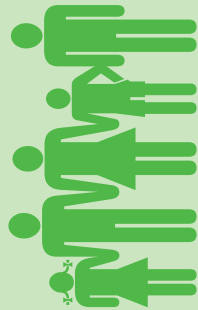

učno pomoč otrokom, ki so prišli iz šole. Na povabilo policije so v mobilni učilnici aktivnosti izvajali tudi zaposleni Društva za razvijanje prostovoljnega dela Novo mesto in Zdravstvenega doma Novo mesto, ki so izvedli 11 delavnic s področja zdravstvene vzgoje. Policija je pri izvajanju projekta kontinuirano sodelovala tudi s predstavniki Občine Škocjan, ki je nastopila kot partner v projektu ter z Agrarno skupnostjo Škocjan, Osnovno šolo Frana Metelka Škocjan in romskimi organizacijami. Posebej velja izpostaviti sodelovanje s predstavnicco mednarodne organizacije GAIN iz Nizozemske, ki je za prebivalce romskih naselij Dobruška vas dvakrat organizirala pomoč v obliki šolskih potrebščin, igrač ter oblačil. Izvedba vseh aktivnosti po projektu SKUPA-J je vsekakor presegla pričakovanja in zastavljene cilje. Najbolj viden pozitiven učinek se je pokazal pri vstopu otrok v 1. razred osnovne šole, ki so skoraj tri mesece pred tem obiskovali mobilno učilnico v Dobruški vasi 35, saj so razumeli slovensko, ni jih bilo strah in so lahko sodelovali pri pouku. Izvajanje projekta SKUPA-J je imelo pozitiven odziv tudi pri predstavnikih lokalne skupnosti, predstavniki romske skupnosti, kakor tudi posameznih institucij na območju PU Novo mesto. S projektom SKUPA-J je policija aktivnosti zaključila s 30. 6. 2015. Za nadaljevanje dobre prakse in učinkov projekta je policija po dogovoru vso infrastrukturo prenesla na občino Škocjan, izvajanje vsebin z otroci v mobilni učilnici pa nadaljujeta delavki v okviru programa Centra za šolske in obšolske dejavnosti na MZIŠ.

Darja Brezovar
(ravnateljica Osnovne šole Bršljin, Novo mesto, Slovenija)

Za sodelovanje na tej konferenci smo se odločili, ker smo šola z največjim številom romskega prebivalstva v dolenjski in širši regiji, morda celo v Sloveniji, ker smo temu področju namenili veliko dela in časa, ker smo želeli predstaviti, kaj počnemo in kako to počnemo, ter zato, ker želimo sami pridobiti nova znanja na tej konferenci.

Vzorci potrošništva Romov – določanje prednostnih nalog

Mag. Ana Popović, univerzitetna asistentka, Ekonomska fakulteta, Univerza v Nišu, Niš, Srbija,

e-naslov: ana.popovic@eknfak.ni.ac.rs

Do predstavitev prosajnic dostopate s klikom na naslov prispevka.

Do predstavitve projekta na e-RR platformi dostopate s klikom na OGLED PROJEKTA.

Načini načrtovanja in organizacije potrošnje predstavljajo manifestacijo tako finančne kot ekonomske pismenosti. Zato avtorica v tej raziskavi opisuje vzorce potrošništva Romov v vseh državah, vključenih v projekt Finally (Bolgarija, Grčija, Italija, Srbija, Slovaška, Slovenija), ki temeljijo na ugotovitvah izvedenih terenskih raziskav.

Raziskava se osredotoča na vprašanje določanja prednostnih nalog. Cilj je raziskati, ali obstajajo podobni vzorci potrošnje in splošne prednostne naloge pri Romih v vseh omenjenih državah. Predstavljeni so nekateri splošni sklepi in posledice ter določena navodila za prihodnje raziskave.

Posledice slabega spremljanja učinka socialnega transferja in razmisleki o predlogih za večjo učinkovitost »socialne države«

Janez Doltar, Mestna občina Novo mesto, Novo mesto, Slovenija,
e-naslov: janez.doltar@novomesto.si

Do vsebine predstavitve dostopate s klikom na naslov prispevka.

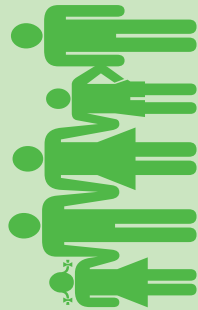
Slovenija je kot članica EU demokratična in med drugim tudi socialna država, kar je v smislu humanizma historično gledano velika pridobitev. Kot vsaka sistemska novost v razvoju civilizacij, tudi ta prinaša določene slabosti in nas kot družbo postavlja pred nove izzive nadgrajevanja obstoječega družbenega sistema.

SOCIALNI TRANSFER in ostale bonitete

- a) Otroški dodatek
- b) Socialna pomoč (denarna pomoč)
- c) Starševski dodatek
- d) Subvencije za najemnine
- e) Subvencije vrtca
- f) Šolska prehrana
- g) Brezplačna pravna pomoč
- h) Rtv naročnina
- i) Neplačevanje kazni

NEGATIVNI UČINKI socialnega transferja

- 1. Nemotiviranost za zaposlitev
- 2. Nemotiviranost za izobraževanje
- 3. Nemotiviranost za spoštovanje zakonodaje (neplačevanje kazni)
- 4. Povečevanje neproduktivnega dela prebivalstva

TABELA 1: Porast števila Romov od leta 1984 do 2015.

Kako preseči »gordijski voz« negativnih učinkov socialne države? To se te dni sprašuje in skuša prilagoditi trenutnim razmeram celotna EU. Predvsem pa se je potrebno zavedati, da ne obstaja enostranski odgovor, ki bi za vse čase odpravil anomalije. Zapletenost družbenih odnosov zahteva nenehne spremembe in iskanje časa primernih rešitev. Do teh pa pridemo samo z voljo, ki pa je v slovenski politiki ta trenutek ni čutiti. Prav zato sem se upal na tako pomembni konferenci dotakniti problematike, ki ima posledice tudi za romsko skupnost v RS.

NASELJE/ LETO	1984	1995	1997	2003	2008	2011	2014	2015	Index/ N
Brezje/ Žabjak	214	309	373	446	535	598	646	657	3,07
Šmihel	50	72	87	99	114	107	133	125	2,50
Poganci	42	55	73	70	67	52	57	66	1,57
Ruperč vrh	42	58	66	65	46	65	71	88	2,09
Otočec	21	24	58	17	17	23	25	27	1,29
Ukrat	18	19	24	31	31	38	35	49	2,7
Novo mesto	0	0	19	18	18	12	23	15	15
Graben	10	11	11	14	8	0		0	0
SKUPAJ	397	548	674	760	836	895	990	1027	1027

PREDLOGI (osebno razmišljanje)

1. Socialno podjetništvo.
2. Odgovornost prejemnikov socialnega transferja do države (davkoplačevalcev).
3. Postavitev kriterijev prispevka upravičencev pri višini socialnega transferja.
4. Kadrovska okrepitev na CSD-jih na območjih kjer živijo večje romske skupnosti.
5. Motivacija upravičencev do ST k iskanju rešitev.

Svoj prispevek h konferenci zaključujem z znanim kitajskim pregovorom, da je bolje pomagati tistemu, ki potrebuje pomoč s tem, da namesto, da mu ribo damo, raje naučimo ribo uloviti, da bo jutri lahko skrbel zase in svoje bližnje.

Finančna pismenost za boljšo kakovost življenja

Mag. Gabi Ogulin Počrvina, Razvojno izobraževalni center Novo mesto, Novo mesto, Slovenija,

e-naslov: gabi.ogulin.pocrvina@ric-nm.si

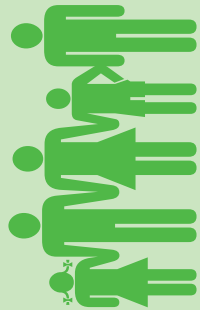
Do predstavitev prosim dostopate s klikom na naslov prispevka.

*Do predstavitev projekta na e-RR platformi dostopate s klikom na **OGLED PROJEKTA**.*

Romska manjšina se sooča z visokim tveganjem za revščino in brezposelnostjo, saj jo v času gospodarske krize pestijo slab ekonomski položaj, visoka nepismenost, slabo znanje o upravljanju z denarjem in izvajanju finančnih transakcij ter iskanje zanesljivih informacij in sprejemanje dolgoročnih odločitev. Zato obstaja jasna potreba po izvajanju finančnega izobraževanja, ki obravnava specifične okoliščine romske skupnosti. Glavni cilj projekta FINALLY je tako dvigniti raven finančne pismenosti med odraslimi Romi.

V triletnem projektu, ki se izteka (financiran s strani Evropske unije skozi program Vseživljenjsko učenje), smo premišljeno snovali vsak korak pri nastajanju in razvoju programa za finančno pismenost Romov. Sprva smo po enotni metodologiji opravili raziskavo o potrebah romske populacije po finančni pismenosti, v vseh šestih partnerskih državah (Italiji, Grčiji, Bolgariji, Srbiji, Sloveniji in na Slovaškem). Na podlagi teh spoznanj smo razvili 56-urni izobraževalni program, s katerim želimo pri udeležencih:

- povečati zavedanje o njihovih vsakdanjih odhodkih in analiziranje dobrih ter slabih praks, ki jih uporabljajo (pregled denarnih tokov v gospodinjstvu in dejanskih potrošniških navad), ter nudenje pomoči pri nadzoru družinskih izdatkov;
- z uporabo orodij za kratkoročno in dolgoročno načrtovanje izboljšati sposobnost načrtovanja in postavljanja prioritet; raziskati njihove vire dohodkov (formalne in neformalne), izboljšati njihovo sposobnost sprejemanja tehtnih finančnih odločitev, doseči razumevanje koncepta cenovne primernosti in potrošnje;
- razviti pristope za varčevanje in vlaganje denarja; cilj je ovrednotiti in dopustiti iniciative, ki jih Romi že izvajajo, ter zagotoviti njihovo širjenje, kot tudi poiskati nove pristope, ki spodbujajo varčevanje in investicije;
- razviti sposobnost ocenjevanja tveganja pri posojilih in dolgovih; raziskava je pokazala, da je zadolženost rezultat med drugim pomanjkanja načrtovanja, visokih obrestnih mer in izposojanja denarja pri neformalnih posojilodajalcih; usposabljanje je zato potrebno na področju ocenjevanja tveganj, ki se pojavijo pri osebnih posojilih ali zadolževanju;
- spodbujati k iskanju zaposlitve oz. samozaposlitvenih priložnosti.

Izobraževalni program Finally je sestavljen iz štirih modulov:

1. Proračun gospodinjstva – načrtovanje vnaprej in pametna poraba denarja
2. Varčevanje za prihodnost
3. Razumno izposojanje
4. Povečanje prihodkov

Program in vsa nastala gradiva so oblikovana za mlade odrasle Rome, ki imajo pogosto višjo izobrazbo kot njihovi sorodniki in so bolj dovzetni za izobraževanje. Postajajo vedno bolj samostojni pri upravljanju svojih financ in so ključni akterji družbenih sprememb.

Znanje postaja orožje razvoja, zato je pomembno, da ga bodo v čim večji meri za boljšo kakovost življenja deležni tudi Romi.

MSc. Branko Soćanac
(direktor Urada vlade za človekove pravice in pravice narodnih manjšin, Republika Hrvatska)

V teh dveh dneh smo videli zelo zanimive zamisli z možnostmi za povezovanje. Med drugim lahko vidimo, da je vprašanje, ki smo ga predstavili, zelo pomembno, in sicer povezovanje med zainteresiranimi stranmi, saj potrebujemo popoln vpogled v situacijo, ko govorimo o Romih.

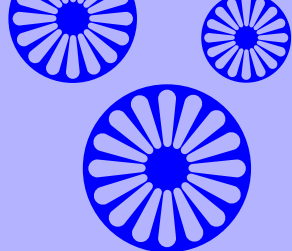

Luc Monnin
(CATHS, Francija)

Ta konferenca me je navdušila, saj lahko na takšnem dogodku ostalim ljudem razložimo, kaj počnemo, lahko izmenjavamo znanje, vzamemo in damo. Lahko pojasnimo, s čim se ukvarjamo ter pomagamo nekomu, ki mu lahko naše izkušnje koristijo. Prav tako lahko spoznamo ljudi z različnimi lastnimi izkušnjami.

Folkloristika, etnografska in dialektološka raziskava Romov in Sintov v Severnem Porenju –Vestfaliji (Köln, Düsseldorf, Duisburg, Essen, Gelsenkirchen, Wuppertal)

Dr. Trajko Petrovski, Institut za folklor „Marko Cepenkov“, Skopje, Makedonija,
e-naslov: petrovskitrajko@yahoo.com

Do vsebine predstavitve dostopate s klikom na naslov prispevka.

Strategija in opis raziskovalnih dejavnosti v projektu

Ta projekt se osredotoča na folkloristiko, etnografske in dialektološke raziskave Romov in Sintov v Severnem Porenju–Vestfaliji.

Raziskava se bo dve leti izvajala v mestih Köln, Düsseldorf, Duisburg, Essen, Gelsenkirchen in Wuppertal.

Ustno izročilo je mati literature. S folkloro mislimo verbalne stvaritve širokih množic, ki odražajo njihovo življenje v različnih pojavnih oblikah. Beseda folklor izhaja iz Folk = ljudje in Lore = smisel.

V literarnem prevodu to pomeni: znanje ljudi, ljudska modrost.

Folklor je kompleksna zadeva in ima več vidikov. Srečamo jo v mestih, vaseh, v družinah.

Romska folklor vsebuje pesmi, zgodbe, legende, anekdote, glasbila, plese, šege, otroške igre, vzdevke, tradicionalne praznike, tradicionalno romsko hrano, tradicionalna oblačila in nekatere značilne obrti kot je npr. kovaštvo od Indije do Evrope.

Aktivnosti programa se bodo začele z zbiranjem empiričnega gradiva s področja etnično-kulturne identitete. Evidentirali bomo romsko folkloro (pesmi, zgodbe, legende, anekdote itd.). V etnografskem smislu bo poudarek na opazovanju in proučevanju poročnih običajev, verskih običajev in strukturi družin. S področja dialektologije bomo evidentirali romska narečja v Severnem Porenju–Vestfaliji, to so Gurbet, Arli, Kaldaraš, Lovari in sintska narečja.

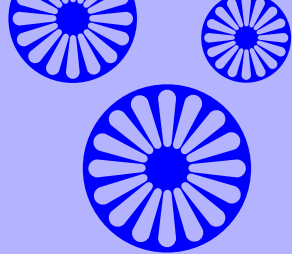

Naša terenska raziskava bo evidentirala dejansko stanje etnično-kulturne tradicije in romska narečja. Naredili bomo zvočne zapise in video posnetke, ki bodo dokumenti in viri za raziskovanje. To gradiva s področja folkloristike, etnografije in dialektologije bodo analizirana v okviru predmeta raziskave, razvrščena in sistematizirana.

Poudarjamo, da gre za pionirsko znanstveno raziskavo Romov v Severnem Porenju-Vestfaliji. Pričakujemo, da nam bo izvajanje tega projekta prineslo pomembne rezultate ter poznavanje mnogih vidikov romske tradicionalne kulturne dediščine v Severnem Porenju-Vestfaliji. Prav tako upamo, da bodo rezultati tega projekta pomembni za nadaljnje primerjalne znanstvene študije. S področja romske etnologije bomo preučili poroke, vero, obrede, praznovanje praznika Erdelezy (Sv. Jurij) v romskih družinah v Severnem Porenju-Vestfaliji. Tretji del raziskovalnega projekta se bo posvetil romskim narečjem v Düsseldorfu, Kölnu, Essnu and Duisburgu. Pristop k dialektologiji kot delu jezikoslovja bodo predstavljala narečja in govorni vzorci. Izraz ‚narečje‘ je splošno razumljen kot del širše jezikoslovne celote in služi za komunikacijo med ljudmi določene skupnosti, ozemeljsko ali socialno omejene.

Romski jezik izvira iz starodavnih indijskih jezikov in kaže tipološko bližino srednjeindijskih in novih indijskih jezikov. Romski jezik, ki ga predstavljajo različna narečja, lahko običajno razdelimo na dve skupini: na Vlahe in ne Vlahe. V skupino Vlahov spadajo narečja Gurbet, Lejah, Kaldaraš, Lovari, medtem ko med narečja ne Vlahov spadajo narečja grško-turških Romov, kot sta arlijsko in sintsko, ki sta narečji Romov v Nemčiji.

Cilj naše dialektološke terenske raziskave Romov v Severnem Porenju-Vestfaliji je zbrati značilnosti romskih jezikov in narečij s pomočjo njihove folklore (pesmi, zgodbe, anekdote in legende). Rezultati tega bodo zelo pomembni za pripravo študije romske dialektologije, ki vsebuje različna besedila v narečjih Romov iz Severnega Porenja-Vestfalije. Uporabni bodo za potrebe jezikovnih inštitutov in fakultet ter za nadaljnje primerjalne jezikoslovne in etnološke znanstvene študije. Raziskava romskih narečij bo prispevala k zagotavljanju informacij o njihovi namestitvi in obstoju. V okviru raziskovalnega projekta bom za študente etnologije na Inštitutu za etnologijo Univerze v Kölnu skupaj s profesorjem Michaelom Bolligom organiziral seminarje in znanstvene delavnice na temo tradicionalne romske kulture (zgodovina romskega naroda, romska kultura) v Kölnu, Düsseldorfu, Duisburgu, Essnu, and Wuppertalu z namenom spodbujanja romske tradicionalne kulture in jezika.

Cilji raziskave

Cilj projekta je voditi raziskavo in analizo, folklore, etnografskih podatkov in jezika priseljenih romskih skupnosti Severnem Porenju–Vestfaliji. Najbolj izrazit in bistven element romske folklore sta glasba in pesništvo kot tradicionalna simbola, ki sta posebna in pomembna. Zamisel o preučevanju kulturne dediščine v multikulturni družbi lahko prispeva k premagovanju medsebojnih razlik in zbliževanju skupnosti, ki živijo v Severnem Porenju– Vestfaliji. To je možno s poznavanjem kulture drug drugega, zastopanjem svoje lastne kulture, kar bo pozitivno vplivalo na okolje, v katerem živijo. Reprezentativni rezultati raziskave bodo združeni v študijah, za katere upamo, da bodo osnova za nadaljnje raziskave, v smeri iskanja znanstvenih razlag družbenih pojavov. Uporabniki besedil si bodo ustvarili bolj jasno sliko o trenutnem družbenem stanju Romov. Te študije bodo neke vrste vodilo pri preučevanju tega segmenta večkulturne Nemčije. Ta projekt bo poskusil osvetliti pogled Romov na migracijo s primerjalno raziskavo, ki bo osnovana v romskih skupnostih in romskih domovih.

Projektne dejavnosti

Raziskava se bo izvajala v Severnem Porenju–Vestfaliji (Köln, Düsseldorf, Duisburg, Essen, Gelsenkirchen in Wuppertal) na naslednjih ravneh:

- Terensko raziskavo bom vodil sam (prof. dr. Trajko Petrovski) s pomočjo asistenta.
- Zbirali in dokumentirali bomo romske zgodbe, legende, anekdote in navade.
- Razbiranje in izbira folklorističnega in dialektološkega gradiva.
- Razlaga gradiva kot rezultat podatkov terenskega dela.
- Organizacija seminarjev ali delavnic v obdobju trajanja projekta v Nemčiji.

Iz tega projekta si obetamo pomembne rezultate, saj bo zbiranje gradiva s področja romske folklore, etnografije in dialektologije zagotovilo empirično gradivo (poročne navade, verske pesmi in obredi, romska narečja Arli, Džambazi, Kovači, Gurbeti), ki bo prispevalo k ohranjanju romske kulturne dediščine, tradicij in jezika ter bo pomagalo vključevanju Romov v nemško družbo.

Načrtovanje, dinamika in organizacija raziskave

Faze raziskovanja

Cilj raziskave je analiza in opredelitev romske folklore, poročnih običajev in obredov, vere s posebnim poudarkom na navadah muslimanskih Romov v Düsseldorfu, struktura romskih družin in raziskava narečij romskega jezika, ki ga najdemo v Severnem Porenju–Vestfaliji.

Prva faza projekta je sestavljena iz skrbnega koledarskega načrta za opazovanje dogodkov in organiziranje stikov za zbiranje podatkov na terenu.

Druga faza je dešifriranje in analiza zbrane folklore, opazovanih družinskih in družabnih dogodkov ter jezikovnega gradiva Romov v Severnem Porenju–Vestfaliji.

Rencont'roms nous: Kulturni projekt za vključevanje romske populacije

Farida Aouladomar, Organization Rencont'roms nous, Toulouse, Francija,
e-naslov: rencontromsnous@gmail.com

Nathanaël Vignaud, Organization Rencont'roms nous, Toulouse, Francija,
e-naslov: nathanael.vignaud@gmail.com

Do vsebine predstavitev dostopate s klikom na naslov prispevka.

*Do predstavitev projekta na e-RR platformi dostopate s klikom na **OGLED PROJEKTA**.*

Rencont'roms nous je kulturna organizacija, ki je nastala 2014 s sedežem v Toulousu, Franciji. Spodbuja romsko kulturo z organizacijo različnih dejavnosti z namenom povečanja dovzetnosti splošne javnosti, pospeševanja odnosov med Romi in širšo javnostjo, srečevanja Romov v drugačnih okvirih, pa tudi vključevanja Romov v kulturo življenje v Toulousu.

Za začetek uresničevanja teh ciljev posredujemo na treh področjih:

- organizacija različnih kulturnih multidisciplinarnih dogodkov (koncerti, razstave, konference, karneval v Toulousu ...),
- posredovanje na šolah, kjer s programom „Rencont'roms nous at school“ ozaveščamo šolarje o diskriminaciji,
- predlogi umetniških in kulturnih delavnic za spodbujanje razvoj umetniških in kulturnih praks (cirkus, gledališče, glasba, ples, lutke ...).

Tako smo od leta 2014 organizirali 20 kulturnih prireditev in 7 umetniških delavnic. Za vključevanje romskega prebivalstva delamo s 3 naselji v Toulousu (La Flambère, Rupé and Grynfoegel), kjer živi 400 Romov. Tako je Rencont'roms nous projekt z Romi in le zgolj o njih: vključeni so v vsako aktivnost.

Nazadnje je Rencont'roms nous projekt, ki združuje veliko različnih partnerjev z različnih področij (romsko prebivalstvo, kulturne organizacije, organizacije, ki delajo z njimi, javne institucije, fundacija EDF ...).

S projektom Rencont'roms na primer že 2 leti sodelujemo na karnevalu v Toulousu in Romi so zelo vključeni v ta projekt: izberejo temo karnevalskega voza, 2 meseca sodelujejo pri njegovi gradnji, vadijo za dan karnevala in so vodje glasbene animacije.

V letu 2015 je bila tema »drakula«, prisotnih je bilo približno 100 Romov in 52 prostovoljcev. V 2016 bosta temi nogomet in cirkus.

Več informacij: www.rencontromsnous.com

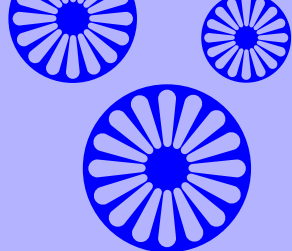
Romska kultura na Slovaškem

Dr. Michal Kozubík, Inštitut za romske študije, Fakulteta za družbene vede in zdravstvo filozofa Konstantina, Univerza v Nitri, Slovaška,
e-naslov: mkozubik@ukf.sk

V slovaški literaturi o Romih ni prisotnih del, ki bi kompleksno obravnavala tradicionalno romsko kulturo v kraju Podtatranský in vzhodnem delu Slovaške. Izjema je delo Samuela Augustini ab Hortis »Von demheutigen Zustande, sonderbaren Sitten und Lebensart, wie auch von denen übrigen Eigenschaften und Umständen der Zigeuner in Ungarn« (o današnjem stanju, posebnih običajih in načinu življenja kot tudi ostalih lastnostih in okoliščinah ciganov na Madžarskem).

Cilj prispevka je analiza vsebine omenjenega dela (napisanega 1775) ter posodobitev razvrstitve kulturnega pojava, umeščenega v sedanjem času, s pomočjo strokovnjakov.

Prispevek je tematsko sestavljen iz treh delov. V uvodu avtor opisuje Inštitut za romske študije na Slovaškem. Nato analizira osnovna terminološka izhodišča o romski kulturi z antropološkega vidika. Vsebino zadnjega dela predstavlja predstavitev in primerjava družbeno-kulturnih ureditev, artefaktov in idej, ki jih je avtor pridobil od ab Hortisa in njegovih lastnih zamisli. Avtorjeva razlaga in razumevanje ne temeljita na znanju, ki ga je pridobil od »zunaj«, vendar odražata avtorjeve zamisli in sklepe, ki so rezultat njegovega neposrednega bivanja v naselju. Možno je najti tradicionalnost romskih kultur v obliki preživelih »fosilov« v okolju naselij, ki so na meji kulture koncepta revščine in aksiološko zaznavanje terminološke opredelitve kulturnega pojava.

Le Collectif Roms CHAKARAKA - Romsko društvo CHAKARAKA

Yvan Bogati, Association Collectif Roms CHAKARAKA, Bordeaux, Francija,
e-naslov: yvan.bogati@gmail.com, chakaraka.orchestra@gmail.com

Do predstavitev prosjnic dostopate s klikom na naslov prispevka.

*Do predstavitve projekta na e-RR platformi dostopate s klikom na **OGLED PROJEKTA**.*

Z našim društvom smo želeli biti priča, da je mogoče priti do velikega napredka pri spoznavanju Romov, če se posvetimo njihovi kulturi.

Kultura je ta, ki nas povezuje, še posebej glasba.

Naše delovanje na tem področju ostaja skromno, vendarle smo ponosni, da nam uspeva že od leta 2011, prav zahvaljujoč glasbi, združiti Rome in Francoze, da se spoznajo, družijo, poplešejo, kaj skupnega pojedjo in z vsem tem širijo drugačen pogled na Rome od tistega političnega in medijskega, ki jih zagrizeno preganja ter krepi rasistične in ksenofobične ideje.

Ustvariti orkester je dosti preprosta zadeva, vendar pri Romih zaradi njihovega težkega življenja to ni tako lahko. Voditi ga že štiri leta pa še toliko težje.

Poleg orkestra smo ponosni tudi na našo prvo razstavo fotografij, gledališko igro ter dokumentarec, predvsem pa na našo vse večjo prisotnost v romskih naseljih.

In to je tisto pravo plačilo za vse prostovoljce našega društva.

Mednarodne in državljanske možnosti za diskriminirane posameznike

Eudes Bastid, koordinator projektov pri Društvu za razvoj pobud ADICE, ADICE Francija NVO, specializirana na področju razvoja, Roubaix – severna Francija, Francija,

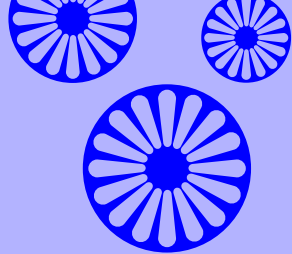
e-naslov: eudes.bastid@adice.asso.fr

ADICE je nepridobitna organizacija, ki je bila leta 1999 namenoma ustanovljena v najrevnejšem mestu Francije, da odpre nove možnosti ljudem z manj priložnostmi. Prav zares je sever Francije področje, kjer je zabeležena najvišja stopnja brezposelnosti mladih, skupaj z najvišjo stopnjo ljudi migrantskega porekla.

Naša prednostna naloga je podpreti enake možnosti in omogočiti socialno vključevanje diskriminiranih ljudi – še posebej mladih. Skupni pristop, ki smo ga sprejeli, je, da mladi sodelujejo v evropskih in mednarodnih programih mobilnosti – bodisi v okviru pripravništva ali prostovoljnega projekta – da začrtajo ali obogatijo svojo poklicno pot. Mobilnost je učinkovito orodje za pridobivanje novih poklicnih in osebnih spretnosti. Prav tako je sredstva za olajšanje vključevanja na trg dela in spodbujanje udeležbe mladih v procesih odločanja.

Pri spremljanju mladih se resnično posvečamo njihovem mentorstvu. Pomembno je, da jih usmerjamo in ocenjujemo, kaj želijo doseči v prihodnosti, zahvaljujoč tej izkušnji v tujini, da bi dosegli čim večji pozitivni učinek. Te možnosti, ki jim jih lahko ponudimo, so rezultat široke partnerske mreže, ki smo jo širili več kot 15 let. Kot primer organiziramo več srečanj za dvig ozaveščenosti in obveščenosti v tesnem sodelovanju z drugimi lokalnimi akterji. Poleg tega smo razvijali nova orodja in metode za pospeševanje vključevanja marginaliziranih skupin kot so Romi, zahvaljujoč našemu sodelovanju v projektu eRoma Resource.

Ker stalno zagovarjamo prakse in dejavnosti v smeri enakih možnosti, zmeraj iščemo nove projekte, ki bodo podprli nove pristope. Tako smo trenutno udeleženi v evropskem projektu, ki si prizadeva vzpostaviti pilotni program za ekonomsko in socialno vključevanje žensk z migrantskim poreklom.

Združenje za romsko kulturo na Poljskem

Arkadiusz Wiecha, Poljska,

e-naslov: arewi@interia.pl

Sandra Sarnowska, Association of Roma Culture in Poland, Poljska,

e-naslov: ssarnowska2@gmail.com

Do vsebine predstavitve dostopate s klikom na naslov prispevka.

Združenje za romsko kulturo na Poljskem je nevladna organizacija, ki dela za romsko skupnost na področju poklicnega aktiviranja Romov ter preprečuje nestrpnost in ksenofobijo do Romov. Delamo tudi z drugimi skupinami, ki jih ogroža izključitev na vseh področjih družbene in ekonomske izključenosti. Predhodne dejavnosti smo uresničili, zahvaljujoč sposobnosti namenske uporabe sredstev iz Evropskega socialnega sklada. V preteklih letih smo zaključili raziskovalni projekt v okviru programa EQUAL za Poljsko 2004–2008 in druge projekte o poklicnem aktiviranju Romov, ki so bili namenjeni Romom v okviru operativnega programa človeškega kapitala.

Oba raziskovalna projekta, kot tudi projekti za poklicno aktiviranje Romov, so bili namenjeni spodbujanju ekonomske dejavnosti romske etnične manjšine, dvigu javne ozaveščenosti Romov v svojem socialnem okolju ter izboljšanju sposobnosti Romov za delo. Organizirali smo usposabljanja in jim ponudili priložnost za pridobivanje delovnih izkušenj. Pri romski skupnosti je pomembno razmisliti o spodbujanju romske kulture in tradicije. Spoznavanje kulture in tradicij različnih manjšinskih skupnosti odpravlja predsodke in omogoča lažjo družbeno sprejemljivost, saj oviro večinoma predstavlja strah pred neznanim.

Navkljub dejstvu, da je delo z Romi težko, lahko prinese veliko zadovoljstva, še posebej če delate z otroci in mladimi, ki imajo dejansko možnost, da spremenijo svoj družbeni status in postanejo polnopravni državljani v svojih lokalnih skupnostih. Naš cilj je oblikovati kohezijo na osnovi spoštovanja in strpnosti, ki bo Romom omogočala sodelovanje na trgu dela in v socialno-ekonomskih odnosih.

Združenje za romsko kulturo na Poljskem je odprto za vse ukrepe in pobude tako znotraj države kot tudi v drugih evropskih državah.

Glasbena zasedba Mišo Kontrec & Company

Za posebno popestritev uvodnega dela programa mednarodne konference so poskrbeli člani zasedbe Mišo Kontrec & Company. Zasedbo sestavljajo oče Mišo, sin Dominik in prijatelj Jože, ki prihajajo iz romske vasi Pušča v Murski Soboti.

***Ariana Stanca Vacaretu
(Mednarodni konzorcij Branje in pisanje za kritično mišljenje
(LSDGC), Romunija)***

Zelo sem vesela, da sem sprejela povabilo na to konferenco, saj sem imela na eni strani priložnost deliti rezultate naših projektov, hkrati pa tudi imeti plodne diskusije z ljudmi, ki so zainteresirani za isto problematiko, ter se poučiti o drugih pobudah, ki jih lahko implementiramo v naši skupnosti.

Usposabljanje zdravstvenih delavcev za izboljšanje dostopa in kakovosti zdravstvenih storitev za migrante in etnične manjšine, vključno z Romi, projekt MEM-TP

Eva Nemčovská, PhD., Trnava University in Trnava, Public Health Department, Slovaška,

e-naslov: enemcovska@gmail.com

Michal Rafajdus, PhD., Trnava University in Trnava, Public Health Department, Slovaška,

e-naslov: michal.rafajdus@truni.sk

Do vsebine predstavitve dostopate s klikom na naslov prispevka.

*Do predstavitve projekta na e-RR platformi dostopate s klikom na **OGLED PROJEKTA**.*

Cilj projekta MEM-TP (usposabljanje zdravstvenih delavcev za izboljšanje dostopa in kakovosti zdravstvenih storitev za migrante in etnične manjšine, vključno z Romi) je izboljšanje dostopa in kakovosti zdravstvenih storitev za migrante in etnične manjšine v državah EU s pregledovanjem, razvijanjem, preizkušanjem in ocenjevanjem usposabljanja zdravstvenih delavcev, ki si neposredno prizadevajo za zdravje migrantskih in etničnih manjšin.

Prvi pregled (delovni paket 1) je preučeval položaj migrantskih in etničnih manjšin v EU ter opredelil skupne izzive in najboljše prakse za spopadanje s temi izzivi.

Drugi pregled (delovni paket 2) je preučil obstoječa gradiva za usposabljanje, ki so bila razvita na državnih in evropski ravni.

Namen teh gradiv je povečanje kulturne ozaveščenosti in dovednosti zdravstvenih delavcev, razvoj njihovih vodstvenih in upravnih sposobnosti z ozirom na zdravstvene potrebe in pravice ciljne populacije, izboljšanje strokovne usposobljenosti v pomembnih zdravstvenih stanjih ter dvig ozaveščenosti strokovnjakov o ovirah pri dostopu.

Poročila o teh dveh pregledih so zagotovila dragocen prispevek za naslednji korak, to je razvoj modela paketa usposabljanja (delovni paket 3). Ta paket usposabljanja je bil poskusno izveden v šestih državah (Danska, Italija, Poljska, Romunija, Slovaška in Španija). Pred poskusnim izvajanjem so se trije izbrani mentorji iz vsake države usposabljali za uporabo paketa na tridnevni delavnici v

Grenadi v Španiji. Nato so usposobljeni mentorji prilagodili paket usposabljanja svojim državam. Pilotni projekti na državni ravni so se v vsaki državi izvajali aprila/maja 2015 (delovni paket 4). Nato so bili ovrednoteni in model paketa usposabljanja je bil ustrezno popravljen (delovni paket 5).

Ugotovili smo, da so se naši udeleženci strinjali, da je ta tema zelo pomembna, in da jo je treba vedno bolj upoštevati tudi na Slovaškem. Pri zdravstvenih delavcih smo ugotovili tudi prisotnost stereotipov in manjšo dovzetnost za raznolikost.

Marjeta Gašperšič
(direktorica Razvojno izobraževalnega centra Novo mesto, Slovenija)

Na platformi projekta e-RR smo zbrali različne projekte in gradiva s področja vključevanja Romov. Sodobni, virtualni svet je danes najboljši način komunikacije in je praktično dostopen vsem, vendar smo ocenili, da je za povezovanje in sodelovanje ljudi med seboj veliko bolje, da jim na začetku omogočimo bolj osebni stik. To je bil glavni razlog, da smo se odločili za organizacijo konference »Širi obzorja«.

Sodelovanje za zdravje Romov – SORO

Julija Škarabot Plesničar, LU Kočevje, Slovenija

e-naslov: Julija.skarabotplesnicar@lu-kocevje.si

Petra Majer, LU Kočevje, Slovenija,

e-naslov: petra.majer@lu-kocevje.si

Do vsebine predstavitve dostopate s klikom na naslov prispevka.

*Do predstavitve projekta na e-RR platformi dostopate s klikom na **OGLED PROJEKTA**.*

Projekt odgovarja na dolgoletne nerešene izzive na področju vključevanja Romske populacije v zdravstveni sistem. Dejavnosti prispevajo k zmanjšanju razlik v zdravju med skupinami uporabnikov s povečanjem ozaveščenosti romske populacije o pomenu zdravja, izboljšanjem komunikacije javnih delavcev, medinstitucionalnim sodelovanjem in trajnim financiranjem romskega koordinatorja in mobilne zdravstvene službe.

Razvitih in testno izvedenih bo 5 preventivnih programov:

- Predstavitev zdravstvenega sistema in zdravstvenega zavarovanja.
- Zdravju koristna živila.
- Zdravstveno varstvo romskih predšolskih otrok.
- Širjenje zdravega življenjskega sloga z namenom preprečevanja odvisnosti.
- Usposabljanja za zdravstvene delavce in strokovno javnost.

Izdelan in izveden bo načrt za zdravstveno oskrbo na terenu. Programi bodo namenjeni Romski skupnosti v JV Sloveniji in strokovnim delavcem, ki delajo z njimi.

Raziskovalne in projektne aktivnosti, osredotočene na zdravje migrantov in Romov na oddelku za javno zdravje

Daniela Kállayová, PhD., MPH. Trnava University in Trnava, Public Health Department, Slovaška,
e-naslov: daniela.kallayova@truni.sk

Do vsebine predstavitve dostopate s klikom na naslov prispevka.

Do predstavitve projekta na e-RR platformi dostopate s klikom na OGLED PROJEKTA.

Oddelek za javno zdravje na Univerzi Trnava je sodeloval v več projektih za izboljšanje dostopa do zdravstvenih storitev za Rome in člane drugih manjšin v Bolgariji, Romuniji in na Slovaškem. Vsi projekti za Rome, v katerih smo sodelovali, so bili osredotočeni na razvoj določenih vidikov večkulturnega pristopa.

Projekt v Romuniji je obravnaval nasvet romunskemu Ministrstvu za javno zdravje glede razvoja politike v smeri zmanjševanja ovir, s katerimi se srečujejo Romi in druge manjšine pri dostopu do zdravstvenih storitev. Projekt v Bolgariji je nosil naslov Vključevanje ranljivih manjšinskih skupin s posebnim poudarkom na Romih v izobraževanje in zdravstvo. Projekt, ki ga je v Slovaški republiki financiralo Ministrstvo za izobraževanje, se je osredotočal na ocenjevanje učinkovitosti zdravstvenih posrednikov na Slovaškem.

Na osnovi naših prejšnjih dejavnosti, ki so bile osredotočene na zdravje Romov, smo bili vključeni v ukrep COST IS1103: »Prilagajanje evropskih zdravstvenih sistemov raznolikosti« (ADAPT). Cilj tega ukrepa je spodbujanje sprejetja in izvajanja politik, ki se odzovejo na to povečano raznolikost. Gradi na dosežkih ukrepa COST IS0603 (zdravstveno in socialno varstvo za migrante in etnične manjšine – HOME), s katerim so bile pregledane zdravstvene neenakosti med migranti in etničnimi manjšinami kot tudi ukrepi za njihovo odpravo. Mednarodna organizacija za migracije, Migration Policy Group (skupina za migracijsko politiko) in raziskovalna mreža ADAPT so se dogovorile za sodelovanje, da bi obogatile naslednji indeks politike vključevanja migrantov (MIPEX) z novim zdravstvenim področjem.

Rezultati so sedaj predstavljeni na interaktivni spletni strani MIPEX 2015 (mipex.eu). Spoznanja in izkušnje, ki smo jih pridobili iz naših projektних dejavnosti, so razdeljena v tri sklope: Ugotovili smo, da je prenos znanja iz znanosti v sprejemanje odločitev na različnih ravneh (različne potrebe oblikovalcev politike, zainteresiranih strani in vodij skupnosti) zelo zapleten. Uporabnost pridobljenega znanja in njegov dejanski vpliv na kakovost in dostopnost zdravstvenih storitev za migrante in etnične manjšine je v praksi pogosto zelo majhna, zato bi moral biti naš naslednji cilj prehod od opisovanja zdravstvenega statusa Romov in njihovih življenjskih pogojev do ukrepov/posredovanj, ki delujejo.

Reference

1. CEEN Economic Project and Policy Consulting GmbH (CEEN): Final Report on PHARE Contract BG-01-03-0013: Educational and Medical Integration of Vulnerable Minority Groups with the Special Focus on Roma – Component 3: Health at Bulgaria Identification number: Europeaid/121330/D/SV/BG, Dunaj, 2008.
2. Ukrep COST IS1103: Dostopen na spletu: http://www.cost.eu/COST_Actions/isch/IS1103.
3. Migration Policy Group. 2015. Dostopno na naslovu: <http://www.migpolgroup.com/mipex-get-health-strand/>.
4. Office of Minority Health of the U.S. Department of Health and Human Services: National Standards for Culturally and Linguistically Appropriate Services in Health Care, Federal Register 65 (247), 80865–80879, 2000.
5. Twinning Light Project: Assessment of the health status of Roma and the related health care needs. RO-2004/016–772.05.01.02, RO04/IB/OT 08 TL, Ministrstvo za javno zdravje, Bukarešta, 2006.

Objektivni kazalniki in subjektivno dožemanje debelosti in prekomerne teže med člani romske manjšine v regiji Južna Češka

František Dolák, Valérie Tóthová, Věra Adámková, Věra Olišarová, Lenka Šedová, Univerza Južne Česke, Fakulteta za zdravstvene in družbene vede, České Budějovice, Češka

e-naslov: FDolak@zsf.jcu.cz

Do vsebine predstavitev dostopate s klikom na naslov prispevka.

*Do predstavitev projekta na e-RR platformi dostopate s klikom na **OGLED PROJEKTA**.*

Članek se navezuje na projekt subvencionirane raziskave št. COST-LD14114, ki je bil izveden s finančno podporo Ministrstva za izobraževanje, mladino in šport v okviru programa COST (Evropski program znanstvenih in tehničnih raziskav), z naslovom »Debelost in prekomerna teža med člani romske manjšine v regiji Južna Češka«.

Ta članek predstavlja samo delna področja, na katerih medicinski delavec lahko deluje na področju sprememb življenjskega sloga pri romskem prebivalstvu. Gre posebej za vprašanja prekomerne teže in debelosti pri Romih.

Uporabljen je bil vprašalnik o življenjskem slogu z namenom pridobivanja potrebnih podatkov; vprašalnik je obsegal tudi podatke o zgodovini primera, antropometrične meritve, prehranjevalne navade, samoobvladovanje pri hujšanju, zdravstveno varstvo, telesna podoba.

V študiji sta sodelovala 302 Roma. Kar zadeva spol je bilo v skupini anketirancev 152 moških (50 %) in 150 žensk (50 %). Podatki so bili obdelani s statističnim programom SASD.

Rezultati kažejo, da pri romski manjšini obstajajo področja, na katerih

medicinski delavec lahko deluje na področju preprečevanja prekomerne telesne teže in debelosti. Nazorno smo opazili, da člani romske manjšine manj priznavajo tveganja, povezana s prekomerno telesno težo in debelostjo. Poleg tega smo določili področja, na katera je treba usmeriti preventivne ukrepe. Ti zajemajo še posebej ukrepe v smeri motiviranja za preventivne preglede pri splošnem zdravniku in izobraževanje o prehranjevalnih navadah kot tudi izobraževanje o dejavnikih tveganja, ki vodijo v prekomerno telesno težo in debelost ter s tem povezane težave za zdravstveno stanje.

Dr. Vera Klopčič
(Inštitut za narodnostna vprašanja, Slovenija)

Vsi imamo predsodke in stereotipe, vendar ostaja vprašanje: Kako se ti predsodki in stereotipi ohranjajo na individualni in kolektivni ravni; ali obstajajo predsodki tudi znotraj same romske skupnosti? Zame je bil velik izziv, da so na naši okrogli mizi sodelovali predstavniki Romov: Jožek Horvat Muc in Janja Rošer iz akademskih krogov ter dva predstavnike iz prakse. Menim, da lahko na ta način vsaj delno pojasnimo, kako predsodki vplivajo na naš način razmišljanja in naše sobivanje.

Vpliv izbranih vidikov življenjskega sloga na debelost in prekomerno telesno težo med člani romske manjšine v Južno Češki regiji

Radka Prokešová, University of South Bohemia in České Budějovice, Faculty of Health and Social Studies, Češka,

e-naslov: rprokes@zsf.jcu.cz

Do vsebine predstavitev dostopate s klikom na naslov prispevka.

Do predstavitev projekta na e-RR platformi dostopate s klikom na OGLED PROJEKTA.

Uvod

Številne češke študije povzemajo vedenje romskega prebivalstva, vendar se nobena od njih ne osredotoča na problem debelosti in prekomerne telesne teže v tej skupnosti.

Vprašanje preprečevanja debelosti in prekomerne telesne teže je obravnavano v pomembnem subvencioniranem projektu z nazivom »Debelost in prekomerna teža med člani romske manjšine v regiji Južna Češka« reg. št. LD14114, ki je bil izveden s finančno podporo programa COST (Evropski program znanstvenih in tehničnih raziskav), Ministrstva za izobraževanje, mladino in šport v okviru katerega je bil pripravljen tudi ta spis. Cilj dokumenta je opredelitev vpliva izbranih vidikov življenjskega sloga na debelost in prekomerno telesno težo med člani romske manjšine v regiji Južne Češke.

Metodologija

Kvantitativna raziskava je bila izvedena v obliki nadzorovane polstrukturirane razprave, ki je zadevala prehranjevalne navade anketirancev, njihovo duševno stanje, obremenjenost, refleksijo in samorefleksijo, fizično aktivnosti, kajenje, uživanje alkohola, socialno-ekonomske razmere, primarno preventivo in pristop zdravstvenega osebja. Izbrana raziskovalna datoteka je zajemala 600 anketirancev (302 iz romske manjšine in 298 iz večinskega prebivalstva). Izbrano datoteko za romsko manjšino (določena z vzorčenjem po metodi snežene kepe) kot tudi za večinsko prebivalstvo (izbira kvote) lahko štejemo za reprezentativno v smislu spola. Podatki so se zbirali v letih 2014 in 2015 v

Južno Češki regiji in so bili obdelani s statističnim programom SAD s stopnjo pomembnosti $p < 0,05$.

Uporabili smo analizo SWOT (analiza prednosti, pomanjkljivosti, priložnosti in tveganj), da smo izmed raziskovalnih rezultatov lahko izbrali področja, ki oblikujejo rešitve za oblikovanje strategij za preventivne vplive na člane romske manjšine, ki vodijo v zmanjšanje debelosti in prekomerne telesne teže.

Rezultati

Ugotovljene so bile statistično pomembne razlike med anketiranci (tako pri manjšinski kot pri večinski družbi), povezane z življenjskim slogom članov romske manjšine, ki lahko povzroči debelost in prekomerno telesno težo ter posledično vpliva na zdravje posameznikov. Razširjenost kajenja je v primerjavi z večinsko družbo znatno večja pri romski manjšini, kakor je večje tudi število dnevno pokajenih cigaret. Uživanje alkohola, npr. piva, vina in žganja, je znatno manjše v romski manjšini, kot tudi njegova enkratna dnevna poraba. Količina za hrano porabljenih sredstev za odraslega člana družine na mesec kaže na protislovne odnose romske manjšine, medtem kot člani večinske družbe poročajo o znatno bolj pogostih zneskih, ki se gibljejo med 2011 in 4000 čeških kron. Glede na te rešitve, rezultate, ki smo jih zbrali s to reprezentativno eksperimentalno raziskavo, ki so spadali v analizo SWOT, o šibkih točkah življenjskega sloga romske manjšine, bomo ustvarili strategijo za preprečevanje pogostnosti pri romski manjšini, katere cilj bo zmanjšanje dejavnikov tveganja, ki vplivajo na debelost in prekomerno telesno težo pri članih romske manjšine, ki živijo na območju Južno Češke regije.

Zaključek

Rezultati raziskave potrjujejo že znane socialno-ekonomske probleme romske manjšine.

S primerjavo rezultatov, ki smo jih prejeli od anketirancev, smo dognali mnoge statistično pomembne razlike med anketiranci iz manjšinskih in anketiranci iz večinskih družb, ki v analizi SWOT sodijo med pomanjkljivosti življenjskega sloga romske manjšine. Te razlike predstavljajo tudi rešitve za oblikovanje preventivne strategije, osredotočene na zmanjševanje debelosti in prekomerne telesne teže. Najpomembnejše priložnosti s pozitivnim učinkom na zmanjševanje debelosti in prekomerne telesne teže v Južno Češki regiji zajemajo preventivne programe in izobraževalne aktivnosti, usmerjene v preprečevanje debelosti, prehranjevalne navade, zdrav življenjski slog in motiviranje za preventivne zdravstvene preglede, ki se izvajajo v skupnostnih centrih.

Promocija zdravja med Romi

Mojca Šenica, mag. vzgoje in menedžmenta v zdravstvu, Zdravstveni dom Novo mesto, Slovenija,

e-naslov: mojca.senica@zd-nm.si

Vanja Jenič, dipl. medicinska sestra, Zdravstveni dom Novo mesto, Slovenija,

e-naslov: vanja.jenic@zd-nm.si

Do vsebine predstavitve dostopate s klikom na naslov prispevka.

Povzetek

Številne raziskave navajajo, da je zdravstveni položaj Romov slabši v primerjavi z zdravjem ne romske populacije. Romi imajo krajšo življenjsko dobo, v povprečju je od 10 do 15 let nižja od večinske populacije. Najpogosteje obolevajo za boleznimi in infekcijami, ki so posledica slabih stanovanjskih in ekonomskih razmer, prisotne so pogoste nosečnosti in splavi ter kronične bolezni dihal majhnih otrok. Med Romsko populacijo je veliko kadilcev, večje količine kave uživajo že otroci, alkohol in droge so prisotne tudi med mlajšo populacijo.

Zdravstveni dom Novo mesto je od meseca februarja 2015 pridružen partner Norveškega finančnega mehanizma 2009–2014 za izvedbo projekta SORO (Sodelovanje za zdravje Romov). Z razvojem in testiranjem programov projekta si prizadevamo k zmanjševanju razlik v zdravju med romsko in splošno populacijo.

Pri svojem delu na terenu smo pogosto opazili, da nimajo vsi Romi enakih osnovnih življenjskih pogojev, ki bi jim omogočali zdravo življenjsko okolje. Zaradi slabih bivanjskih pogojev imajo slabšo osebno in bivalno higieno in tudi njihov življenjski slog je slabši.

Za izboljšanje zdravja romske populacije in odpravljanje neenakosti v zdravju je potrebno strokovno, dolgoročno in kontinuirano ukrepanje, ki ga morajo pripraviti in izvajati interdisciplinarni strokovni timi.

KLJUČNE BESEDE: zdravstvena vzgoja, Romi, promocija zdravja, projekt SORO

Zdravstveni dom Novo mesto

Zdravstveni dom Novo mesto v različnih organizacijskih oblikah obstaja že od leta 1936. Primarno zdravstveno dejavnost opravljamo na matični lokaciji v Novem mestu in Zdravstvenih postajah v Šentjerneju in Žužemberku. Zagotavljamo zdravstveno oskrbo za 65.000 prebivalcev na območju 8 občin ustanoviteljic: Mestne občine Novo mesto, Občine Straža, Občine Šmarješke Toplice, Občine Šentjernej, Občine Žužemberk, Občine Dolenjske Toplice, Občine Škocjan in Občine Mirna Peč. Posamezne specialistične storitve opravljamo tudi za zavarovance s področje celotne zdravstvene regije (Dolenjske, Bele Krajine, Posavja, Kočevja, Trebnjega) s 140.000 prebivalci. Kot peti največji zdravstveni dom v Sloveniji zaposlujeemo cca. 290 sodelavcev in smo po poslovanju najuspešnejši zdravstveni dom v Sloveniji.

Zaposleni v našem zavodu se pri svojem vsakdanjem delu pogosto srečujemo z romsko populacijo. Ker se zavedamo specifičnosti Romske populacije izvajamo številne aktivnosti za izboljšanje zdravstvenega stanja Romov. Pri našem delu je temeljno vodilo, da ravnamo z vsemi občani enako ne glede na nacionalnost, vero, spol in drugačnost. Že vrsto let smo intenzivno vpeti v projekte za izboljšanje zdravstvenega stanja Romske populacije.

V sodelovanju z RIC-em (Razvojno Izobraževalni Center) Novo mesto in društvom Romano Veseli že vrsto let izvajamo aktivnosti za zdravstveno osveščanje in izobraževanje Romov. Namen izvedenih aktivnosti je zmanjševanje tveganih vedenj in neenakosti v zdravju Romov. Skupaj smo izpeljali programe, ki ozaveščajo zdrav način življenja, s poudarkom sodelovanja posameznika za izboljšanje lastnega zdravja.

Romi na Dolenjskem

Bojanc (2014) navaja, da v Sloveniji živi od 7.000 do 10. 000 Romov. Največ jih živi v Prekmurju in na Dolenjskem.

Dolenjski Romi so naseljeni v Beli Krajini, kočevski okolici, krški dolini in drugih krajih po Dolenjskem, posebno v okolici Novega mesta. O samem začetku naseljevanja teh rodbin so znani le skopi podatki. Prvi znani rojstni matični vpis romskega otroka v okolici Novega mesta je 22. oktobra 1812. V Šmihelu pri Novem mestu je v matičnih knjigah kar velik preskok od prvega rojstnega vpisa romskega otroka leta 1812 do drugega, ki je bil v letu 1846. Domnevno so se razkropili po drugih krajih, kasneje pa spet prišli nazaj v Šmihel in Stopiče, kjer so bile glavne skupine Brajdičev. Ponovno se pojavijo Romi v zapisih leta 1869.

Od tega leta naprej so rojstva pogosta, največ v okolici Šmihela v Novem mestu. Vpisani pa so bili večinoma kot Brajdiči, Hudorovičev je manj (Pust, 2013).

Bojanc (2014) navaja, da najštevilčnejša romska skupnost, ki šteje okoli 1050 ljudi, živi na področju Novega mesta ter občin Škocjan in Šentjernej. Živijo v 12 naseljih, kjer so pogoji bivanja zelo različni. Praviloma niso zagotovljeni niti osnovni bivanjski pogoji. Večina odraslega prebivalstva ni pismena, odvisna je od priložnostnega dela in denarne socialne pomoči. Natančne podatke je nemogoče pridobiti, ker imajo nekateri stalno bivališče prijavljeno na Centru za socialno delo Novo mesto.

Zdravje Romov

Zakon o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju navaja, da imajo Romi enake pravice kot ostali državljani, obravnavani so pod enakimi pogoji. Zdravstveno zaščito imajo urejeno kot nezavarovani občani. Zdravje Romov je zaradi specifičnosti romske populacije manj kot pri ostalih skupinah prebivalstva odvisno le od javnega zdravstvenega varstva.

Ob posebnostih romske kulture in tradicije, ki je ponekod zavezana starodavnim običajem naravnega in magičnega zdravljenja, je njihovo zdravje odvisno tudi od izboljšanja stanovanjskih in bivalnih razmer, higienskih razmer, zaposlovanja in večje socialne varnosti, pa tudi od vzgoje in izobraževanja (Bojanc, 2014).

Urh (2013) ugotavlja, da je zdravstveni položaj Romov v Evropi slabši v primerjavi z zdravjem ne romske populacije. Romi imajo krajšo življenjsko dobo (v povprečju 10 let nižja od večinske populacije), obolevajo za boleznimi in infekcijami, ki so posledica slabih stanovanjskih in ekonomskih razmer. Mlade Rominje so pogoste noseče že kmalu po 14. letu starosti, pogoste so kronične bolezni dihal majhnih otrok, imajo tudi opazno višjo stopnjo fizičnih in intelektualnih hendikepov.

Tudi rezultati raziskave »Dejavniki tveganja za nenalezljive bolezni pri odraslih prebivalcih romske skupnosti« (ZZV Murska Sobota; 2007) so potrdili predvidevanja o nekaterih značilnostih romske skupnosti: nizka izobrazbena struktura, visoka stopnja nezaposlenosti, slabo socialno-ekonomsko stanje, premajhna udeležba v preventivnih programih ter prisotnost kroničnih bolezni prispevajo k neenakostim v zdravju Romov (Nacionalni program ukrepov za Rome Vlade Republike Slovenije za obdobje 2010-2015).

Romi imajo poleg slabih bivalnih razmer tudi slabši življenjski slog. Lolić (2003) je opravil raziskavo o stališču Romov do kajenja in ugotovil je, da je kajenje

cigaret del njihove kulture oziroma njihovih značilnosti. Kaditi pričnejo že zelo zgodaj, pogosto že pred 10 letom starosti, zato pri njih opazamo večje obolevanje za kroničnim bronhitisom in pljučno astmo. Tudi Bojanc (2014) navaja, da je v svoji raziskavi ugotovila, da je pričela dobra tretjina anketiranih kaditi pred desetim letom starosti, kar 59,3 % je že uživala alkohol, 35,2 % anketiranih je že uživalo alkohol in droge.

Preventivne aktivnosti Zdravstvenega doma Novo mesto za izboljšanje zdravstvenega stanja Romov

Promocija zdravja je proces, s katerim želimo posameznika in skupnost usposobiti oziroma izobraziti za obvladovanje determinant zdravja z namenom okrepiti veščine za doseganje pozitivnih zdravstvenih sprememb.

V zdravstvenem domu Novo mesto že vrsto let izvajamo številne aktivnosti za izboljšanje zdravstvenega stanja Romov. V sodelovanju z RIC-em in društvom Romano Veseli smo izvedli številna predavanja, tako v prostorih RIC-a kakor tudi po vseh romskih naseljih v novomeški, šentjernejski in škocjanski občini.

Prednostna področja v promociji zdravja so bila: zdrav življenjski slog, zdrava prehrana, zmanjševanje kajenja in uživanja nedovoljenih drog in alkohola, preprečevanje poškodb, spodbujanje telesne dejavnosti, osnovni higienski ukrepi, pomen cepljenja otrok za ohranitev zdravja, preprečevanje prenosa spolnih bolezni, preprečevanje nalezljivih bolezni, skrb za zdravje zob, pomen sodelovanja v Svit programu, samo pregledovanju dojk, kontracepciji in dejavnikih tveganja.

Zdravstveno vzgojne vsebine smo izvajali v obliki predavanj, delavnic in individualnih svetovanj, kjer smo jim izmerili vrednosti krvnega sladkorja, krvnega tlaka, holesterola in analizo telesne sestave. Sodelovali smo tudi na romskem taboru.

Za boljše razumevanje podanih zdravstvenih vsebin smo pripravili tudi zloženke v romskem jeziku. V romska naselja smo vstopali s pomočjo društva Romano veseli in romskih koordinatorjev. Aktivnosti so izvajale diplomirane medicinske sestre in pediatrija.

V naseljih so nas Romi lepo sprejeli, najbolje so sodelovali v delavnicah in individualnih svetovanjih.

Projekt SORO – Sodelovanje za zdravje Romov

Zdravstveni dom Novo mesto je od meseca februarja 2015 pridružen partner Norveškega finančnega mehanizma 2009–2014 za izvedbo projekta Sodelovanje za zdravje Romov. Z razvojem in testiranjem programov projekta si prizadevamo k zmanjševanju razlik v zdravju med romsko in splošno populacijo. Cilji projekta so:

- Izboljšati komunikacijo javnih delavcev, ki delajo z Romi.
- Povečati informiranost in osveščenost romske populacije na področju zdravja (preventiva, higiena, prehrana, gibanje).
- Povečati udeležbo pri programih preventivne zdravstvene oskrbe med Romi vključno s povečano precepljenostjo romskih otrok.
- Zvišanje števila Romov z izbranim zdravnikom, zobozdravnikom, ginekologom, pediatrom in zmanjšanje vrst v dežurni ambulantni.
- Uskladiti in povečati medinstitucionalno sodelovanje in sodelovanje z nevladnimi organizacijami.
- Umestiti financiranje mobilne zdravstvene službe v romskih naseljih in trajnost dela romskega koordinatorja.

V začetku projekta smo izdelali natančen načrt zdravstvene oskrbe na terenu, na podlagi katerega smo razporedili delo časovno po mesecih – od meseca marca do konca meseca aprila, ko naj bi se projekt zaključil. Sestavili smo tudi strateško skupino znotraj Zdravstvenega doma, ki bo opravljala naloge znotraj projekta in interno evalvacijo opravljenega dela. V začetku meseca maja 2015 smo začeli z izvajanjem terenskih obiskov, ki jih izvajajo zdravnica in diplomirana medicinska sestra. Pri izpeljavi obiskov pomoč nudi tudi romsko društvo Romano Veseli. Ta se vnaprej dogovori z Romi, da nas sprejmejo k sebi domov in tudi za datum obiska.

Terenski obisk

Sam obisk izgleda tako, da se po dogovoru družino obišče na domu. Nekatere družine nas sprejmejo v svoj bivalni prostor, nekatere je sram svojih bivalnih prostorov in ne želijo, da bi vstopili, spet tretji pa niti nimajo dovolj velikih bivališč ali primernih prostorov, da bi nas sprejeli pod svojo streho. Ugotovili smo, da so Romi sicer zelo nezaupljiva populacija, zato jim je potrebno že na začetku dati občutek varnosti, da se odprejo.

Skozi pogovor izpolnemo anketni vprašalnik, kjer nas najprej zanima nekaj na splošno o življenjskih pogojih družine: koliko jih je v družini, ali so opredeljeni pri osebnih zdravnikih / zobozdravnikih / ginekologih / pediatrih, kakšni so njihovi življenjski pogoji, katere osnovne materialne dobrine imajo. Zanima nas tudi, kakšni so zdravstveni ukrepi kadar zbolijo otroci – ali jih takoj peljejo k zdravniku, ali se naročijo, grejo v nujno dežurno ambulantno.

Potem se osredotočimo na vsakega člana posebej. Pri odraslih osebah nas zanima predvsem, ali imajo kakšno kronično bolezen in ali jemljejo kakšna zdravila, kako pogosto obiščejo zdravnika, ali upoštevajo njegova navodila. Zanima nas tudi ali so bili v mladosti cepljeni in ali so bili vabljeni na preventivni pregled. Na preventivni pregled se sicer vabi ženske od 45. in moške od 35. leta naprej, na vsake 5 let. Pri ženskah sprašujemo tudi o obiskih ginekologa, koliko nosečnosti so imele do sedaj, ali so obiskovale šolo za starše in če uporabljajo zaščito.

Zadnji del vprašalnika pa je namenjen spoznavanju razvad posameznika – kajenje, pitje alkohola in kave, ter medsebojnim odnosom med družino in mnenjem, kak odnos imajo do Romov zdravstveni delavci. Pri otrocih nas zanima predvsem prisotnost kroničnih bolezni, jemanje zdravil, pogostnost in razlog obiska zdravnika in pa podatki o cepljenju in opravljenih sistematičnih pregledih.

Na koncu pri vsakem posamezniku opravimo tudi meritve. Izmerimo telesno težo, telesno višino, obseg pasu, krvni tlak, saturacijo, krvni sladkor in holesterol. Otrokom pa poleg teže in višine izmerimo še obseg glave in prsnega koša, pritisk in saturacijo, ter ocenimo stanje kože. Na terenu izvajamo tudi zdravstveno vzgojna svetovanja v obliki individualnega ali skupinskega svetovanja, ki se vežejo na higieno, dejavnike tveganja, prepoznavanje bolezni, uporabo in shranjevanje zdravil in druge teme glede na zaznano potrebo v družini ali pri posamezniku.

Včasih, predvsem če nas družina sprejme zunaj, se moramo prilagoditi na okolico in delati s tem, kar imamo pri roki. Včasih se je potrebno znajti že kje se lahko usedemo. Velikokrat so družine, ki jih obiskujemo zelo gostoljubne in nam med obiskom ponudijo tudi pijačo. Skoraj vedno do sedaj, pa so nas ob koncu povabili, naj pridemo še kdaj. Na splošno se nam zdi, da nas družine dobro sprejmejo. Zagotovo neko vlogo pri temu igra, da z nami pride predsednica romskega društva Romano Veseli pa tudi to, da je zdravnica, ki je na projektu, že v preteklosti veliko sodelovala z romsko populacijo in jo Romi večinoma že poznajo.

Ob vrnitvi v Zdravstveni dom je potrebno preveriti informacije, ki smo jih prejeli na terenu. Ali je oseba res opredeljena, ali res redno hodi k zdravniku in podobno. Pomemben podatek je tudi, ali je otrok res popolnoma precepljen, ali ne. Velikokrat se namreč zgodi, da na terenu mama meni, da je bil otrok cepljen, ko pa kasneje preverimo pri osebnemu zdravniku, temu ni tako. V primeru, da ugotovimo neko odstopanje – neopredeljenost, ne precepljenost in podobno, kontaktiramo družino, bodisi preko telefona, bodisi osebno na domu

in jo obvestimo o odstopanjih. Dogovorimo se za termin, ko naj bi nas obiskali v Zdravstvenem domu, da to uredijo.

Ugotovili smo, da so Romi navidezno zelo pripravljeni sodelovati, vendar se kasneje izkaže, da temu ni tako. Imajo namreč visoka pričakovanja do družbe, ob enem pa imajo sami nizko stopnjo odgovornosti. To dokazuje njihova neresnost pri izpolnjevanju dogovorov. Primer 1: Oseba x ni imela prevoza do zdravstvenega doma, dogovorili smo se, da jo pridemo iskat na dom, se ustavimo v šoli, kjer pobremo otroke, jih pripeljemo v Zdravstveni dom na cepljenje in jih odpeljemo nazaj domov. Na dogovorjeni datum smo tako odšli do osebe x na dom. Nakar oseba x reče, da ne more iti. Dogovorili smo se, da pride čez 1 teden, pa je ponovno ni bilo.

Primer 2: Ravno tako smo po telefonu klicali družino na cepljenje čez 2 dni, po telefonu nam oče odgovori, da zagotovo pridejo in da je dogovorjeno, a ko je prišel dogovorjeni datum, v Zdravstveni dom ni bilo nobenega. Njihovo le navidezno sodelovanje se kaže tudi pri opredelitvah pri zdravnikih, zobozdravnikih, ginekologih, pediatrih. Dogovorimo se, da se bodo opredelili, sestavili smo jim tudi sezname, kdo sprejema nove paciente in kdaj posamezni zdravniki delajo. Na terenu izgledajo izredno zainteresirani in pripravljeni obljubljeni storiti, vendar se kasneje izkaže, da temu ni tako.

Dosedanji rezultati projekta SORO

Do konca projekta naj bi opravili najmanj 100 preventivnih pregledov na terenu. Do 6. 11. 2015 smo jih opravili že 103, obravnavanih je bilo 20 družin iz naselij Brezje, Šmihel, Poganjci, Otočec, Stranska vas in Ob Potoku. Če navedemo nekaj dosedanjih ugotovitev:

- Obravnavali smo 29 žensk in 22 moških starejših od 16 let in 30 fantov ter 22 deklet, od tega 5 predšolskih fantov in 7 predšolskih deklet.
- Skupaj je bilo pri osebni zdravniku neopredeljenih 9 oseb, od tega 4 moški, 1 ženska, 2 dekleti in 2 fanta (1 dekle in 1 fant predšolska in 1 dekle in 1 fant šolska). V času projekta se je do sedaj na novo opredelil 1 moški in 1 šolski fant.
- Pri zobozdravniku je bilo ob začetku projekta opredeljenih skupaj 30 oseb – od tega 7 moških, 14 žensk, in 9 otrok (6 šolskih fantov in 3 šolska dekleta). V času projekta se je do sedaj na novo opredelila 1 ženska, 14 pa je ostalo neopredeljenih.
- Pri ginekologu je bilo od 29 žensk na začetku projekta opredeljenih 27. 5 izmed teh je bilo opredeljenih pri ginekologih, ki jih že nekaj časa ni več v ZD. 2 sta popolnoma neopredeljeni. V času projekta ni bilo nobene nove opredelitve.
- Med odraslimi je osnovno šolo končalo skupaj 16 oseb – 5 moških in 11

žensk. Z izobraževanjem je nadaljevalo skupaj 7 oseb – 3 moški in 4 ženske, od katerih 2 ženske šolanja potem niso dokončale.

- 5 moških in 1 ženska oseba so trenutno vpisani na RIC, kjer opravljajo osnovno šolo.
- Samo 1 družina od 20-tih trenutno ne prejema socialne denarne pomoči in se živi izključno s pomočjo zaposlenosti. 17 jih prejema tudi drugo pomoč, med katerimi je najbolj pogosta otroški dodatek, se pa omenja tudi štipendija na RIC-u, invalidska penzija in pokojnina po možu. Popolnoma brez dohodka tako ni nobena družina.
- 14 družin živi v urejenem bivališču z vodo in elektriko, 4 družine v ali neposredno ob svojem bivališču nimajo vode, 2 družini pa živita popolnoma brez osnovne infrastrukture in tako nimajo niti vode, niti elektrike.
- Kar 10 družin ravno tako nima urejene kopalnice in/ali stranišča in so primorani potrebe izvajati zunaj. Nekateri v gozdu, spet drugi pa morda tudi celo za svojim bivalnikom.
- 30 % obravnavanih družin je mnenja, da živijo v zelo slabih pogojih, 35 % da so njihovi življenjski pogoji slabi, 20 % jih je mnenja, da imajo dobre življenjske pogoje, medtem ko jih le 15 % meni, da so njihovi življenjski pogoji zelo dobri.
- Kar 45 % družin navaja, da dnevno kadijo v zaprtem prostoru, 35 % to počne občasno, samo 20 % družin pa ali sploh ne kadi, ali pa gredo vedno kaditi ven.
- Le 5 družin ima doma toplomer, medtem ko jih ima kar 18 vedno na zalogi kak sirup ali zdravila za pomoč otroku, če zboli.
- Na vprašanje, kako bi ocenili svoje zdravstveno stanje od 1 do 5 (1 pomeni zelo slabo, 5 pa je odlično) je velika večina (70 %) svoje zdravstveno stanje ocenila z oceno 5. Z oceno 3 in nižje je svoje zdravstveno stanje ocenilo 20 % oseb. Od tega je bilo največ oseb ženskega spola, starejših od 16 let. Med otroci prevladuje splošno zelo dobro zdravstveno stanje, izjema sta 1 šolska deklica in 1 predšolska deklica.
- Popolnoma precepljenih je bilo ob začetku projekta 23 otrok, kar je 44 % vseh. Po spolu gledano je bilo precepljenih 55 % vseh deklic in le 37 % vseh dečkov. Po starosti pa je bilo precepljenih kar 61 % vseh predšolskih otrok in le 39 % vseh šolskih otrok mlajših od 16 let.
- V sklopu projekta smo na cepljenje v Zdravstveni dom Novo mesto skupaj do sedaj povabili 26 otrok. Na vabila se je odzvalo 9 otrok. Številko popolnoma precepljenih otrok smo do sedaj tako zvišali na 29, kar pomeni, da je sedaj popolnoma precepljenih 56 % vseh otrok. Nekatere smo vabili že dvakrat, a do sedaj ni bilo odziva.

- Kronično bolnih je petina vseh obravnavanih Romov. Kar polovica teh je ženskih, starejših od 16 let. 33 % obolelih je moških, starejših od 16 let, 17 % vseh obolelih pa je otrok. Med najpogostejšimi boleznimi se, tako med odraslimi ženskami kot tudi odraslimi moškimi, navaja povišan krvni tlak oziroma arterijska hipertenzija, med obolelimi ženskami pa je v 30 % prisotna tudi sladkorna bolezen tipa 2. Med obolenji so navedeni tudi povišan holesterol in trigliceridi, kronična obstruktivna pljučna bolezen, astma, bronhitis, kronična ledvična bolezen, psoriaza, pri ženskah pa tudi hiper in hipotireoza in en karcinom dojke. Pri otrocih so bili v mladosti pogosti bronhitis, pojavljajo pa se tudi alergije. Hujših bolezni pri otrocih zaenkrat ni zaznati, razen pri enem otroku, ki ima kronično degenerativno bolezen.
- 16 % vseh odraslih meni, da imajo kar previsoko telesno težo, 18 % jih je mnenja, da bi lahko malce shujšali, 35 % jih je zadovoljnih s svojo telesno težo in so mnenja, da je ravno pravšnja, 23 % odraslih je malce prelahkih, 8 % pa jih je mnenja, da imajo precej prenizko telesno težo. Med moškimi jih ima polovica ravno pravšnjo telesno težo, malo več kot četrtnina previsoko in malce manj kot druga četrtnina prenizko. Med ženskami je le četrtnina takih, ki imajo normalno telesno težo, dobra tretjina jih ima prenizko telesno težo in prav tako dobra tretjina previsoko.
- Kar 57 % vseh obravnavanih odraslih na dan pokadi več kot 11 cigaret, 21 % oziroma 11 odraslih od skupno 51 pa ne kadi. Od tega je pri ženskah večji procent nekadilk, pri moških pa je več takih, ki pokadijo le do 10 cigaret na dan.
- Med predšolskimi otroci ne kadi nihče, med šolskimi otroci, starimi do 16 let, pa je kadilcev ena petina. Med dekleti je takih 29 %, med dečki pa 20 %. Večina jih je občasnih kadilcev, 1 deklica in 1 deček pa že kadita redno do 10 cigaret na dan.
- Med odraslimi alkohola ne uživa 35 ljudi, kar je dobrih 68 %. Med uživalci je več moških. Med ženskami pijejo le 3 osebe, stare od 18 do 21 let, ki pa pijejo vsak teden. Med moškimi je 5 takih, ki pijejo le enkrat na mesec, 4 taki, ki pijejo večkrat na teden, 3 tedenski pivci, 1 oseba pa pije 4 ali večkrat na teden.
- Med šolskimi otroci je priznal, da pije alkohol, le 1 deček. Pil pa naj bi vsaj enkrat na teden.
- Med Romi se popije tudi veliko kave. Samo med odraslimi je 70 % takih, ki pijejo kavo redno vsak dan, večkrat na dan v večjih količinah. Le 3 osebe pa kave sploh ne pijejo. Med predšolskimi otroci naj ne bi nihče pil kave, med šolskimi otroci pa jo redno pije kar 54 %, od tega 36 % v majhnih količinah, 18 % pa večkrat na dan v večji količini.
- Romi se v veliki večini strinjajo, da so obravnavani isto kot neromi. Prav tako se večinoma strinjajo, da je odnos zdravstvenih delavcev do Romov dober.

Da bi videli možno zmanjšanje vrst v dežurni ambulantni, v Zdravstvenem domu Novo mesto beležimo tudi obiske Romov po ambulantah. Beleženje se izvaja od začetka aprila in bo potekalo do konca februarja. Končne evalvacije bomo tako izvedli v mesecu marcu 2016. Poleg števila obiskov se beleži tudi ali je zdravnika obiskal posameznik, ali je prišla cela družina, ali je šlo za preventivni obisk, bolezen ali poškodbo, beleži se tudi, ali je bil obisk potreben ali ne. Prav tako se beleži, ali je bil pacient naročen ali ne in ali je opredeljen pri osebnemu zdravniku.

Program Zdravstveno varstvo romskih predšolskih otrok

V času poletja (julij, avgust) smo v sklopu projekta SORO pri družinah na terenu izvedli dve ponovitvi programa Zdravstveno varstvo romskih predšolskih otrok. Prvi teden je potekal v znamenju spoznavanja in pridobivanja medsebojnega zaupanja. Da smo pridobili udeležence, smo jim na začetku programa pomerili krvni pritisk in saturacijo. Udeležence smo nato seznanili s posebnostmi novorojenčka, kako pravilno hraniti otroka in kako je potrebno skrbeti za ustrezno higieno otrok. Razložili smo jim, kako pomemben je za otroke ustrezen počitek in kdaj in kako otroka navajati na uporabo stranišča. V drugem tednu smo za motivacijo udeležencev vsem s tehniko Tanito analizirali telesno sestavo. Udeležence smo spraševali, če vedo kaj pravzaprav cepljenje sploh je, zakaj je otroka potrebno cepiti in kakšen je časovni okvir cepljenj. Predstavili smo jim nalezljive bolezni v otroštvu (mumps, norice, ošpice, oslovski kašelj, rdečke in škrlatinko). Kako izgledajo, kako se zdravijo in kako je potrebno ukrepati, če se pojavi sum, da je otrok zbolel. Tretji teden smo se dotaknili teme, kako ukrepati ob pojavih bolezenskih znakov in kateri so temeljni medicinski pripomočki, ki bi jih morali imeti vsi doma. Pogovarjali smo se tudi o uporabi zdravil, ki so najbolj pogosto uporabljena v domačem okolju in o njihovem primernem shranjevanju in doziranju. Udeležence smo izobraževali o možnih boleznih ustne votline in pravilnem umivanju zob. Četrty teden je potekal v znamenju prve pomoči. Po jutranjih meritvah smo udeležence spoznali z načini in postopki nujenja prve pomoči ob nezgodah. Praktično smo pokazali, kako zaustaviti krvavitev, kako nezvestnega postaviti v stabilni bočni položaj in kako ukrepati, če se otrok duši. Pogovarjali smo se, kako bi prepoznali znake bolezni ustne votline, slabovidnosti in gluhosti pri otroku in kakšno bi tedaj bilo pravilno ukrepanje. Zadnja srečanja smo rezervirali za prepoznavanje ostalih zdravstvenih težav otrok. Na primer, katere so razlike med gripo in prehladom in kako pri katerem ukrepati, kaj storiti, če otrok bruha ali kašlja, kateri so načini za zmago nad ušmi, kako pomagati otroku pri driski ali zaprtju in kaj storiti, če otroka boli trebuh. Udeležencem smo predstavili igro spomin, ki je bila narejena v okviru projekta SORO in jim izvod igre tudi pustili. Menimo, da so udeleženci na programih sodelovali z zanimanjem in tudi željo, da se kaj naučijo. Odzivnost udeležencev je bila, gledano iz naše strani, pozitivna.

Ugotovitve tekom programa so bile naslednje:

- Velika večina Rominj je že pred polnoletnostjo imela vsaj enega otroka.
- S samim porodom večinoma niso imele večjih težav, prav tako ne kasneje z dojenčki.
- Nekateri nimajo možnosti, da bi izvajali nego otroka po navodilih standarda, vendar so večinoma otroci kljub temu higiensko kar zadovoljivo oskrbljeni.
- Večina mamic otroke doji, posebne hrane za dojenčke večinoma ne kupujejo in ne uporabljajo.
- Otroci imajo vsi polno energije; višek je najbrž pogojen s tem, da nekateri starši že mladim otrokom nudijo za piti kavo.
- Sanitarije v nekaterih domovih niso ustrezno urejene. Predvsem mlajši otroci zato niso ustrezno navajeni na uporabo stranišča.
- Po pričanju udeleženk, naj bi bili njihovi otroci večinoma ustrezno precepljeni.
- Nekaj udeleženk je vsaj približno vedelo proti katerim boleznim je otroke potrebno cepiti. Predvsem je bil dobro poznan oslovski kašelj.
- Zelo malo družin ima doma medicinske pripomočke kot so termometer, obliži ali povoji.
- Starši so zelo zaščitniški do svojih otrok, zato jih ob pojavu ali sumu na bolezen takoj peljejo k zdravniku. Vsi otroci naj bi po izjavah staršev sicer bili opredeljeni pri osebnemu zdravniku, kamor naj bi jih starši tudi peljali ob pojavu bolezni.
- Udeleženci so večinoma že bili seznanjeni z uporabo in shranjevanjem zdravil. Po njihovih izjavah naj bi zdravila hranili nedosegljiva otrokom.
- Udeleženci so večinoma kar dobro seznanjeni s postopki temeljne prve pomoči. Ugotovljeno je bilo le nekaj zastarelega znanja (npr. da se da glavo pri krvavitvi iz nosa nazaj, da se klopa odstrani z oljem in vrtenjem in podobno).
- Več kot polovica romskih otrok boleha za astmo ali bronhitisom. Predviden vzrok temu je kajenje v prostorih in ob prisotnosti majhnih otrok.
- Romi dajo veliko tudi na alternativno medicino in na zdravljenje z naravnimi zdravilnimi zelišči po izreku starejših Romov.
- Udeleženci naj bi bili seznanjeni s tem, da je potrebno iti k osebnemu

zdravniku in ne v dežurno ambulanto in po njihovih izjavah, naj bi to tudi počeli in v dežurno ambulanto hodili le ob izjemah, kadar njihov zdravnik ne dela.

- Udeleženci so rekli, da bi šli radi k zobozdravniku, kadar imajo težave, vendar, da se zobozdravnika bojijo.
- Večina Romov doma nima zobne ščetke.
- Če zobno ščetko imajo, pa si zob ne umivajo redno.
- Zelo malo oziroma skoraj nihče ni opredeljen pri zobozdravniku.

Dodatne aktivnosti

V sklopu projekta smo se udeležili tudi aktivnosti, ki jih je organiziral Razvojno izobraževalni center Novo mesto (RIC): vegetarijanskega piknika, pohoda v naravo, pa tudi tržnice SORO. Mojca šenica, mag. vzgoje in menedžmenta v zdravstvu, je Romom na RIC-u predstavila tudi, kako delujeta zdravstveni sistem in zdravstveno zavarovanje. Predstavila jim je zdravstveni dom in splošno bolnišnico Novo mesto, Nacionalni inštitut in Zavod za zdravstveno zavarovanje Novo mesto in njihove dejavnosti.

Z vodstvom zdravstvenega doma Novo mesto smo romskim regijskim koordinatorjem predstavili vse službe ZD NM, jih seznanili z najpogostejšimi težavami, s katerimi se srečujejo oboji ob obisku Romov. Skupaj smo se pogovarjali o možnih rešitvah za uspešnejše medsebojno sodelovanje.

Izdelali pa smo tudi zloženke za informiranje Romov o osebnem zdravniku, dežurni ambulantni in referenčni ambulantni, ki jo je društvo Romano Veseli prevedlo tudi v romski jezik.

Vzpostavljen je bil tudi regijski svet, v katerem sta vključeni tudi direktorica Zdravstvenega doma Novo mesto, doc. dr. Milena Kramar Zupan in Alenka Piškur, pomočnica direktorja za zdravstveno nego. V sklopu sveta pripravljajo predloge za sistemske spremembe na področju zmanjševanja razlik v zdravju med skupinami uporabnikov.

Zaključek

Dejavniki, ki pozitivno ali negativno vplivajo na zdravje, so odvisni od socialno-ekonomskih dejavnikov, z zdravjem povezanim življenjskim slogom, dejavniki fizičnega okolja in dejavniki promocije zdravja ter zdravstvenih služb (Gabrijelčič, 2009).

Pri svojem delu na terenu smo pogosto opazili, da nimajo vsi Romi enakih osnovnih življenjskih pogojev, ki bi jim omogočali zdravo življenjsko okolje. Nekateri živijo v kontejnerjih ali barakah, kjer nimajo vode, elektrike in tudi za svoje bivalno okolje ne skrbijo. Slabe higienske razmere in z njimi povezana

slaba splošna in osebna higiena, pripomorejo k slabšemu zdravju Romov.

Velika večina Romov je kadilcev, med njimi so tudi otroci, kar vsekakor zvišuje število obolelih za kroničnimi pljučnimi boleznimi.

Prehranjevalne navade Romov so slabe, pogosto imajo le dva obroka dnevno, uživajo velike količine mesa in ogljikovih hidratov.

Romkinje se izogibajo svetovanju o kontracepciji in zdravem spolnem življenju, redke obiskujejo ginekologa. Rojevajo zelo mlade, tudi že v 14. letu starosti, imajo po več otrok. V času nosečnosti jih velika večina ne obiskuje ginekologa, ne obiskujejo materinske šole. Vse naštetu povzroča negativne zdravstvene posledice.

Na povabilo, naj obiščejo preventivne preglede, se Romi kljub obljubam v veliki večini ne odzovejo.

Nacionalna resolucija za področje zdravja navaja, da je temeljni cilj vsake družbe na področju zdravja in zdravstvenega varstva izboljšati zdravje prebivalstva in zmanjšati breme bolezni, zmanjšati neenakost glede zdravja ter zagotoviti sistem, ki posamezniku v bolezni zagotavlja pravično, pravočasno in kakovostno zdravstveno oskrbo.

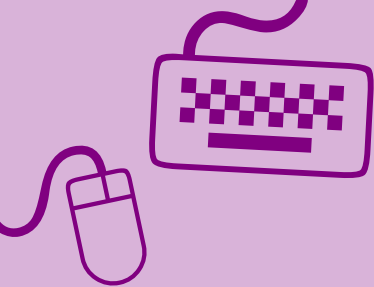
Za izboljšanje zdravja romske populacije in odpravljanje neenakosti v zdravju je potrebno strokovno, dolgoročno in kontinuirano ukrepanje, ki ga morajo pripraviti in izvajati interdisciplinarni strokovni timi.

Literatura:

1. Bojanc, S. (2014). Izboljšanje ozasveščanja o zdravju kot vrednoti med Dolenjskimi Romi. Magistrsko delo. Maribor. Univerza v Mariboru: Fakulteta za zdravstvene vede.
2. Gabrijelčič, M. (2009). Determinante zdravja. Ljubljana: Inštitut za varovanje zdravja.
3. Lolić, D. (2003). Romi v slovenskem pravnem redu in njihova politična participacija na lokalni ravni v luči predvidenih zakonskih sprememb. Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja.
4. Nacionalni program ukrepov za Rome Vlade Republike Slovenije za obdobje 2010-2015. Republika Slovenija. Vlada Republike Slovenije.
5. Pust, A. (2013). Diplomsko delo, Mnenje dijakov v Mestni občini Novo mesto o romski problematiki. Kraj: Ljubljana. Univerza v Ljubljani: Fakulteta za socialno delo.
6. Urh, Š. (2013). Kulturni vidiki hendikepa Romov. Osebna asistenca na področju šolanja in zaposlovanja. FSD.

Evropski Romi živijo v različnih pogojih, zato je ključnega pomena, da transnacionalno komunikacijo in sodelovanje razvijamo ob upoštevanju njihovih posebnih družbeno-gospodarskih razmer in kulturnih razlik. Socialna izključenost in diskriminacija močno vplivata na dostop Romov do zaposlitvenih možnosti, izobraževanja in javnih storitev.

Glavni cilj projekta e-RR je spodbujanje, širjenje in izmenjava rezultatov ter gradiv na področju vključevanja Romov v različne sfere družbenega življenja. Konzorcij partnerjev bo gradil platformo projekta na podlagi lastnih izkušenj in že obstoječih dobrih praks, ki so jih razvile različne organizacije širom Evrope. Na mednarodni spletni izobraževalni in informacijski platformi bodo informacije na razpolago vzgojiteljem, učiteljem, izobraževalcem odraslih, socialnim delavcem, zdravstvenim delavcem, načrtovalcem projektov, strokovnjakom za posamezna področja, odraslim Romom, romskim učencem. ERR platforma bo delovala kot izobraževalno in informacijsko orodje ter tudi kot sredstvo za spodbujanje uporabe različnih gradiv.

Vzpostavitev portala bo lahko prispevala tudi k učinkovitejšemu izvajanju ukrepov na področju izobraževanja odraslih Romov. Hkrati bo lahko z objavami rezultatov projektov prispevala k preprečevanju podvajanja projektov in investicij.

Partnerji v projektu

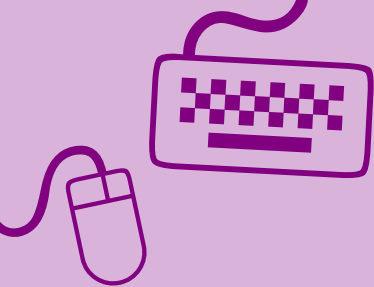
Razvojno izobraževalni center Novo mesto, Slovenija

(vodilni partner projekta, sovodja delovnega paketa Implementacija spletne platforme)

Razvojno izobraževalni center Novo mesto (RIC Novo mesto) je ena izmed vodilnih organizacij za izobraževanje odraslih v Sloveniji. Center je bil ustanovljen kot javnemu enakovredni organ, ki ga je ustanovila Mestna občina Novo mesto z glavnim namenom, da se omogoči neprekinjeno učenje za ljudi vseh starosti in se na ta način spodbujajo koncept in ideje vseživljenjskega učenja.

Prednosti RIC-a Novo mesto so v ponudbi raznovrstnih inovativnih formalnih in neformalnih izobraževalnih programov za širšo javnost in posebne ranljive skupine: ljudje, ki živijo na podeželju, ljudje s posebnimi potrebami, mladi odrasli, ki so opustili šolanje ali imajo druge težave, brezposelni, starejši, Romi, priseljenci, delavci v iskanju novih usposabljanj in izobraževanj itd.

RIC Novo mesto ima dolgoletne izkušnje na področju zagotavljanja izobraževanja za Rome, ki trenutno obsega: osnovno šolo za odrasle Rome, javni projekt za pomoč Romom pri socializaciji in integraciji, učno pomoč za odrasle Rome, ki obiščejo program osnovne šole, programe aktivnega državljanstva za ljudi s posebnimi potrebami in Rome, ti programi pa obsegajo jezikovne in računalniške tečaje, tečaje komunikacijskih in življenjskih veščin, zdrave prehrane, zdravega načina življenja, romske kulture in oblek itd. RIC Novo mesto je izvajal in sodeloval pri velikem številu projektov, ki so povezani z romsko problematiko: EAHC je financiral evropski projekt SRAP, ki se ukvarja s preprečevanjem in zmanjševanjem uporabe/zlorabe legalnih/nelegalnih substanc med mladimi Romi, nacionalni projekt „Razvoj svetovalnih modelov za ranljive skupine“, kjer so bili pripravljene inovativni modeli za zagotavljanje svetovanja za starejše državljane, romsko skupnost in ljudi s posebnimi potrebami, Središče za samostojno učenje, kjer imajo Romi prost dostop do računalnikov in lahko uporabljajo e-gradiva in orodja, ki so bila razvita v sklopu projekta, projekt Finally - Finančna pismenost za Rome itd.

Univerza Trnava/Trnavská univerzita v Trnave – TRUNI, Slovaška

(partner v projektu, vodja delovnega paketa Raziskava trenutnega stanja in analiza potreb)

Univerza Trnava (Trnavská univerzita v Trnave - TRUNI) je ena izmed najstarejših univerz v Srednji Evropi, ustanovljena v drugi polovici 17. stoletja. Fakulteta za zdravstvo in socialno delo je bila ustanovljena leta 1994, njen cilj pa je izobraziti strokovnjake za javno zdravstvo, higienske službe in ustanove socialnega varstva, rehabilitacijo in zdravstveno nego.

Poslanstvo Oddelka za javno zdravstvo je izobraziti študente tako, da se bodo sposobni soočiti z velikimi težavami v javnem zdravstvu in da bodo imeli ustrezna znanja in spretnosti za spodbujanje in varovanje zdravja skupnosti, kakovosti zdravstvenega varstva ter da bodo lahko zagotovili zdravo poklicno in življenjsko okolje. Raziskovalni in razvojni cilji oddelka so osredotočeni na glavna raziskovalna področja javnega zdravstva kot so multikulturni vidiki zdravstvenega varstva manjšin, pravice pacientov, inovativne zdravstvene politike, kakovost oskrbe, preprečevanje in zdravljenje bolnikov s hudimi travmatičnimi poškodbami možganov, medicina na osnovi dokazov, zdravstvena ekologija, epidemiologija kroničnih bolezni, zdravje pri delu, neenakosti in mednarodni sistemi zdravstvenega varstva.

Poleg poučevanja fakulteta opravlja raziskave na vseh področjih javnega zdravstva, socialnega dela in zdravstvene nege, vključno s tropskim javnim zdravstvom, zdravstveno ekologijo, promocijo zdravja, raziskavami zdravstvenih sistemov, raziskavami širokega področja socialnega dela, travmo, raziskavami poškodb, prehrane in ostalega. Trenutno fakulteta sodeluje v številnih mednarodnih projektih, ki jih financira EU ali druge agencije (npr. iz ZDA), tako v vlogi projektnega vodje/koordinatorja kot projektnega partnerja. Fakulteta ima izkušnje pri izvajanju projektov, njena osebna sposobnost pa zagotavlja pogoje za uspešno vodenje projektov ter učinkovito uporabo sredstev.

Fakulteta ima obsežno evidenco znanstvenih publikacij in je objavila več učbenikov in monografij na temo različnih vprašanj na področjih javnega zdravstva, socialnega dela in zdravstvene nege.

Zveza društev MULTIKULTURA/ Związek Stowarzyszeń MULTIKULTURA, Polska

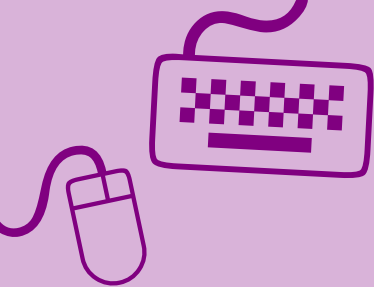
(partner v projektu, sovodja delovnega paketa Implementacija spletne platforme)

Zveza društev Multikultura ima izkušnje pri koordiniranju projektov in kot projektni partner na področju dela z otroki, mladimi in njihovimi starši. Poleg tega so lokalni koordinator velikega števila šol. Od leta 1999 MULTIKULTURA ponuja izobraževanja v sklopu različnih projektov s področja sodelovalnega učenja v razredih kot tudi v mednarodnih okvirih, v katerih partnerji raziskujejo metode, ki spodbujajo sodelovanje med udeleženci skozi odprte, zahtevne in kompleksne naloge. Predvsem raziskujejo metodo sodelovalnega učenja, ki jo je razvila Elizabeth Cohen (Stanford Univerza) in Daltonov načrt.

Leta 2004 je bila Multikultura nominirana za nagrado Evens za medkulturno izobraževanje in koordinacijo multilateralnega projekta COMENIUS z naslovom: „Drugi so tudi mi (Others are also us)“. Cilj projekta: izobraževanje za otroke manjšin in njihovih staršev Romov, Judov, Ukrajincev in Nemcev. Nato je Multikultura sodelovala v dveh multilateralnih projektih kot projektni partner: «CLIM» Cooperative Education Project (Projekt sodelovalnega izobraževanja), ki ga je koordinirala Univerza Gent, ter projekt „DIMPLE“: Evropski help-desk (služba za pomoč uporabnikom) za medkulturno izobraževanje, ki ga je koordinirala Univerza v Utrechtu.

Lani je Multikultura koordinirala multilateralni projekt na temo kolektivnega pisanja poezije in prevajanja. Spletni portal <http://www.eMultipoetry.eu> je oblikovan tako, da nudi priložnost za raziskovanje umetnosti kolektivnega pisanja poezije na simultanjem spletnem klepetu. V zadnjih petih letih je MULTIKULTURA tedensko izvajala spletna predavanja o kolektivnem pisanju poezije in prevajanju.

MULTIKULTURA deluje v sodelovanju s številnimi izobraževalnimi ustanovami kot so šole, univerze, Ministrstvo za šolstvo in znanost, Ministrstvo za delo in socialne zadeve. Multikultura je tudi član poljske Nacionalne digitalne knjižnice. Sodeluje z naslednjimi institucijami: Osrednji svet Romov, Zveza Romov na Poljskem, Predsednik Roman Kwiatkowski, Kulturni center Romov na Poljskem.

ADICE – Društvo za razvoj pobud/ ADICE – Association pour le développement des initiatives, Francija

(partner v projektu, vodja delovnega paketa Diseminacija)

Od ustanovitve leta 1999 se je ADICE razširila. ADICE že od samega začetka bije boj proti diskriminacij in spodbuja ljudi z manj priložnostmi (mladi, iskalci zaposlitve in priseljenci ...) na družbeni in strokovni ravni. Njihovo delo je tem osebam zagotoviti priložnosti za pridobitev izkušenj, ki bi okrepile in obogatile njihov osebni in strokovni razvoj. Cilj je, da bi ljudi trenirali pri opredelitvi njihovega projekta, identificirali kompetence, ki jih želijo razvijati, olajšali dostop do trga dela in spodbujali njihovo sodelovanje v demokratičnih projektih. ADICE govori o „spodbujanju“, kar pomeni, da začnejo pri posamezniku izvajati prilagojen projekt, v nasprotju z „integracijo“, kar implicira, da se mora posameznik prilagoditi projektu.

ADICE razume mednarodno mobilnost kot način za vključevanje, mešanje in spodbujanje ljudi, kar jim omogoči razvijati družbene (odprta miselnost, avtonomnost, kritično razmišljanje, solidarnost, samozavest), strokovne (timsko delo, tehnične in jezikovne kompetence) in medkulturne kompetence (odkritje nove države, novega okolja, strpnost, premagovanje stereotipov). Vse to predstavlja način, kako se „iztrgati“ iz lastnega vsakodnevnega okolja, spodbujati avtonomijo, pridobiti občutek odgovornosti, predvsem pa identificirati, krepiti in graditi svoje spretnosti.

Ljudska univerza Kočevje, Slovenija

(partner v projektu, vodja delovnega paketa Eksploatacija)

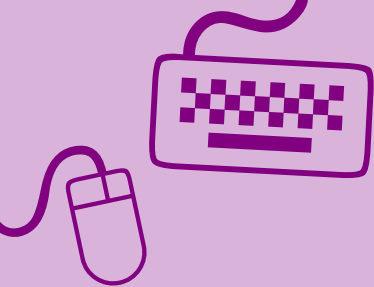
Ljudska univerza Kočevje (Andragoški zavod Kočevje) je javni zavod za izobraževanje odraslih v Sloveniji. Njihova ključna prednostna naloga je širjenje in dvig izobrazbene ravni prebivalcev v JV Sloveniji in s tem spodbujanje koncepta in idej vseživljenjskega učenja.

Z leti je LU Kočevje prerasla v center za izobraževanje odraslih z raznoliko ponudbo programov usposabljanja in razvojnih dejavnosti. Formalni in neformalni izobraževalni programi kot tudi vse oblike vseživljenjskega učenja zagotavljajo široko paleto možnosti za pridobivanje znanja na različnih ravneh izobraževanja (od osnovne šole za odrasle do visokošolskega izobraževanja), podporo in učno pomoč (svetovalni center, center za samostojno učenje) kot tudi različne tečaje prostočasnih dejavnosti, boljše kakovost življenja, predvsem pa so osredotočeni na ranljive skupine, etnične manjšine - Romi, gibalno ovirani, brezposelni. V zadnjih štirih letih je zavod pridobil veliko izkušenj pri projektnem delu, saj je partner v lokalnem, regionalnem in transnacionalnem partnerskem projektu.

LU Kočevje prav tako že vrsto let zagotavlja izobraževanje za Rome v različnih oblikah: osnovna šola za odrasle Rome (vključno z učno pomočjo, če je potrebno), posebni javni projekt za pomoč Romom pri socializaciji in integraciji, programi za aktivno državljanstvo, programi za osebe s posebnimi potrebami in romsko prebivalstvo, ki obsegajo jezikovne in računalniške tečaje, tečaje komunikacijskih in življenjskih veščin, boljše kakovosti življenja itd.

Projekti, ki obravnavajo vprašanje Romov:

- „Razvoj svetovalnih modelov za ranljive skupine „(nacionalni projekt) z glavnim rezultatom: inovativni modeli za zagotavljanje svetovanja za starejše občane, romsko skupnost in ljudi s posebnimi potrebami.
- „Center za samostojno učenje“, kjer imajo Romi prost dostop do računalnikov in lahko uporabljajo e-gradiva in orodja, razvita v ostalih projektih.

Hrvaški zavod za zaposlovanje, Podružnica Karlovac/Hrvatski zavod za zapošljavanje, Područni ured Karlovac, Hrvaška

(partner v projektu, vodja delovnega paketa Zagotavljanje in vrednotenje kakovosti)

Hrvaški zavod za zaposlovanje je javni zavod v lasti Republike Hrvaške, ustanovljen v skladu z zakonom o mediaciji pri zaposlovanju in pravicah v času brezposelnosti, ki je namenjen reševanju zaposlovanja in vprašanj, ki so v svojem najširšem pomenu povezana z brezposelnostjo.

Glavne dejavnosti HZZ so:

- zaposlitvena mediacija - HZZ napoti brezposelne osebe in osebe, ki iščejo zaposlitev, k delodajalcem, ki iščejo delavce. Posreduje med največjo bazo podatkov brezposelnih oseb in drugih ljudi, ki iščejo zaposlitev in največjo bazo podatkov prostih delovnih mest (v Republiki Hrvaški). Obe bazi podatkov obstajata v elektronski obliki, zaradi česar sta dostopni vseh Hrvaški.
- poklicno usmerjanje - poklicno usmerjanje izvajajo poklicni svetovalci. Poklicno usmerjanje vključuje poklicno informiranje - proces, s katerim se pridobijo pomembne informacije glede izbire poklica, stroke, področja dela in poklicnega svetovanja.
- Zagotavljanje finančne podpore brezposelnim - pravice brezposelnih ljudi so določene z zakonom o mediaciji pri zaposlovanju in pravicah med brezposelnostjo in njegov namen je, da se omogoči učinkovito delovanje trga dela in ustvari temeljne pravne podlage za zagotavljanje ustrezne ravni socialne varnosti brezposelnih.
- Usposabljanje za zaposlovanje - HZZ sodeluje v dejavnostih usposabljanja za primer brezposelnosti, katerih cilj je povečati ravnovesje med sposobnostmi brezposelnih in trenutnimi in pričakovanimi potrebami trga dela. Razen izvajanja ukrepov aktivne politike zaposlovanja, in sicer financiranje in sofinanciranje zaposlovanja in usposabljanja (upravljanje programov usposabljanja), sodeluje HZZ tudi pri različnih projektih, pobudah in dejavnostih, katerih cilj je usposabljanje brezposelnih oseb ter prav tako sodeluje z lokalnimi in regionalnimi enotami samouprave in v različnih projektih

EU in drugih dejavnostih in pobudah, ki vključujejo usposabljanje.

- priprava na zaposlovanje - je strokovna pomoč, ki vpliva na stopnjo zaposljivosti osebe, ki išče zaposlitev, in deluje preventivno pri uravnoteženju ponudbe in povpraševanja na trgu dela.
- Romi so ena izmed skupin, s katerimi si HZZ PE Karlovac dejavno prizadeva, da bi izboljšali svoje zaposlitvene možnosti in družbeno vključenost na splošno. Dejavnosti, ki jih je HZZ PE Karlovac opravil v zadnjih 5 letih, so naslednje:
- Vključili so brezposelne Rome v program „Desetletje pismenosti“. Cilj je bil zagotoviti osnovnošolsko izobraževanje starejšim brezposelnim Romom.
- 6 brezposelnih Romov je prejelo potrdilo opravljene srednje šole in svoj prvi poklic skozi dejavnost HZZ, ki je bila financirana s strani Nacionalnega programa ukrepov aktivne politike zaposlovanja.
- 7 brezposelnih Romov je bilo zaposlenih z zagotavljanjem sofinanciranja s strani Nacionalnega programa ukrepov aktivne politike zaposlovanja.

